LIKKUTEI TORAH · PARSHAS BEHAALOSCHA · MAAMAR 1

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

"When you raise up the lamps, toward the face of the Menorah…" (Numbers 8:2)

Avraham's love rises from below, as the soul sees the world nullified before G-d; Aharon's great love works from above to below, a longing that G-dliness be seen in this world just as it is above. It is kindled through humility and bitterness over G-d's concealment, the crushed oil and the bitter olives, and through the laws of the Torah it draws down the "good oil" of G-d's own wisdom, turning the souls to G-d Himself, "opposite the face of the Menorah."

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok

THE BIG IDEA

Avraham's love rises from below, as the soul sees the world nullified before G-d; Aharon's great love works from above to below, a longing that G-dliness be seen in this world just as it is above. It is kindled through humility and bitterness over G-d's concealment, the crushed oil and the bitter olives, and through the laws of the Torah it draws down the "good oil" of G-d's own wisdom, turning the souls to G-d Himself, "opposite the face of the Menorah."

Each section: the Hebrew, then the translation, then a short explanation under a gold rule. Small numbers in the Hebrew are the notes at the end.

THE MAAMAR IN BRIEF

The Menorah is "the word of Havayah," the source of the souls of Israel; each soul is a lamp, and the seven lamps are seven paths of serving G-d. Aharon, one of the seven shepherds, kindles them with a fiery love. Avraham's love, ahavas olam, comes from contemplating in the Shema how heaven and earth, space and time, are nullified before G-d, so that one wants nothing but Him; it rises from below to above. Aharon's love, ahavah rabbah, comes from the same contemplation felt as pain: G-dliness is hidden, and the soul has fallen far from it. Bitterness and outcry awaken an arousal from above, until G-d is "seen eye to eye," below as above. This is why "Forgive us" follows the Shema, why Tikkun Chatzos has a fixed time, and why "my tears have been my bread." The Menorah's oil, crushed and drawn from bitter olives, is this humility and bitterness. Over the "hairs" of Aharon's beard, the laws of the Torah, runs "the good oil," G-d's inner wisdom, the supernal kodesh, which reaches below only through the Torah's physical laws. Yet one must seek G-d Himself, "opposite the face of the Menorah," and then all seven lamps shine.

OUTLINE

1 **The Menorah and its seven lamps** ¶1–2

Zechariah's vision shows the Menorah as "the word of Havayah," the root of the souls of Israel, and its seven lamps as seven paths of service, from love like water and love like fire to lowliness. Aharon, one of the seven shepherds, kindles them with an intense, fiery love.

2 **Avraham's love, from below to above** ¶3–7

Avraham climbed level by level "toward the south," the love of Chesed. The command "And you shall love" is a command to turn the will, the core of the emotions, toward G-d; the Shema leads there by showing that heaven and earth, space and time, which come only from His Malchus, are nullified before Him, so that one wants nothing but Him.

3 **Aharon's love, from above to below** ¶8–9

Aharon, "the groomsman of the Queen," longs for G-dliness to be revealed below as above. Bitterness over G-d's concealment and a cry to Him awaken an arousal from above, until He is "seen eye to eye" and even the cloud is seen as His: this is ahavah rabbah. An addition explains why tears, which arouse the supernal eyes, have this power.

4 **Bitterness in prayer and at midnight** ¶10

Rebellion comes from G-d's hiddenness, so after accepting His kingship in the Shema one is pained and asks "Forgive us." Bitterness must also have a fixed time, Tikkun Chatzos; through these tears one merits the "bread" of Torah that reveals G-dliness all day.

5 **The crushed oil and the bitter olives** ¶11

Crushed oil is humility, and the bitter olives show that the inner light can be drawn only through the outer. The "hairs" of Aharon's beard are the laws of the Torah, a parable and garment, and over them runs "the good oil," G-d's inner wisdom, reached through bitterness over the concealment.

6 **The oil of holy anointing** ¶12–14

The oil is the supernal kodesh, beyond the chain of worlds, which flows only through the Torah, and only onto its laws; so the mitzvos make Israel holy, and in the future the angels will draw holiness from the souls. As the physical drop carries the essence of wisdom more than speech, the physical laws carry the very kodesh.

7 **Toward the face of the Menorah** ¶15–16

Through the Torah and mitzvos G-d's attributes are revealed from above to below, the higher Chesed that is the source of ahavah rabbah. Yet one must seek "Him, and not His attributes": Aharon raises the souls toward the inner supernal will, "opposite the face of the Menorah," and then the seven lamps shine.

THE REBBE'S MAAMARIM ON THIS MAAMAR

AI summaries of the Rebbe's maamarim built on this one, each read beside ours from the corrected scan; not yet reviewed by a person. What each adds is also shown under its paragraph.

תורת מנחם – ספר • ש"פ בהעלותך, י"ט סיון, התשכ"ח • 5728 • ד"ה בהעלותך את הנרות אל מול פני המאמרים תשכ"ח P. רלד

The Rebbe opens from the Alter Rebbe's teaching that the Menorah is the source of the souls of Israel, and that its seven lamps are seven levels in the service of G-d. He identifies these with the seven middos of the soul: chesed, gevurah, tiferes, netzach and hod. He then asks two questions. First, the Alter Rebbe lists five of the middos and then hisnasus (uplifting) and shiflus (lowliness), but says nothing of Yesod. Neither of these can be Yesod, since both belong to Malchus. Second, the twelve Nesi'im each brought their own offering, matching twelve modes of service. Why, then, are there only seven lamps, seven modes of service?

On the first question, the Rebbe brings Or HaTorah, which explains Yesod as hiskashrus (binding), a quality that must run through all the middos. Yet seven lamps mean Yesod must also be a lamp of its own; according to one cited opinion, the western lamp, the sixth, corresponds to Yesod. So he concludes it is close to certain that a line fell out when Likkutei Torah was copied. On the second

question, he draws on another Likkutei Torah discourse. The sea split into twelve paths in the aspect of Malchus, and the tribes' ascent and connection is from Beriah to their roots in Atzilus. The river of the future will split into seven streams, through Binah revealing Chochmah drawn from the seven lower levels of Atik. In avodah, the sea is speech and refining what is revealed, while the river is thought and refining what is hidden. Likewise the offerings are refining physical things, the vessel, while the lamps are light, the oil of Chochmah, which is light without a vessel. The seven-versus-twelve distinction is explained through the sea/river correspondence. The Rebbe also connects the lamps' status as light with their not being annulled: they continue as the Chanukah lights. Still, the offerings come first: first prayer, then Torah study. Through this the Shechinah dwells in each Jew and, in the future redemption, in the whole world.

The lesson: Work in exile on the 'lamps,' the light of Torah, is what brings the future revelation. But it must be preceded by prayer, and through this sequence the Shechinah dwells in each Jew and ultimately in the whole world.

ספר המאמרים • ש"פ בהעלותך, י"ט סיון ה'תשמ"ח • **5748** • ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו
קסז .**P** תשמ"ח

The Rebbe opens from the Alter Rebbe's reading of the Menorah as the souls of Israel, whose seven lamps are seven paths of serving G-d. He matches them to the seven middos and raises two points about the list. First, the last two paths, hisnasus (uplifting oneself) and shiflus (lowliness), both belong to Malchus. Above, Malchus is first lowly as the end of Atzilus and only then becomes the crown of the lower worlds, but in the souls the order is reversed. Second, it is a wonder that no service corresponding to Yesod is mentioned at all, and that in all the generations since Likkutei Torah was printed no one remarked on it. To explain the superiority of Aharon's effect in the souls of Israel, the maamar explains what is novel in Aharon's service compared with the service that preceded him. Aharon's service is love ("loving peace," and Birkas Kohanim, which must be said "with love"). Yet the Rambam calls Avraham's love the complete love, so how can there be a love beyond Avraham's?

The Rebbe explains that Avraham's ahavas olam is taken from G-dliness as it is clothed in the world (memaleh kol almin), and so it is limited. Even its being "eternal" means it is still defined by time. Aharon's love, whose name has the letters of nir'eh ("seen"), is a seeing of the essence, from sovev, beyond measure. The root of the difference is that Avraham lived before Matan Torah, under the decree separating the upper and the lower, while Aharon lived after it. This is why "ve'ahavta… bechol me'odecha," a love beyond limit, follows directly on "Shema," which speaks of G-d's oneness beyond the world. Although Baruch Shem interrupts the prayer sequence, the Rebbe explains that in the Torah the command ve'ahavta follows immediately after Shema, and also notes that Baruch Shem is said silently. He further proposes that although Baruch Shem alludes to the worlds of Beriah, Yetzirah and Asiyah, these worlds contain the three roshei rashin above Atzilus, an interpretation connected to why it is said aloud on Yom Kippur. He also proposes that the sons' comparison of their oneness to Yaakov's can be understood as praise rather than as indicating a lower level. "Beha'alotcha" means ascent upon ascent, up to the true me'od. Finally, the Zerubbabel prophecy shows that Aharon's effect reaches Israel even in exile, and the doubled "chen chen" points to the redemption.

The lesson: The Rebbe describes Aharon's effect operating among Israel in exile, and teaches that the descent into exile is solely for the sake of ascent.

KEY CONCEPTS

love of the world (ahavas olam) אהבת עולם

Avraham's love, which comes from contemplating the world, space and time, and how it is nullified before G-d; it rises from below to above, from the Chesed called chesed olam.

great love (ahavah rabbah) אהבה רבה

Aharon's love, a longing for G-dliness to be as manifest below as it is above; it is nearness to G-d's very being, as it were, flows from the higher Chesed called rav chesed, and works from above to below.

bitterness מרירות

Pain over G-d's concealment and the soul's distance from Him; it awakens an arousal from above and is likened to the bitter olives from which the oil comes.

"the groomsman of the Queen" (shushvina dematronisa) שושבינא דמטרוניתא

The Zohar's title for Aharon, who serves Malchus and brings G-dliness down from above to below.

"the good oil" שמן הטוב

Supernal Chochmah, G-d's inner wisdom, which runs down over the "hairs," the laws of the Torah.

kodesh and kadosh קדש / קדוש

Kodesh, written without a vav, is the supernal holiness beyond the worlds; kadosh, with a vav, is holiness drawn down into them. The oil of holy anointing is kodesh, reached only through the Torah.

"toward the face of the Menorah" אל מול פני המנורה

The face of the Menorah is the will of the souls; what faces it is the inner supernal will, G-d Himself, toward whom Aharon turns the souls.

SECTION 1 · ¶1–2

The Menorah and its seven lamps

1 בהעלותך[1] את הנרות[2] אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. הנה ענין המנורה נאמר בזכריה ראיתי והנה מנרת זהב[3] כו׳

"When you raise up the lamps, toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light." Now, the matter of the Menorah is stated in Zechariah: "I saw, and behold, a menorah of gold," etc.

> The maamar opens with the verse in which Aharon is told to kindle the Menorah's lamps (Numbers 8:2); the Hebrew word for "kindle" literally means "raise up." Before explaining the verse, the Alter Rebbe turns to the prophet Zechariah's vision of a golden menorah, which shows what the Menorah stands for.

ואומר מה אלה אדוני ויאמר אלי[4] זה דבר ה׳ אל זרובבל

And he says, "What are these, my lord?" And he said to me, "This is the word of Havayah to Zerubbabel."

> Zechariah asks the angel what the vision means, and the angel answers, "This is the word of Havayah to Zerubbabel": Zerubbabel, a descendant of King David, led the Jews who returned from Babylon and laid the foundation of the Second Temple. The Alter Rebbe takes the answer as a definition: the Menorah is "the word of Havayah."

פי׳ כי ענין המנורה הוא בחי׳ דבר ה׳ שהוא מקור נש״י [נשמות ישראל] וכמאמר ואתה נפחתה בי[5] וכמ״ש ויפח באפיו נשמת[6] וגו׳

The meaning is that the matter of the Menorah is the level of "the word of Havayah," which is the source of the souls of Israel; as it is said, "and You breathed it into me," and as it is written, "And He breathed into his nostrils the soul of [life]," etc.

> The meaning: "the word of Havayah" is the source of the Jewish souls. Just as speech comes out of breath, the soul was "breathed" into man by G-d, as the morning blessing Elokai Neshamah says and as the Torah describes the creation of Adam; so the Menorah stands for the root of the souls of Israel.

(עמ"ש בד"ה והיה מספר בנ"י [בני ישראל])[7] וישראל נקראו בשם זרובבל על שם וזרעתיה לי בארץ[8] והם היו אז בגלות בבל גם הנשיא נק' זרובבל על שם זה.

(See what is written in the discourse beginning "And the number of the children of Israel shall be.") And Israel are called by the name Zerubbabel on account of [the verse] "And I will sow her for Me in the land," and they were then in the exile of Babylon; the prince, too, was called Zerubbabel on this account.

> The name Zerubbabel is read as zeru'a Bavel, "sown in Babylon," recalling Hosea's "I will sow her for Me in the land": the Jewish people, then exiled in Babylon, are G-d's seed, and their leader carried the same name for the same reason, so "to Zerubbabel" means to the souls of Israel. In Likkutei Torah, Bamidbar ("And the number of the children of Israel shall be"), the Alter Rebbe explains that the source of the souls, Knesses Yisrael, is called "earth," the level of His Malchus.

וזהו דבר ה' אל זרובבל והוא ענין המנורה כי הנשמה קרויה נר כמ"ש נר ה' נשמת אדם[9] וכללות נש"י [נשמות ישראל] נקרא מנורה ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת[10] ה' יש עובד מאהבה משוך כמים.

And this is "the word of Havayah to Zerubbabel," and it is the matter of the Menorah: for the soul is called a lamp, as it is written, "The soul of man is the lamp of Havayah," and the souls of Israel as a whole are called the Menorah. And it has the aspect of seven lamps, which are seven levels in the service of G-d: there is one who serves out of a love drawn like water,

> Each soul is a lamp, as Proverbs says, and all the souls together make up the Menorah. Its seven lamps are seven paths in serving G-d, and the first is a love that flows gently and steadily, "like water."

ויש מאהבה כרשפי אש (ע' [עיין] בד"ה כי תבאו[11] כו' ושבתה הארץ[12] ומענין אהבה משוך כמים בד"ה אז ישיר כו' עלי באר)[13, 14]

and there is [one who serves] out of a love like flashes of fire (see the discourse beginning "When you come, etc. … the land shall rest"; and on the matter of a love drawn like water, the discourse beginning "Then [Israel] sang, etc. … Spring up, O well");

> The second path is a passionate love that burns "like flashes of fire." The parenthesis sends the reader to two discourses; in the one on "Spring up, O well" (Likkutei Torah, Chukas), the well's living water is a love without pause, steadier than the fiery love of prayer that passes afterwards: the quality of Avraham, "drawn after You like water."

ויש ע"י התורה קו הממוצע (ע' [עיין] בד"ה לסוסתי ברכבי[15,16] ובד"ה נאוו לחייך[17,18] ובד"ה למען תהיה תורת).[19,20]

and there is [service] through the Torah, the middle line (see the discourse beginning "To my mare among the chariots," and the discourse beginning "Your cheeks are comely," and the discourse beginning "So that the Torah of [Havayah] may be");

> The third path is service through the Torah, called "the middle line" because it stands between the two loves and joins them. In Likkutei Torah, Shir HaShirim ("Your cheeks are comely"), service is fire rising from below, acts of kindness are water flowing from above, and the Torah is the level between them.

ויש ע"י נצחון לנצח ולהתגבר בעבודת ה' בסור מרע[21] ועשה טוב (עמ"ש בד"ה והנצח זו ירושלים[22,23] ובד"ה למנצח על השמינית[24] ובד"ה אלה מסעי)[25,26] ויש ע"י הודיה[27] (עמ"ש בד"ה אתה הצבת[28] כל גבולות ארץ[29] ובד"ה יהודה אתה)[30,31]

and there is [service] through victory, to prevail and to overcome in the service of G-d, in "turning from evil and doing good" (see what is written in the discourse beginning "And Netzach, this is Jerusalem," and in the discourse beginning "For the conductor, on the Sheminis," and in the discourse beginning "These are the journeys"); and there is [service] through acknowledgment (see what is written in the discourse beginning "You set all the borders of the earth," and in the discourse beginning "Yehudah, you").

> The fourth path is victory: the resolve to prevail, both in refraining from evil and in doing good; in Likkutei Torah, Masei, Netzach is the strength to keep doing good by firm resolve even after its reason is no longer felt. The fifth is acknowledgment (hodayah), bowing before G-d, which Torah Ohr, Vayechi, finds in the name Yehudah, "this time I will acknowledge."

וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] במשנה ס"פ י"ד דשבת כל ישראל בני מלכים הם[32] וכמ"ש ויגבה לבו בדרכי[33] ה' ויש ע"י שפלות כו':[34,35]

And likewise there is service through uplifting oneself, as our Sages, of blessed memory, said in the Mishnah at the end of chapter 14 of Shabbos, "All Israel are children of kings," and as it is written, "And his heart was lifted up in the ways of Havayah." And there is [service] through lowliness, etc.

> The last two paths are opposites. One is a holy sense of loftiness, since every Jew is royalty, as the Mishnah says, like King Yehoshafat, whose "heart was lifted up in the ways of Havayah"; the other is lowliness.

> **THE REBBE ON THIS PARAGRAPH** • AI research, checked against each source; not yet reviewed by a person
>
> **FROM THE REBBE'S MAAMAR** ד"ה בהעלותך את הנרות אל מול פני, **5728**
>
> The Rebbe maps the seven levels of ¶1 onto the seven middos, from love like water (chesed) to love like fire (gevurah), and so on. He then notes that Yesod is missing from the list. He shows that hisnasus cannot be Yesod, since it is Malchus, as the proof-text 'all Israel are children of kings'

shows. Nor can shiflus be Yesod, since lowliness belongs to Malchus ('the earth was nullified') and the order of the sefiros does not allow it.

The Alter Rebbe: וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל במשנה ס"פ י"ד דשבת

The Rebbe: ואינו מבאר אופן העבודה שמצד מדת היסוד

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה בהעלותך את הנרות אל מול פני, **5728**

The Rebbe brings Or HaTorah, which treats Yesod as hiskashrus that belongs to every middah. He rejects this as a full answer, because it would leave only six lamps. The seven lamps, and the view that the western lamp (the sixth) is Yesod, require Yesod to be a lamp of its own. He therefore proposes that a line was omitted when the Likkutei Torah text was copied.

The Alter Rebbe: ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת ה'

The Rebbe: קרוב לודאי לומר שבהעתקת הכת"י של המאמר בלקו"ת נשמטה שורה

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה בהעלותך את הנרות אל מול פני, **5728**

The Alter Rebbe only names service 'through acknowledgment.' The Rebbe defines it: serving G-d even when one does not understand, by conceding to the truth.

The Alter Rebbe: ויש ע"י הודיה

The Rebbe: שגם כאשר אינו מבין בשכלו, מ"מ, עובד עבודתו באופן של הודי'

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו, **5748**

The Alter Rebbe lists the seven paths without naming their sefiros. The Rebbe maps them onto Chesed, Gevurah, Tiferes, Netzach and Hod, and assigns both hisnasus and shiflus to Malchus. Above, Malchus is first shiflus (the end of Atzilus) and then hisnasus (the crown of Beriah, Yetzirah and Asiyah), while in the souls hisnasus comes first. He also points out that no service corresponding to Yesod appears in the list, and notes that the Tzemach Tzedek's discourse does describe it.

The Alter Rebbe: וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל במשנה ס"פ י"ד דשבת

The Rebbe: דב' המדריגות האחרונות (התנשאות ושפלות), שניהם שייכים לספירת המלכות

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו, **5748**

The Rebbe extends the Alter Rebbe's Zerubbabel remark to every exile, including the exile of Edom. Because the Shechinah went into exile with Israel, "dvar Hashem," which is Malchus, was drawn into them. He notes that this is read as a haftorah, itself instituted because of a decree in exile. The doubled "chen chen" at its close signals the redemption, which he connects to the Menorah lit by Aharon in the rebuilt Mikdash.

The Alter Rebbe: וישראל נקראו בשם זרובבל על שם וזרעתיה לי בארץ והם היו אז בגלות בבל

The Rebbe: שגם בזמן הגלות פועלים ענין דמנורת זהב כולה, באופן דאחדות ישראל

2 ב והנה אהרן הוא המדליק את הנרות הללו לפי שהוא משבעה רועים[36] הממשיכים חיות ואלהות לכללות נש"י [נשמות ישראל]

2. Now, Aharon is the one who kindles these lamps, because he is one of the seven shepherds who draw down life-force (chayus) and G-dliness to the souls of Israel as a whole;

Aharon lights the lamps because he is one of the "seven shepherds," the great leaders who channel life and G-dliness to the whole Jewish people; Torah Ohr, Tetzaveh, counts Avraham as the first of them. The Kehot note traces this list of seven shepherds, which includes Aharon, to the Tikkunim printed in Zohar Chadash.

והוא ממשיך להעלות אהבה עזה להי', ולהגדיל מדורת אש האהבה כרשפי אש שלהבת[37] מתלהטת בקרב איש ולב[38] עמוק.

and he draws [this] down so as to raise up an intense love for G-d, and to enlarge the blaze of the fire of love, like flashes of fire, a blazing flame "within a man, and a deep heart."

Aharon's particular gift is to raise up in the souls an intense, fiery love for G-d and to fan it into a great blaze. The phrase "within a man, and a deep heart" (Psalms 64:7) points to the innermost depths of the person, where this love burns.

THE REBBE ON THIS PARAGRAPH • AI research, checked against each source; not yet reviewed by a person

A QUESTION THE REBBE RAISES

In his notes on Tanya chapter 42 (Mareh Mekomos, Hagahos VeHe'aros Ketzaros), on the words „משבעה רועים" ("Moshe Rabbeinu, for he is one of the seven shepherds,") the Rebbe lists where Chassidus explains the seven shepherds, among them "Likkutei Torah, dibbur hamaschil Behaaloscha es haneiros, section 2," this paragraph, where Aharon is called one of the seven shepherds.

He raises a difficulty: „וצע"ג דלא נמנה בש"ס וילי"ש במנין ז"ר" ("this needs much study, for he is not counted in the Talmud and Yalkut among the seven shepherds"), though Aharon is one of the three shepherds in Taanis 9a; the Gemara's seven (Sukkah 52b) are David, Adam, Shes, Mesushelach, Avraham, Yaakov and Moshe. He suggests: „ואופ"ל דנכלל באברהם" ("and perhaps one may say that he is included in Avraham"), and so is not counted on his own, for Avraham and Aharon belong to each other, as Torah Ohr and Likkutei Torah there explain; that is the comparison this maamar draws next.

The Alter Rebbe: והנה אהרן הוא המדליק את הנרות הללו לפי שהוא משבעה רועים

The Rebbe: – וצע"ג דלא נמנה בש"ס וילי"ש במנין ז"ר, אף שהוא משלשת הרועים – תענית ט'

Mareh Mekomos, Hagahos VeHe'aros Ketzaros on Tanya (Reshimos edition), vol. לקוטי אמרים, פרק מב, p. רעח

A QUESTION THE REBBE RAISES

In a letter of the Selichos days 5719 (printed in Likkutei Sichos vol. 20 among the letters for Chanukah), the Rebbe answers a correspondent who asked for the source of the statement in Torah Ohr (32b) and in this paragraph that Aharon is one of the seven shepherds, since the Gemara (Sukkah 52b) does not name him.

The Rebbe finds the source in the Tikkunim printed at the end of Zohar Chadash, whose list of holy shepherds includes „אדם קדמאה ואהרן ודוד ושלמה" ("Adam, Aharon, David and Shlomo"), and in the Zohar (2:26b), which reads a single „הוא" ("he") as „אהרן ומשה — לאכללא דא בדא" ("Aharon and

Moshe, to include one in the other"). Perhaps, he writes, that is why the Gemara counts only one of the two, „העיקרי באותו ענין" ("the main one in that matter"). The main difficulty, he adds, is what Shes and Mesushelach, who are in the Gemara's list, have to do with drawing G-dliness to Israel, as Torah Ohr and Likkutei Torah explain the shepherds; he suggests an answer, weighs what stands against it, and ends „ועצ"ע" ("and it still needs study").

The Alter Rebbe: והנה אהרן הוא המדליק את הנרות הללו לפי שהוא משבעה רועים

The Rebbe: ויי"ל דלכן בהני"ל לא נמנה רק א' מהם — העיקרי באותו ענין

Likkutei Sichos, vol. כ, p. 643 · ממכתב ימי הסליחות ה'תשי"ט

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה בהעלותך את הנרות אל מול פני, **5728**

The Rebbe places Aharon's kindling after the Nesi'im's offerings. Prayer, the refining of the physical and the vessel, must come first. Torah study, the light of the lamps, follows. Together they bring the Shechinah to dwell within each Jew.

The Alter Rebbe: והנה אהרן הוא המדליק את הנרות הללו

SECTION 2 · ¶3–7

Avraham's love, from below to above

3 ויובן בהקדים ההפרש[39] ויתרון מעלת בחינת אהרן על מעלת ומדרגת אברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] שנקרא אברהם אוהבי.[40]

This will be understood by first [explaining] the difference and the superior virtue of the level of Aharon over the virtue and rank of Avraham our father, peace be upon him, who is called "Avraham, who loves Me."

To understand Aharon's love, the Alter Rebbe first contrasts it with the love of Avraham, whom the prophet calls "Avraham, who loves Me." In Torah Ohr, Tetzaveh, he draws the same contrast from the Zohar's two kinds of kindness, chesed olam and rav chesed, to which this maamar returns at its end.

כי באברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] הוא אומר הלוך ונסוע הנגבה[41] פי' שהלך ממדרגה למדרגה[42] ממטה למעלה עד שנתדבק בבחי' הנגבה שהוא בחי' אהבת[43] ה' לדבקה בו בדביקה וחשיקה וצמאון כו'.

For of Avraham our father, peace be upon him, it says, "going on and journeying toward the south (hanegbah)." That is, he went from level to level, from below to above, until he cleaved to the level of "toward the south," which is the level of love of G-d: to cleave to Him with attachment, desire and thirst, etc.

Scripture says Avraham went "going on and journeying toward the south," which the Zohar reads as rising level after level. The south stands for love, so Avraham's love climbs from below upward: a thirst and longing to cleave to G-d.

4 ועד"ז תקנו לומר ברוך שאמר תחלה ואח"כ פסוקי דזמרה עד שאח"כ מגיע למדרגת ואהבת[44] שבק"ש [שבקריאת שמע] וגו'

And along these lines [the Sages] instituted that one say Baruch She'amar first, and afterwards Pesukei deZimrah, until afterwards one reaches the level of "And you shall love" in the Shema, etc.

> The morning prayers are arranged the same way, as an ascent: first the blessing Baruch She'amar, then the psalms of praise called Pesukei deZimrah, until one reaches the Shema and its command "And you shall love."

כי ואהבת אינו ציווי על מדת האהבה טבעית שבלב כי הרי מדת אהבה זו הטבעית ודאי מוסתרת בלב כל אחד ואחד מישראל אלא ואהבת מלשון אבה שהוא פי' הרצון לפי שהרצון הוא פנימית המדות

For "And you shall love" is not a command concerning the natural attribute of love in the heart, since this natural attribute of love is certainly hidden in the heart of each and every Jew; rather, "And you shall love" (ve'ahavta) is from the term avah, which means will, because the will is the inner dimension (pnimiyus) of the emotive attributes (middos),

> That command cannot mean the natural love of the heart, for every Jew already has it hidden in his heart, and there would be nothing to command. Instead the Alter Rebbe connects ve'ahavta, "you shall love," with avah, "to be willing": the command is about the will, the innermost core of the emotions.

כמו שאנו רואים בחוש שהרצון מנהיג המדות של אדם שאפי' [שאפילו] אם יש לפניו דבר שיש בו תענוג לפי טבע המדות אם מסלק רצונו ממנו מפני איזה טעם ודעת אינו מקבל נחת ותענוג ממנו.

as we see tangibly that the will directs a person's emotive attributes: for even if there is something before him that holds delight according to the nature of the attributes, if he withdraws his will from it for some reason or consideration, he does not receive satisfaction and delight from it.

> Everyday experience shows that the will rules the emotions: something that would naturally give pleasure gives none once a person, for some reason, has stopped wanting it.

וכן להיפך אם יש לפניו ח"ו [חס ושלום] דבר של צער ויסורים והוא עושה רצונו לכך אינו מרגיש היסורים כ"כ [כל כך] והרי המדות תלוים ברצון והיינו שהוא פנימיותם וחיותם

And so too the reverse: if there is before him, G-d forbid, something of pain and suffering, and he sets his will toward it, he does not feel the suffering so much. Thus the attributes depend on the will; that is, it is their inner dimension and their life-force.

> The reverse is also true: pain that a person has chosen to accept hurts him much less. So the emotions depend on the will, which is their inner life.

(כי הרצון הוא בחי' כתר[45] ואית רצון ואית רצון[46] עמ"ש מזה בד"ה ויקהל משה.[47] עכ"פ [על כל פנים] גם רצון התחתון הנמשך מהשכל הוא למעלה מהמדות הנמשכים מהשכל.

(For the will is the level of Keser (the Crown), and there is will and there is will; see what is written on this in the discourse beginning "And Moshe assembled." At any rate, even the lower will, which derives from the intellect, is above the emotive attributes, which derive from the intellect.

A parenthesis adds that the will is rooted in Keser, the level above intellect; Iggeres HaKodesh 29 explains that the supernal will is called "the supernal Keser," a crown, because it rises above and encircles the intellect. There is a higher and a lower will (as Likkutei Torah, Bamidbar, explains), and even the lower will, which comes from the intellect, stands above the emotions, which also come from it.

והוא ענין פני המנורה והוא כלי לבחי' רצון העליון שלמעלה מהשכל שזהו ענין העלאת הנרות שע"י אהרן).

And this is the matter of "the face of the Menorah," and it is a vessel for the level of the supernal will, which is above intellect; and this is the matter of the raising up of the lamps that is done by Aharon.)

This lower will is "the face of the Menorah," and it serves as a vessel for the supernal will, which is above intellect. Drawing that higher will into it is what Aharon's "raising up" of the lamps means.

ועל זה מצוה הכתוב להפך רצונו ותשוקתו וחפצו לאהבה את ה' שלא יהיה לו חפץ ורצון אחר זולתו וכמ"ש מי לי בשמים[48] ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי[49] וגו'.

And it is concerning this that the verse commands one to turn his will, his longing and his desire to loving G-d, so that he will have no other desire or will besides Him; as it is written, "Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth. My flesh and my heart are consumed," etc.

So "And you shall love" means: turn your will, longing and desire entirely toward G-d, until you want nothing else. The Psalmist expresses this when he says that nothing in heaven or on earth matters to him besides G-d, and his flesh and heart are consumed in longing.

5 והאיך יהיה הדרך לאהבה זו ורצון זה הקדים הכתוב פסוק שמע ישראל[50] ה' אלקינו וגו' להתבונן היטב ולשום על לבו איך שהוא ית' אחד בשמים ובארץ

And what is to be the way to this love and this will? Scripture placed before it the verse "Hear, O Israel, Havayah is our G-d," etc.: to contemplate well and to take to heart how He, may He be blessed, is One in the heavens and on the earth;

How does one come to such a love and will? The Torah places the Shema's declaration of G-d's oneness first: one must contemplate deeply how G-d is One in the heavens and on the earth.

דהיינו אפי' [אפילו] בהשתלשלות שמים וארץ רוחניים וגשמיים בחי' ו"ק [ו' קצוות] עולמות נפרדים הם מתאחדים ביחודו ית' מפני שהם בטלים אליו ית' דכולא קמיה כלא חשיב[51]

that is, even in the chain of descending worlds (hishtalshelus) of heaven and earth, spiritual and physical, the level of the six extremities (vav ketzavos), separate worlds, they are united in His unity, blessed be He, because they are nullified to Him, blessed be He, for "all before Him is accounted as nothing."

> G-d's oneness in heaven and earth means that even the separate worlds, spiritual and physical, called "the six extremities," are made one with Him, because they are utterly nullified before Him. In the Zohar's words, "all before Him is accounted as nothing."

כי למעלה מבחי' השתלשלות בחי' שמים וארץ לא שייך לומר עליו ית' לשון אחד כמ"ש במ"א ע"פ וארא אל אברהם[52, 53] כו',

For above the level of hishtalshelus, the level of heaven and earth, it is not fitting to use the term "One" of Him, blessed be He, as is explained elsewhere on [the verse] "And I appeared to Avraham," etc.;

> Above the chain of worlds the word "One" does not apply to G-d at all. In Torah Ohr, Va'eira ("And I appeared to Avraham"), the Alter Rebbe explains that His own essence is "singular" (yachid), and He is called "One" as He is One in the seven heavens, the earth and the four directions, which are nullified to the light within them.

ואפי' [ואפילו] במקור ההשתלשלות בחי' המחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית נקרא הוי' אלקינו בחי' תרין ריעין[54] דלא מתפרשין כי תמיד מחדש כו'

and even at the source of hishtalshelus, the level of "Who renews each day, continually, the work of creation," it is called "Havayah Elokeinu" (Havayah our G-d), the level of "two companions who never part," for He continually renews, etc.

> Even at the source of the worlds, the power that "renews each day, continually, the work of creation" (in the words of the blessing Yotzer Or before the Shema), He is called "Havayah Elokeinu," two Names joined, "two companions who never part," and not "One"; for there He is constantly renewing creation.

ואין נופל לשון אחד כ"א בהשתלשלות בחי' שמים וארץ וכו' שהן בחי' ששה קצוות[55] רוחניים וגשמיים שהם מעלמא דפרודא כו'.[56]

And the term "One" applies only within hishtalshelus, the level of heaven and earth, etc., which are the level of the six extremities, spiritual and physical, which are of the world of separation (alma deferuda), etc.

> "One" fits only within the chain of worlds, the six extremities of the "world of separation" (alma deferuda), where separate things exist to be united in Him.

6 והוא יתי אחד בהם לפי שהם מתייחדים ביחודו ובטלים אליו דקמיה כולא כלא חשיב.[57] ששה קצוות רוחניים דכתיב לך ה' הגדולה והגבורה כו'

And He, may He be blessed, is One in them, because they are united in His unity and nullified to Him, for "before Him all is accounted as nothing." [These are] the six spiritual extremities, as it is written, "Yours, Havayah, is the greatness and the might," etc.,

> G-d is One within the six extremities because they are absorbed in His unity and nullified before Him. The six spiritual extremities are the six emotive attributes named in the verse "Yours, Havayah, is the greatness, and the might," and so on.

וגם ששה קצוות גשמיים שהם הכולל דבחי' מקום וכדכתיב הנה מקום אתי[58] שהמקום בטל אליו לפי שהוא יתי סובב כל עלמין ואינו נקרא לפניו יתי בשם מקום כלל

and also the six physical extremities, which make up the whole of the dimension of place, as it is written, "Behold, there is a place with Me": place is nullified to Him, because He, may He be blessed, encompasses all worlds (sovev kol almin), and before Him, may He be blessed, it is not called by the name "place" at all;

> The six physical extremities are the six directions that together make up space. The verse "Behold, there is a place with Me" is read as saying that place is nullified to Him: since He encompasses all worlds (sovev kol almin), before Him it does not count as "place" at all.

שהרי לפניו יתי לא שייך שום מקום וזמן שהם הם נבראים מאין ליש ולכן אומרים אח"כ בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד]

for before Him, may He be blessed, no place or time whatsoever applies, since they themselves are created from nothing into something. And therefore one says afterwards, "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever."

> Space and time are themselves created from nothing, so they have no hold on the Creator. This is why the first verse of the Shema is followed by "Blessed be the Name of the glory of His kingdom forever and ever," which the Alter Rebbe now explains.

פי' כי מבחי' מלכותו נמשך בחי' מקום וזמן[59] כמ"ש מלכותך מלכות[60] כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור רק שאינו אלא מבחי' שם לבד

The meaning is that from the level of His Malchus (sovereignty) the dimension of place and time is drawn forth, as it is written, "Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation"; only that it is from the level of a name alone,

> The meaning: space and time come from G-d's Malchus, His sovereignty, as the psalm says, "all worlds" being space and "each and every generation" time. Yet this comes only from His "Name."

שאינה אלא התפשטות זיו והארה כדי להאיר ממנו לזולתו שיהי' [שיהיה] נקרא שמו עליו בלבד וע' מזה בסש"ב [בספר של בינונים] ח"ב [חלק ב'] פ"ז [פרק ז'], וכאשר יתבונן היטב בדברים האלה ויהיו נקבעים בלבו באמת אזי לא יחפוץ חפץ אחר ורצון זולתו יתי'.[61]

which is nothing but an extension of radiance and illumination, to shine from Him to what is other than He, so that His Name will be called upon it, and that alone. And see on this in Sefer Shel Beinonim (Tanya), Part II, chapter 7. And when one contemplates these matters well, and they become truly fixed in his heart, then he will desire no other desire, nor any will apart from Him, may He be blessed.

> A name is nothing but a ray that goes out from its bearer so that others can relate to him; so the worlds receive only G-d's "Name." Tanya, Shaar HaYichud VehaEmunah, chapter 7 (to which the text refers), explains that space and time are nullified before His essence like the sun's light within the sun; one who truly takes this to heart will want nothing but G-d Himself.

> **THE REBBE ON THIS PARAGRAPH** • AI research, checked against each source; not yet reviewed by a person
>
> **FROM THE REBBE'S MAAMAR** ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו **, 5748**
>
> The Alter Rebbe reads Baruch Shem as G-d's oneness drawn into place and time through Malchus. The Rebbe, who reads ve'ahavta bechol me'odecha as a love beyond limit that flows directly from Shema, acknowledges that Baruch Shem interrupts the prayer sequence and explains that the verses in the Torah place ve'ahavta immediately after Shema; he also notes that Baruch Shem is said silently. He proposes that although Baruch Shem alludes to Beriah, Yetzirah and Asiyah, these worlds contain the three roshei rashin above Atzilus, and proposes this as an explanation of why it is said aloud on Yom Kippur. He further proposes a reading of the sons' statement to Yaakov as praise rather than as indicating a lower level.
>
> The Alter Rebbe: ולכן אומרים אח"כ בשכמל"ו פי' כי מבחי' מלכותו נמשך בחי' מקום וזמן
>
> The Rebbe: ואף שמפסיקים בינתיים באמירת ברוך שם, המדבר באחדותו יתי' השייך לעולם

7 וכמ"ש מי לי בשמים[62] שהם תענוגים רוחניים ועמך לא חפצתי בארץ שהם תענוגים גשמיים, לפי שהכל הוא בחי' מקום וזמן,

As it is written, "Whom have I in heaven," which are spiritual delights, "and with You, I desire nothing on earth," which are physical delights; because all of it is the dimension of place and time.

> The verse "Whom have I in heaven … on earth" now gains its full sense: heaven stands for spiritual delights and earth for physical ones, and both belong to the realm of space and time.

אפי' [אפילו] כל השגות שמשיגים בעוה"ז הם נופלים תחת מקום וזמן ואי לזאת כלה שארי ולבבי[63] להיות צור לבבי וכו' להיו' [להיות] בטל אליו ית' לדבקה בו לבדו ית',

Even all the perceptions that are attained in this world fall under place and time. And therefore, "my flesh and my heart are consumed," that there be "the Rock of my heart," etc.: to be nullified to Him, may He be blessed, to cleave to Him alone, may He be blessed.

> Even the spiritual insights one reaches in this world are bounded by space and time. So the soul longs, its "flesh and heart consumed," for G-d alone, "the Rock of my heart": to be nullified before Him and cleave to Him alone.

(ולכן היה הלוך ונסוע הנגבה[64] כי החסד הוא תחלת הו"ק [הו' קצוות] וע"ז נאמר אתה כהן לעולם[65] והוא ג"כ בחי' יומם דאזיל עם כולהו יומין[66, 67] ע"כ ביטול הו"ק [הו' קצוות] רוחניים וגשמיים במקורם הוא ע"י בחי' החסד בחי' כהן דמשמש תחותוי[68] בפי' יתרו דס"ז ע"ב,[69]

(And this is why it was "going on and journeying toward the south": for Chesed (kindness) is the beginning of the six extremities, and of it is said, "You are a kohen forever"; and it is also the level of "by day" (yomam), which "goes along with all the days." Therefore the nullification of the six extremities, spiritual and physical, in their source is through the level of Chesed, the level of a kohen, "who serves beneath Him," in Parshas Yisro, folio 67b;

> This is why Avraham's ascent was "toward the south": the south is Chesed, the first of the six emotive attributes, the quality of the kohen and of the "day" that includes all the days, and through it the six extremities are nullified into their source. The explanation that follows this maamar in Likkutei Torah (Beha'alotcha 31a) cites the same Zohar: Michael, "the great kohen" on the right, draws ahavas olam from Chesed to Avraham, while Aharon the High Priest kindles the Menorah with ahavah rabbah.

וכמו שהעלאת הקרבנות בהמות ששרשם מפני שור[70] הוא ג"כ דוקא ע"י אריה דאכיל קרבנין,[71, 72] גם הנגבה נק' ימין ועיקר הכח בימין[73] וצ"ל לאכללא שמאלא בימינא, ועמ"ש בד"ה צאינה וראינה[74, 75] בענין שאו ידיכם קדש[76] כו'):

just as the raising up of the offerings, animals, whose root is from "the face of an ox," is also specifically through "the lion that consumes the offerings." Also, "the south" is called the right, and the main strength is in the right, and it is necessary "to include the left in the right." And see what is written in the discourse beginning "Go forth and gaze" on the matter of "Lift up your hands [in] holiness," etc.)

> In the same way the offerings, animals rooted in "the face of an ox" on the left in Ezekiel's vision, are raised up through "the lion that consumes the offerings," whose face is on the right; the south is the right side, where the main strength lies, and the left must be included within it. The discourse "Go forth and gaze" (Likkutei Torah, Shir HaShirim) explains "Lift up your hands [in] holiness" as the first two verses of the Shema, through which Israel draw blessing from the supernal kodesh.

SECTION 3 • ¶8–9

Aharon's love, from above to below

8 ג והנה כ"ז [כל זה] מעלת ומדרגת בחי' אברהם אבינו ע"ה [עליו השלום] שאהבה זו נקרא אהבת עולם[77] כי נלקחה מבחי' עולם מקום וזמן,

3. Now, all this is the virtue and rank of the level of Avraham our father, peace be upon him. This love is called "love of the world" (ahavas olam), because it is taken from the level of the world, place and time:

> All of this describes Avraham's level. His love is called ahavas olam: the phrase usually means "everlasting love," but here olam is read as "world," for this love comes from contemplating the world, space and time.

איך שהם בטלים אליו יתי' ונקי' ממטה למעלה לפי שהוא עבודת האדם פולחנא דרחימותא ממדרגה למדרגה כנ"ל

how they are nullified to Him, may He be blessed. And it is called "from below to above," because it is the service of man, "the service of love" (pulchana dirchimusa), from level to level, as mentioned above.

> What one contemplates is how they are nullified before G-d. This love is called "from below to above" because it is a person's own effort, "the service of love," climbing step by step as described earlier.

אבל בחי' אהרן[78] הוא בחי' אחרת שהוא שושבינא דמטרוניתא[79, 80, 81] בבחי' מלמעלה למטה דהיינו שכל חפצו ותשוקתו להיות נגלה כבוד[82] ה' לעיני בשר שיהיה גילוי אלהותו יתי' למטה כמו למעלה

But the level of Aharon is a different level: he is "the groomsman of the Queen" (shushvina dematronisa), in the manner of from above to below. That is, all his desire and longing is that the glory of G-d be revealed to eyes of flesh, that there be a revelation of His G-dliness, may He be blessed, below as above.

> Aharon's love is of another kind. As "the groomsman of the Queen," the Zohar's name for him (the Queen being Malchus, the Shechinah), he works from above to below: all his longing is that G-d's glory be revealed to physical eyes, so that G-dliness is as manifest below as it is above. The Tzemach Tzedek (Or HaTorah, Tetzaveh) adds that this revelation below as above is the supernal union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah, a power that came to Aharon through the Giving of the Torah and that Avraham, who lived before it, did not yet have.

(וזהו כענין ההפרש בין רננה לשמחה[84, 83] המבואר במ"א בד"ה רני ושמחי[85])[86] (וע' בפ' קרח דקע"ז ב' ובפ' שמיני דף ל"ח ע"ב ודף ל"ט ע"א ובלק"ת [ובלקוטי תורה (להאריז"ל)] בפ' בהעלותך סד"ה מצות הדלקת נרות).

(And this is like the difference between rinah (joyous song) and simchah (joy), which is explained elsewhere, in the discourse beginning "Sing and rejoice.") (And see Parshas Korach, folio 177b, and Parshas Shemini, folio 38b and folio 39a, and the Likkutei Torah of the Arizal, Parshas Beha'alotcha, at the end of the discourse beginning "The mitzvah of kindling the lamps.")

> The difference is like that between rinah, joyous song, and simchah, joy: in Torah Ohr, Miketz ("Sing and rejoice"), rinah is the song of the angels, a yearning that rises from below to above, since they have no Torah and mitzvos that draw down from above to below. The other references are to the Zohar on Parshas Korach, where Aharon is called the Queen's groomsman, and on Parshas Shemini, and to the Arizal's Likkutei Torah.

וזהו איזהו חסיד המתחסד עם קונו[88, 87] עם קן דיליה כו' ולא כדי לדבקה בו ית' לרוות צמאונו לבד[89] כו'

And this is [the meaning of] "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker (kono)," with "his nest" (kan dilei), etc., and not in order to cleave to Him, may He be blessed, to quench his own thirst alone, etc.,

> This is the meaning of the teaching "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker (kono)," read as "with his nest (kan)," the Shechinah. The chassid serves in order to benefit G-d, as it were, and not only to quench his own thirst for closeness.

כמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פ' עשירי ופ' מ"א ועי"ש פ"י [פרק י' / פרשה י'] דלכך נקראים בני עלייה מפני שעבודתם הוא לצורך גבוה[90] כו', ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] פי' לשון בהעלותך.[92, 91]

as is explained in Sefer Shel Beinonim (Tanya), chapter ten and chapter 41. And see there, in chapter 10, that they are therefore called "people of ascent" (bnei aliyah), because their service is for the sake of the Most High, etc. And according to this, one can explain the meaning of the expression "Beha'alotcha" ("when you raise up").

> Tanya explains that such people are called "people of ascent" (bnei aliyah) because their service is for the sake of the Most High. The Alter Rebbe suggests that this is the sense of the word Beha'alotcha, "when you raise up," which shares the root of aliyah, ascent.

> **THE REBBE ON THIS PARAGRAPH** • AI research, checked against each source; not yet reviewed by a person
>
> **FROM THE REBBE'S MAAMAR** ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו, **5748**
>
> The Alter Rebbe defines ahavas olam as love drawn from the world, from place and time. The Rebbe ties it to memaleh kol almin, G-dliness clothed in the world's limits, so the love is itself limited. He adds that even the second meaning of olam, "eternal love," still belongs to time. This shows that Avraham's love, which the Rambam calls complete, is not yet the ultimate.
>
> The Alter Rebbe: שאהבה זו נקרא אהבת עולם כי נלקחה מבחי' עולם מקום וזמן

The Rebbe: הרי גדר הנצחיות עצמו מורה שנתפס בגדרי הזמן וגבול

FROM THE REBBE'S MAAMAR ד"ה ומבאר בזה בלקו"ת ריש פרשתנו, **5748**

The Alter Rebbe describes the two kinds of love but does not say why Aharon reached what Avraham did not. The Rebbe gives the reason. Before Matan Torah the upper and lower were decreed apart, so even Avraham's perfect service could not rise beyond the world's limits. After Matan Torah the decree was annulled, and Aharon's love reached beyond them.

The Alter Rebbe: אבל בחי' אהרן הוא בחי' אחרת שהוא שושבינא דמטרוניתא

The Rebbe: שאברהם אבינו הי' לפני מ"ת ואהרן הי' לאחרי מ"ת

9 ואהבה זו באה ע"י אותה ההתבוננות עצמה שבק"ש [שבקריאת שמע] באחד כאשר ישים מרירות בנפשו[93] על החשך המסתיר אלהותו שלא נראה לעיני בשר כ"א בחי' מקום וזמן והם רחוקים מאור פניו ית' דלית מחשבה תפיסא ביי [ביה][96, 95, 94] כלל

And this love comes through that very same contemplation in the Shema, on "One," when one brings bitterness into his soul over the darkness that hides His G-dliness, so that nothing is seen by eyes of flesh but the dimension of place and time; and they are far from the light of His countenance, may He be blessed, for "no thought can grasp Him at all."

Aharon's love comes from the same contemplation of "One" in the Shema, but felt from another side: a person is pained that G-dliness is hidden and that physical eyes see only space and time. These are far from G-d Himself, whom "no thought can grasp at all."

ולא שייך בחי' מקום וזמן אלא בבחי' מלכותו ית' שאז[97] שייך לומר מֶלֶךְ מָלַךְ ימלוך כו'

And the dimension of place and time applies only to the level of His Malchus (sovereignty), may He be blessed, for then it is fitting to say "He is King, He was King, He will be King," etc.;

Space and time relate only to G-d's Malchus, His sovereignty. Only of a king can one say "He is King, He was King, He will be King," words that already speak in terms of time.

וכדכתיב מלכותך מלכות[98] כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור שהעולמי' [שהעולמים] שהם בחי' מקום דור ודור שהם בחי' זמן נמשכו מבחי' מלכותו ית' וממשלתו ית'

and as it is written, "Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation": the worlds, which are the dimension of place, [and] "each and every generation," which is the dimension of time, are drawn from the level of His Malchus and His dominion, may He be blessed.

The psalm says the same: "all worlds" is space and "each and every generation" is time, and both flow from His Malchus and His dominion.

אבל ממהותו ועצמותו כבי' [כביה] רחוקים הם מאד בתכלית ואי לזאת יתמרמר נפשו[99] מאד כאשר ישים אל לבו[100, 101] ירידה זו וריחוק זה

But from His being and essence, as it were, they are exceedingly and utterly far. And therefore his soul will be very embittered when he takes to heart this descent and this distance:

> But from G-d's very being and essence, space and time are infinitely distant. When a person takes to heart how far his soul has fallen, he is filled with bitterness.

אשר ירדה נפשו מאד מאד בשפל המדרגות רחוק מהי' בתכלית ויצעק אל[102] ה' בצר לו להאיר[103] לו אור ה' בתוך החשך ומסך המבדיל

that his soul has descended very, very low, into the lowest of levels, utterly far from G-d. And he will cry out to G-d in his distress, that the light of G-d shine for him within the darkness and the dividing screen.

> His soul has come down to the lowest of levels, utterly far from G-d. So he cries out to G-d in his distress, that G-d's light shine through the darkness and through the screen that divides him from G-d.

(וכמ"ש[104] במ"א[105, 106, 107, 108, 109] בד"ה להבין פי' יג"מ [י"ג מדות][110] מי אל כמוך כו' בפי' וענין תשובה קדמה לעולם)

(As is explained elsewhere, in the discourse beginning "To understand the meaning of the Thirteen Attributes, 'Who is a G-d like You,'" etc., on the meaning and matter of "teshuvah (return) preceded the world.")

> This refers to the discourse on the Thirteen Attributes of Mercy ("Who is a G-d like You") in Likkutei Torah, Rosh Hashanah. There "teshuvah preceded the world" is explained: when a person takes to heart that the whole world is under time, and time is like a moment before G-d, his soul yearns to cleave to Him, and such teshuvah is above time and the world.

וכמ"ש מי לי בשמים[111] ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלקים לעולם[112] (עמ"ש מזה בד"ה ביום השמיני עצרת) דהיינו שיהיה התגלות אלהותו לעולם כנ"ל.

And as it is written, "Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth. My flesh and my heart are consumed; the Rock of my heart and my portion is G-d forever (le'olam)" (see what is written on this in the discourse beginning "On the eighth day, an assembly"): that is, that there be a revelation of His G-dliness to the world (le'olam), as mentioned above.

> The verse from Psalms is now read to its end, "my portion is G-d le'olam," taking le'olam not as "forever" but as "to the world." The longing is that G-dliness be revealed in the world.

והנה ע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] במרירות וצעקה זו גורם אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] עד שיערה רוח ממרום להיות נגלה כבוד[113] ה' וראו כל בשר[114] עין בעין וגו'[115]

Now, through the arousal from below (isarusa dilesata), in this bitterness and this outcry, he brings about an arousal from above (isarusa dileila), until "a spirit is poured out from on high," so that "the glory of Havayah is revealed, and all flesh shall see" "eye to eye," etc.

> This bitterness and outcry is an arousal from below, and it awakens an arousal from above: a spirit from on high, so that G-d's glory is revealed and all flesh sees it "eye to eye." The phrases come from Isaiah's prophecies of the redemption.

(וכמ"ש במ"א בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע[116] ועי' באדרא דקל"ז א') כשם שמלמעלה למטה כולא קמיה כלא חשיב כך ממטה למעלה יראה לעיני כל בשר כמו למעלה,

(As is explained elsewhere, in the discourse beginning "When Israel put 'we will do' before 'we will hear'"; and see the Idra, folio 137a.) Just as from above to below "all before Him is accounted as nothing," so from below to above it will be seen by the eyes of all flesh as above.

> From G-d's side, all is as nothing before Him; the hope is that from below, too, physical eyes will see this just as it is above. The parenthesis refers to a discourse on Israel's "we will do" before "we will hear," and to the Idra Rabba, the Zohar's account of Rabbi Shimon bar Yochai's great assembly.

וזהו בחי' אהרן אותיות נראה[117, 118] (כמ"ש בזהר פי'[119] אמור[120, 121] דק"ג תחלת ע"א ובמק"מ [ובמקדש מלך] ובהרמ"ז [ובהרב משה זכות] שם)

And this is the level of Aharon, [whose name has] the letters of nir'eh, "seen" (as is written in the Zohar, Parshas Emor, folio 103, at the beginning of side a, and in the Mikdash Melech and in the Ramaz there).

> This is Aharon's level: the letters of his name, אהרן, are the letters of נראה, "seen." The Zohar (Emor 103a) reads his name into the verse "eye to eye You were seen," for the clouds of glory came in his merit; the Mikdash Melech (Rabbi Shalom Buzaglo's commentary on the Zohar) and the Ramaz (Rabbi Moshe Zacuto) comment there.

וכמ"ש אשר עין בעין נראה אתה[122] ה' וענך עומד עליהם פי' עין בעין יראו גילוי אלהותו דכולא קמיה[123] כלא חשיב

And as it is written, "that You, Havayah, are seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The meaning is: eye to eye they will see the revelation of His G-dliness, that "all before Him is accounted as nothing."

> Moshe, pleading for Israel after the spies, says that the nations have heard "that You, Havayah, are seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The Alter Rebbe reads the first half as open sight: they will see with their own eyes that all is as nothing before Him.

והענן והחשך שמסתיר יראו שהוא ענך שממך הכל א"כ אין שום הסתר והעלם לפניו יתי' ח"ו [חס ושלום] שלפניו כחשיכה כאורה[124] ואהבה זו שבבחי' ראיה זו נקרא אהבה רבה שהיא למעלה מבחי'[125] אהבת עולם בחי' מקום וזמן כו'

And the cloud and the darkness that conceals, they will see that it is "Your cloud," for everything is from You. If so, there is no concealment or hiddenness at all before Him, may He be blessed, G-d forbid, for before Him "darkness is as light." And this love, which is in this level of seeing, is called "great love" (ahavah rabbah), which is above the level of "love of the world" (ahavas olam), the level of place and time, etc.

> The second half is read too: even the cloud and the darkness that hide Him will be seen as "Your cloud," coming from G-d Himself, so that before Him nothing is hidden, for "darkness is as light." The love born of such seeing is called ahavah rabbah, "great love," higher than the ahavas olam that comes from contemplating space and time.

והיא קרבת ה' ממש במהותו ועצמותו כביכול ונק' מלמעלה למטה וכו' והמשכיל יבין (ועמ"ש בפ' תצוה ע"פ ועשית בגדי קדש[126] לאהרן[127] כו').

And it is actual nearness to G-d, to His very being and essence, as it were, and it is called "from above to below," etc.; and the discerning will understand. (And see what is written in Parshas Tetzaveh on [the verse] "And you shall make holy garments for Aharon," etc.)

> This great love is real closeness to G-d's very essence, as it were, and it moves from above to below. Torah Ohr, Tetzaveh, to which the text refers, explains that Aharon, the man of kindness and High Priest, draws ahavah rabbah down to the souls of Israel, and his holy garments are garments for this love.

וזאת יהיה חפצו ותשוקתו של אדם ואחר זה ימשוך להיות עזה כמות אהבה[128] ורשפיה רשפי אש[129, 130] שלהבת יה רק לזאת שיהיה גילוי אלהותו יתי' וכאשר החשך מכסה ומסתיר ומעלים קדושתו יתמרמר מאד (ועמ"ש[131] סד"ה שימני כחותם[132] מענין כי עזה כמות אהבה):

And this shall be a person's desire and longing. And after this he will draw down [a love] that is "fierce as death," whose "flashes are flashes of fire, the flame of Kah," only for this: that there be a revelation of His G-dliness, may He be blessed; and when the darkness covers, hides and conceals His holiness, he will be greatly embittered. (And see what is written at the end of the discourse beginning "Set me as a seal," on the matter of "for love is fierce as death.")

> This should be a person's whole longing, and from it he draws down the love that is "fierce as death," blazing like fire, all for the sake of revealing G-dliness; whenever darkness covers G-d's holiness, he is deeply pained. The discourse "Set me as a seal" (Likkutei Torah, Shir HaShirim) explains that just as the soul finds it hard to leave the body, though the body darkens it, so Knesses Yisrael asks that her bond stay like a seal even in darkness, after the love of prayer has passed.

([הוספה: והטעם שע"י הדמעה והמרירות זוכה לאתעדל"ע [לאתערותא דלעילא] בבחי' עין בעין נראה כנ"ל היינו כמ"ש הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה]) (פ"ה דברכות דל"ב ע"ב ופי"ד[133] דב"מ [דבבא מציעא] דנ"ט ע"א) ואע"פ [ואף על פי] ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו שנאמר[134] אל[135] דמעתי אל תחרש[136, 137] (תלים סי' ל"ט י"ג).

[Addition: And the reason that through the tears and the bitterness one merits an arousal from above, in the manner of "seen eye to eye," as mentioned above, is as Rabbi Chaim Vital wrote on the saying of our Sages, of blessed memory (chapter 5 of Berachos, folio 32b, and chapter 4 of Bava Metzia, folio 59a): "Even though the gates of prayer have been locked, the gates of tears have not been locked, as it is said, 'Do not be silent at my tears'" (Psalms, chapter 39, [verse] 13).

> A bracketed addition now explains why tears and bitterness bring the arousal from above that makes G-dliness "seen eye to eye." It starts from the Talmud's teaching (Berachos 32b, Bava Metzia 59a) that even when the gates of prayer are locked, the gates of tears are never locked, as the Psalmist says, "Do not be silent at my tears," and from what Rabbi Chaim Vital, the Arizal's chief disciple, wrote on it.

ופי' הרח"ו [הרבי חיים ויטאל] משום דבדמעה מעורר עינים העליונים שהם נו"ה [נצח והוד] דחכמה כו'.

And Rabbi Chaim Vital explained: because with a tear one arouses the supernal eyes, which are Netzach and Hod of Chochmah, etc.

> Rabbi Chaim Vital explains that tears arouse the "supernal eyes," which are Netzach and Hod within Chochmah.

וביאור הדברים היינו כמבואר לקמן פ' ראה סד"ה כי תשמע בקול[138] ענין לעשות הישר בעיני[139] ה'

And the explanation of these words is as is explained below, in Parshas Re'eh, at the end of the discourse beginning "When you hearken to the voice," on the matter of "to do what is right in the eyes of Havayah."

> For the explanation the addition points to a later discourse, in Parshas Re'eh, on "When you hearken to the voice of Havayah your G-d … to do what is right in the eyes of Havayah." There the aim of hearkening is that the Infinite Light be revealed upon the soul, which is "to do what is right in the eyes of Havayah."

היינו בחי' עיני הוי' אל צדיקים[140] כשם שמלמעלה למטה כולא קמיה כלא חשיב כך מלמטה למעלה יראה לעיני בשר כמו למעלה.

That is, the level of "the eyes of Havayah are toward the righteous": just as from above to below "all before Him is accounted as nothing," so from below to above it will be seen by eyes of flesh as above.

> Doing "what is right in the eyes of Havayah" draws down the level of "the eyes of Havayah are toward the righteous": what is true above, that all is as nothing before G-d, comes to be seen by physical eyes below as well.

והמשכה זו[141] זהו ע"י הדמעות שמוריד מעיניו במרירות על ריחוקו מה' כו' וע' במא"א [במאורי אור] אות דלת (סי"ז) מענין דמעה וב"נ שם ובאות מם (סצ"ב).

And this drawing down comes through the tears that he sheds from his eyes in bitterness over his distance from G-d, etc. And see in Me'orei Or, the letter dalet (section 17), on the matter of "tear," and in the Y.N. there, and in the letter mem (section 92).

> This revelation is drawn down by the tears a person sheds in bitterness over his distance from G-d. The references are to Me'orei Or, an alphabetical work of Kabbalistic terms, under "tear" and under the letter mem, and to a further source there abbreviated Y.N.

שעי"ז מעורר כביכול בחי' עינים העליונים להיות עיני ה' אל צדיקים פקח עיניך וראה[142] כו'

For through this he arouses, as it were, the level of the supernal eyes, that there be "the eyes of Havayah toward the righteous," "Open Your eyes and see," etc.

> Through the tears one arouses, as it were, the supernal eyes, so that "the eyes of Havayah are toward the righteous" and G-d is asked to "open Your eyes and see."

ועיין עוד מענין היתה לי דמעתי[143] לחם בספר עשרה מאמרות (מאמר חקור דין ח"א [חלק א'] ר"פ כ"ד)

And see further on the matter of "My tears have been my bread" in the book Asarah Maamaros (Maamar Chakor Din, Part I, at the beginning of chapter 24):

> The reader is also referred to Asarah Maamaros, the Kabbalistic work of Rabbi Menachem Azariah of Fano, on the verse "My tears have been my bread."

פי' שהלחם הוא בשומו ללבו שבחי' איה שהוא ג"ר [גי ראשונות] כח"ב [כתר חכמה בינה] הוא אלקיך כו' ע"ש ועמ"ש בפ' שמות ע"פ איה סופר[144] כו'

the explanation is that the bread is when he takes to heart that the level of "Where" (ayeh), which is the first three [Sefiros], Keser, Chochmah and Binah, is "your G-d," etc.; see there. And see what is written in Parshas Shemos on [the verse] "Where is the scribe," etc.,

> There the "bread" is explained as taking to heart that "Where" (ayeh), the hidden level of Keser, Chochmah and Binah, is "your G-d": the mockers' question "Where is your G-d?" is read as a statement. The reader is also sent to the discourse on "Where is the scribe" in Parshas Shemos.

ובד"ה כי[145] על כל כבוד[146] בענין איה מקום כבודו כו' ועיין עוד מזה ברבות ס"פ מצורע פי"ט ובאיכה ר"פ בכה

תבכה.][547, 546, 545, 544, 543, 542, 541, 540, 539, 538, 537, 536, 535, 534, 533, 532, 531, 530, 529, 528, 527, 526, 525, 524, 523, 522, 521, 520, 519, 18]

and in the discourse beginning "For over all the glory," on the matter of "Where is the place of His glory," etc. And see further on this in the Midrash Rabbah, at the end of Parshas Metzora, section 19, and in Eichah [Rabbah], at the beginning of the section "She weeps bitterly."]

Further references are the discourse on Isaiah's "For over all the glory," on "Where is the place of His glory," and the Midrash Rabbah on Metzora and on Eichah. With this the bracketed addition ends.

SECTION 4 · ¶10

Bitterness in prayer and at midnight

10 ד ובזה יובן מה שתקנו בתפלת ש"ע [שמונה עשרה] סלח לנו כי חטאנו אחר ק"ש [קריאת שמע] שמקבל עליו עול מלכות שמים[548] ומצות ואהבת

4. And with this one will understand why they instituted in the prayer of Shemoneh Esreh "Forgive us, for we have sinned" after the Shema, in which one accepts upon himself the yoke of the kingdom of Heaven and the commandment "And you shall love."

Section 4 applies all this to the order of prayer: why "Forgive us, for we have sinned," a blessing of the Shemoneh Esreh (the standing prayer of eighteen blessings), comes right after the Shema, in which one accepts G-d's kingship and the command to love Him. In Likkutei Torah, Shabbos Shuvah, the Alter Rebbe cites this very passage: only after accepting the yoke of Heaven and dwelling on "One" does a person understand that there is sin and transgression.

כי הנה כתיב אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו[549] פי' על עונותיהם הם מתענים ועושים תשובה

For it is written, "Fools, because of the way of their transgression, and because of their iniquities, afflict themselves." The meaning is: over their iniquities they afflict themselves and do teshuvah (return).

The psalm says that "fools" are afflicted "because of the way of their transgression" and because of their iniquities. The Alter Rebbe reads "afflict themselves" as fasting and teshuvah: over their iniquities, the ordinary sins, people do repent.

ופשעם שגדלה מעונותיהם. כי פשעים אלו המרדים[550] (ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר מענין כי פשענו וזהו והם פשעו בי.[551] פי' בי היינו ע"ד מ"ש בפ' אחרי דס"ו ע"ב בפי' בי נשבעתי[552] ובפ' נשא דק"ל ע"א ועכ"ז [ועם כל זה] הם אוילים מדרך פשעם) אעפ"כ [אף על פי כן] הם אוילים מהם כי לא ידעו דרך פשעם

And as for their transgression, which is greater than their iniquities, for "transgressions (pesha'im) are the rebellions" (and see what is written in the discourse beginning "As an eagle stirs up," on the matter of "for we have transgressed," and this is "and they have transgressed against Me." The meaning of "against Me" (bi) is along the lines of what is written in Parshas Acharei, folio 66b, on the meaning of "By Myself (bi) I have sworn," and in Parshas Nasso, folio 130a; and even so, "they are fools because of the way of their transgression"): nevertheless they are fools about them, for they do not know the way of their transgression.

> But pesha, transgression, is graver, for the Talmud defines pesha'im as rebellions; and about these they remain "fools," because they do not recognize the way that leads to them. The parenthesis refers to the discourse "As an eagle stirs up" (Likkutei Torah, Ha'azinu), where "for we have transgressed" is read as failing to guard the G-dly spark in the soul, so that "they have transgressed against Me (bi)" means against the G-dly spark within them, and to passages of the Zohar on the meaning of bi, "by Myself."

ולא מפשעם ממש אלא מדרך פשעם

And [it says] not "from their transgression" itself, but "from the way of their transgression,"

> The verse says precisely "the way of their transgression," not the transgression itself: their folly lies in not seeing what leads to rebellion.

כי הדרך הגורם לפשע ומרד הוא פריקת עול מלכות שמים והיינו לפי שאינו נראה לעיני בשר כמו מלך בשר ודם,

for the way that causes transgression and rebellion is the casting off of the yoke of the kingdom of Heaven; and this is because He is not seen by eyes of flesh as a king of flesh and blood [is].

> That way is the casting off of the yoke of Heaven's kingship, and its cause is that G-d is not seen by physical eyes the way a human king is.

ולפיכך בק"ש [בקריאת שמע] שמקבל עול מלכות שמים ומאריך באחד[553] וע"ז מגיע לואהבת להיות חפץ בגילוי אלהותו ית' ושלא יחשיך החשך ממנו. ואזי יתמרמר הוא מאד ויבין שיש חטא ופשע שע"י זה החשך מחשיך שהוא רחוק מאור פניו ית' בתכלית ואזי אומר בש"ע [בשמונה עשרה] סלח לנו וכו'

And therefore, in the Shema, when one accepts the yoke of the kingdom of Heaven and lingers over "One," and through this reaches "And you shall love," to desire the revelation of His G-dliness, may He be blessed, and that the darkness not darken [it] from him, then he becomes very embittered, and understands that there is sin and transgression through which the darkness darkens, so that he is utterly far from the light of His countenance, may He be blessed; and then he says in the Shemoneh Esreh, "Forgive us," etc.

> In the Shema one accepts G-d's kingship, dwells at length on the word "One" (as the Talmud praises lengthening it), and so reaches "And you shall love": the desire that G-dliness be revealed and no longer hidden by darkness. Then he feels bitter, understanding that sin and rebellion bring on the darkness and leave him utterly far from G-d; so in the Shemoneh Esreh he asks, "Forgive us."

(ועמ"ש בד"ה מה טובו גבי והתשובה השלישית).

(And see what is written in the discourse beginning "How goodly," concerning "and the third answer.")

> The parenthesis refers to the discourse "How goodly" (Likkutei Torah, Balak), whose "third answer" is a still higher teshuvah: even one who has fully turned from evil and done good may still feel himself a separate "something," even in his love, and he returns from that distance to his source.

אך לא די במרירות זו מהתבוננות שבשעת ק"ש [קריאת שמע] ותפלה לבד רק שצריך לקבוע עתים ולכן תקנו עת קבוע בתיקון חצות לקבוע מרירות זו בנפשו.

But this bitterness, from the contemplation at the time of the Shema and prayer alone, is not enough; rather, one must set fixed times. And therefore they instituted a fixed time, in Tikkun Chatzos, to fix this bitterness in one's soul.

> Bitterness felt only during the Shema and prayer is not enough; it needs fixed times. That is why Tikkun Chatzos, the midnight lament over the exile, was established: to set a regular time for this bitterness, which, as the Kehot note reports, Sefer HaMaamarim 5562 describes as bitterness over the casting off of the yoke.

וזהו בזכרנו את ציון[554] שהיא נקודת מלכות שמים כמ"ש במ"א וע"י המרירות זוכה לבחי' גילוי אלהותו יתי' כנ"ל,

And this is "when we remembered Zion," which is the point of the kingdom of Heaven, as is explained elsewhere; and through the bitterness one merits the level of the revelation of His G-dliness, may He be blessed, as mentioned above.

> Tikkun Chatzos mourns over Zion, "when we remembered Zion," and Zion is the point of Heaven's kingship. Through this bitterness one merits the revelation of G-dliness, as explained above.

ועמ"ש הטע' [הטעם] בזה בד"ה והנה מנור' [מנורת] זהב כי מרירות זו הוא ע"י בחי' בחכמה[555] אתברירו[556] הפך מבחי' אוילים מדרך פשעם כו' ובחכמה הוא גילוי אור א"ס הוי' בחכמה.

And see what is written on the reason for this in the discourse beginning "And behold, a menorah of gold": that this bitterness comes through the level of "through Chochmah (wisdom) they are refined" (bechochmah isbreru), the opposite of the level of "fools because of the way of their transgression," etc.; and in Chochmah is the revelation of the Infinite Light (Or Ein Sof): "Havayah, with Chochmah."

> The reason is given in the discourse "And behold, a menorah of gold": this bitterness comes from Chochmah, which "refines," the opposite of the folly of "fools because of the way of their transgression," and in Chochmah the Infinite Light is revealed, as in "Havayah, with Chochmah, founded the earth." In Likkutei Torah, Vayikra, "through Chochmah they are refined" is explained by rennet, which separates cheese from whey without leaving its own taste in either.

(ועמ"ש לקמן עוד טעם בזה שע"י המרירות זוכה לגילוי אלקות. וע' עוד מזה בד"ה והנה מנורת זהב).

(And see what is written below, another reason for this, that through the bitterness one merits the revelation of G-dliness. And see further on this in the discourse beginning "And behold, a menorah of gold.")

> The parenthesis notes that another reason for the power of bitterness will be given later in this maamar, and refers again to the discourse "And behold, a menorah of gold."

והנה הגורם לשכר מצוה היא המצוה בעצמה שהתורה והמצות הן הם המשכת גילוי אלהותו יתי' למטה.

Now, what brings about the reward of a mitzvah is the mitzvah itself, for the Torah and the mitzvos are themselves the drawing down of the revelation of His G-dliness, may He be blessed, below.

> A further step: what brings about the reward of a mitzvah is the mitzvah itself, because the Torah and the mitzvos are themselves the drawing down of G-dliness into this world. Tanya, chapter 37, says it in nearly these words: in doing a mitzvah a person draws the Infinite Light down into the physical world.

וזהו היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלקיך.[557] פי' שע"י הדמעה והמרירות הנ"ל זוכה ללחם שהיא התורה שנאמר בה והגית בו יומם ולילה.[558]

And this is "My tears have been my bread day and night, while they say to me all day, 'Where is your G-d?'" That is: through the tears and the bitterness mentioned above, one merits "bread," which is the Torah, of which it is said, "and you shall meditate in it day and night."

> Now the verse "My tears have been my bread" is explained: through tears and bitterness one merits "bread," which is the Torah, studied "day and night." The Midrash (Bereishis Rabbah 70:5) likewise reads "bread" as Torah, from "Come, eat of my bread."

לפי שהמרירות שאדם קובע בשעה זו בנפשו גורם להמשכת גילוי אלהותו על כל היום,

For the bitterness that a person fixes in his soul at this hour brings about the drawing down of the revelation of His G-dliness over the whole day.

> Bitterness fixed at a set hour draws the revelation of G-dliness over the whole day.

משא"כ אם ישים אליו לבו[559] רק בשעת תפלה לבד הנה אז הוא שעת הכושר למעלה שמתעורר למעלה מוחין דגדלות

Whereas if he sets his heart to Him only at the time of prayer alone, then that is the opportune time above, when the mature intellect (mochin degadlus) is aroused above;

> If a person turns his heart to G-d only during prayer, he has the auspicious time above, when "the mature intellect" (mochin degadlus), the full state of the divine intellect, is awakened on high.

אבל אחר התפלה כל היום אינו אלא ע"י התורה, וזהו באמרם אלי כל היום איה אלקיך כלומר איה כל היום אלקיך

but after the prayer, through the whole day, it is only through the Torah. And this is "while they say to me all day, 'Where is your G-d?'": that is to say, "Where, all day, is your G-d?"

> For the rest of the day, after prayer, the revelation comes only through the Torah. So the psalm's "all day, Where is your G-d?" is read as asking where G-d is through the whole day; in its plain sense the psalmist's enemies taunt him all day long.

שלא די בשעת תפלה לבד אלא צריך להיות לחם יומם ולילה ע"י התורה שהיא גילוי אלקותו ית'

For the time of prayer alone is not enough; rather, there must be "bread day and night," through the Torah, which is the revelation of His G-dliness, may He be blessed.

> The time of prayer alone is not enough; there must be "bread day and night," the study of Torah, which reveals G-dliness.

ואין גילוי זה אלא אחר המרירות בנפשו מריחוקה מה' כי בלא"ה [בלאו הכי] הרי נשארת למטה כו' וע"כ צריך להקדים דמעתי שעה קבוע

And this revelation comes only after the bitterness in his soul over its distance from G-d; for otherwise it remains below, etc. And therefore one must first have "my tears" at a fixed hour.

> Yet this revelation through the Torah comes only after the soul's bitterness over its distance from G-d; without it, the soul stays below. So one must first set a fixed hour for "my tears," and then comes the "bread."

(ועמ"ש בד"ה ושבתה הארץ בענין כי נכמרו רחמיו[560] כו' שימו לחם[561] כו' ויבך שמה כו' ע"ש, וזהו ממש ענין היתה לי דמעתי לחם,

(And see what is written in the discourse beginning "And the land shall rest," on the matter of "for his compassion was stirred," etc., "Set out bread," etc., "and he wept there," etc.; see there. And this is exactly the matter of "My tears have been my bread."

> The parenthesis cites the discourse "And the land shall rest" (Likkutei Torah, Behar): Yosef's stirred compassion is compassion for the G-dly spark in one's soul that has come down so low, his weeping in the chamber is weeping in the chambers of the heart, and only then does he say "Set out bread," which is the Torah. Weeping before bread is exactly "My tears have been my bread."

גם כי י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן נמשכים מי"ג מדה"ר [מדות הרחמים] וכמ"ש סד"ה אני לדודי גבי הרועה בשושנים[562] ששונים בהלכות ולעורר י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] זהו ע"י בכיה ומרירות.

Also, [it is] because the thirteen measures (middos) by which the Torah is expounded are drawn from the Thirteen Attributes (middos) of Mercy, as is explained at the end of the discourse beginning "I am my Beloved's," concerning "who grazes among the roses" (shoshanim), [those] who study (shonim) the laws; and arousing the Thirteen Attributes of Mercy is through weeping and bitterness.

> Another reason: the thirteen rules by which the Torah is expounded (listed by Rabbi Yishmael at the opening of the Sifra) derive from G-d's Thirteen Attributes of Mercy, and the discourse "I am my Beloved's" reads "who grazes among the roses (shoshanim)" as those who study (shonim) the laws. Since the Attributes of Mercy are aroused by weeping and bitterness, tears lead to Torah.

וענין להקדים המרירות בשעה קבוע י"ל [יש לומר] שיהיה ע"ד מים תחתונים בוכים[563] עמ"ש סד"ה במדבר סיני וסד"ה ענין הנסכים):

And the matter of putting the bitterness first, at a fixed hour, can be explained as being along the lines of "the lower waters weep"; see what is written at the end of the discourse beginning "In the wilderness of Sinai," and at the end of the discourse beginning "The matter of the libations.")

> Setting a fixed time for bitterness first may be likened to "the lower waters weep": at creation the waters separated below wept to be close to the King (Tikkunei Zohar, Tikkun 5; Rabbeinu Bachya on Leviticus 2:13). Two more discourses are cited.

SECTION 5 · ¶11

The crushed oil and the bitter olives

11 ה והנה עד"ז בענין היתה לי דמעתי לחם כו' ובענין איך שע"י המרירות דוקא נמשך בחי' אה"ר [אהבה רבה] דאהרן להיות עין בעין נראה כו' הנה כל זה הוא הקדמה לבאר ולהשכיל עד"ז ממש ענין הדלקת הנרות בשמן.

5. Now, along these lines, the matter of "My tears have been my bread," etc., and the matter of how it is specifically through bitterness that the level of Aharon's great love (ahavah rabbah) is drawn down, to be "seen eye to eye," etc.: all this is an introduction, to explain and make understood in exactly this way the matter of kindling the lamps with oil.

> Section 5 turns back to the Menorah. Everything said so far, about tears that become bread and about how bitterness draws down Aharon's great love so that G-dliness is "seen eye to eye," was a preparation for explaining the lighting of the lamps with oil.

כי כמו שהשמן כותתין תחלה כתית למאור[564] וגם עשוי מזיתים והזיתים הם מרים. כך הנה הדלקת והמשכת האהבה כרשפי אש שלהבת הבא' [הבאה] מבחי' ראיה הנ"ל להיות חפץ בגילוי אלהותו ית' הוא ע"י בחינת שמן כתית

For just as the oil is first crushed, "crushed for the light," and it is also made from olives, and the olives are bitter, so the kindling and drawing forth of the love like flashes of fire, a flame, which comes from the level of seeing mentioned above, to desire the revelation of His G-dliness, may He be blessed, is through the level of "crushed oil":

> The Menorah's oil was first crushed, "crushed for the light," and it comes from olives, which are bitter; in the same way, the fiery love that longs for G-dliness to be revealed is kindled through "crushed oil." Torah Ohr, Tetzaveh, explains the olive's bitterness from the dove's words, "Let my food be bitter as an olive," and compares the body and animal soul to the olive, crushed until its oil, Chochmah, comes out.

דהיינו ע"י השפלות להיות שפל רוח[565] וכמאמר ונפשי כעפר לכל תהיה[566]

that is, through lowliness, being humble of spirit, as it is said, "and let my soul be as dust to all."

> Crushed oil is lowliness and humility of spirit, the humility of "let my soul be as dust to all," from the prayer Elokai Netzor said at the end of the Amidah.

והיינו ע"י התבוננות השפלות של הנפש איך ירדה ממקום כבודה ואיך המקום והזמן הם רחוקים מאור פניו יתּ' וגם שע"י יתמרמר על ההפך כנ"ל,

Namely, through contemplating the lowliness of the soul, how it has descended from its place of honor, and how place and time are far from the light of His countenance, may He be blessed; and also that through this he will be embittered over the opposite, as mentioned above.

> One reaches it by contemplating how far the soul has come down from its place of honor and how far space and time are from G-d, and from this comes the bitterness described above.

והענין דהנה כתיב כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו.[567]

And the matter is this: it is written, "Like the good oil upon the head, running down upon the beard, the beard of Aharon, that runs down over the edge of his garments (middosav)."

> The explanation rests on the verse in Psalms that compares the good oil running down Aharon's beard onto his garments. Its word for garments, middosav, can also mean "his measures" or "attributes," a sense the maamar will use later.

פי' זקן אהרן הוא דיקנא דכהנא רבא (והן דרך פרט י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] בחי' י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן כנ"ל)

The meaning: "the beard of Aharon" is "the beard of the High Priest" (dikna dechahana rabba) (and in particular they are the thirteen tikkunim of the beard (tikkunei dikna), the level of the Thirteen Attributes of Mercy, [and] the thirteen measures by which the Torah is expounded, as mentioned above),

> Aharon's beard is "the beard of the High Priest" (in Aramaic, dikna dechahana rabba): its thirteen tikkunim (configurations) correspond to the Thirteen Attributes of Mercy and to the thirteen rules for expounding the Torah.

בחי' שערות שהן הן הלכות התורה שנקרא קווצותיו תלתלים[568] שהן הן המשכת גילוי אלהותו מלמעלה למטה בריבוי התחלקות לאין קץ ויש על זה בחי' שמן הטוב שהוא בחי' חכמה עילאה שנמשך עליהם.

the level of hairs, which are the laws of the Torah, called "His locks are curled" (kevutzosav taltalim), which are the drawing down of the revelation of His G-dliness from above to below in a multiplicity of divisions without end. And upon this there is the level of "the good oil," which is the level of supernal Chochmah (wisdom), drawn down over them.

> The hairs of the beard stand for the laws of the Torah, "His locks are curled" (taltalim), which the Talmud reads as tilei tilim, "heaps upon heaps" of laws on every stroke of the letters; they carry G-dliness downward into countless details. Over them flows "the good oil," supernal Chochmah.

(והענין יי"ל [יש לומר] דהשערות הם דז"א קווצותיו תלתלים שחורות כעורב[569] והשמן שעליהם זהו חכמה עילאה דאצילות. אך עוד יי"ל [יש לומר] דהכוונה ג"כ על שערות די"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א וכמ"ש הזקן זקן אהרן נזכר ב"פ [ב' פעמים] זקן

(And the matter, it may be said, is that the hairs are those of Z'eir Anpin (the emotive attributes), "His locks are curled, black as a raven," and the oil upon them is the supernal Chochmah of Atzilus (Emanation). But it may further be said that the intent is also to the hairs of the thirteen tikkunim of the beard of Arich Anpin; and as it is written, "the beard, the beard of Aharon": "beard" is mentioned twice.

> A long parenthesis offers two readings: the hairs may be those of Z'eir Anpin, the black locks of the Song of Songs, with the oil as the Chochmah of Atzilus; or the higher beard of Arich Anpin, the outer level of Keser, since the verse says "beard" twice. In Likkutei Torah, Shir HaShirim, the Alter Rebbe cites this passage and explains the double "beard": the laws of the positive commandments, from Chesed, come from the supernal beard, white "as snow," and the laws of the prohibitions from the black locks.

והענין דהשערה יש בה חלל מבפנים שבו נמשך ומתלבש איזה חיות מהמוחין. והנה השערות עצמן הם ממותרי מוחין ולכן יכולים לחתוך את השערות ואין זה נוגע להמוח כלל.

And the matter is that a hair has a hollow inside, in which some life-force (chayus) from the brain (mochin) is drawn and enclothed. Now, the hairs themselves are from the surplus of the brain, and therefore one can cut the hairs and it does not affect the brain at all.

> A hair is hollow inside, and some life from the brain passes through it; yet the hair itself is only the brain's surplus, which is why cutting it does not hurt the brain.

והנמשל יובן ברוחניות דבחי' שערות נקרא לבושים כענין המשל שבו וע"י משיגים הנמשל אשר המשל זהו בחי' השערה עצמה ובחי' הנמשל המלובש בו זהו ענין החיות המלובש בתוך חלל השערה וכמ"ש כ"ז [כל זה] במ"א בפי' האל אב הרחמן המהולל בפה עמו.

And the application will be understood in spiritual terms: the level of hairs is called "garments," like a parable, in which and through which one grasps what it illustrates. The parable is the level of the hair itself, and what it illustrates, enclothed in it, is the life-force enclothed within the hollow of the hair; as all this is explained elsewhere, on the meaning of "the G-d, the merciful Father, praised by the mouth of His people."

> Spiritually, hairs are "garments," like a parable: the hair is the parable, and the life within its hollow is the meaning hidden in it. This is explained elsewhere, on a phrase from the prayer Baruch She'amar.

ועד"ז יובן בענין התורה שהיא בחי' שערות כי התורה נק' משל הקדמוני[570, 571] פי' שהיא בחי' משל ולבוש לבחי' קדמונו של עולם שכמו שע"י המשל יושג הנמשל כך ע"י התורה יהיה השגה באור א"ס ב"ה שהוא קדמונו של עולם וכמ"ש במ"א.

And in the same way one will understand the matter of the Torah, which is the level of hairs. For the Torah is called "the parable of the Ancient One" (meshal hakadmoni), that is, it is a parable and a garment for the level of the Ancient One of the world: just as through a parable what it illustrates is grasped, so through the Torah there will be a grasp of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, who is the Ancient One of the world, as is explained elsewhere.

> The Torah is such a "hair": it is called "the parable of the Ancient One," a parable through which one comes to grasp G-d, the Ancient One of the world, as a parable conveys its meaning. Torah Ohr (Supplements, Tetzaveh) likewise roots the letters of the Torah in the hairs of Arich Anpin: as the brain's life shines out through the hollow of a hair, so the light is enclothed in the Torah's letters.

וזהו שהלכות התורה הן בחי' השערות עצמן ר"ל [רוצה לומר] שהם הנק' משל הקדמוני ויש עליהם בחי' כשמן הטוב שהוא בחי' חכמה דאור א"ס ב"ה ממש מבחי' קדמונו של עולם היינו חכמה דא"ק [דאדם קדמון] או חכמה דעתיק יומין הנמשך ומלובש בהם

And this is [what is meant] that the laws of the Torah are the level of the hairs themselves, that is to say, they are what is called "the parable of the Ancient One"; and upon them there is the level of "like the good oil," which is the level of the Chochmah of the Infinite Light, blessed be He, itself, from the level of the Ancient One of the world, that is, the Chochmah of Adam Kadmon or the Chochmah of Atik Yomin, which is drawn down and enclothed in them.

> So the laws of the Torah are the hairs, the parable itself, and over them is "the good oil": the very wisdom of the Infinite Light, of Adam Kadmon ("Primordial Man," the first emanation, before all the worlds) or of Atik Yomin, enclothed within them.

וזהו ענין השערות עצמן ובחי' כשמן הטוב היורד ונמשך עליהם והנה השערות עצמן הנק' י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] דא"א הם בחי' חיצוניות לגבי פנימיותן שהוא בחי' כשמן הטוב שהפנימיות נמשך מבחי' פנימית הכתר שהוא עתיק יומין.

And this is the matter of the hairs themselves, and of the level of "like the good oil," which runs down and is drawn over them. Now, the hairs themselves, called the thirteen tikkunim of the beard of Arich Anpin, are the level of the outer dimension (chitzoniyus) in relation to their inner dimension (pnimiyus), which is the level of "like the good oil"; for the inner dimension is drawn from the level of the inner dimension of Keser (the Crown), which is Atik Yomin.

> The hairs, the thirteen tikkunim of Arich Anpin's beard, are the outer dimension, and the oil is their inner dimension, drawn from the inner dimension of Keser, called Atik Yomin ("the Ancient of Days").

אך אי אפשר להמשיך הפנימית כי"א ע"י החיצוניות וזהו ג"כ ענין הנ"ל שהשמן נמשך מן הזיתים והזיתים הם מרים. כי הזיתים הוא בחי' צומח והוא ענין השערות עצמן די"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם בחי' צומח.

But it is impossible to draw down the inner dimension except through the outer dimension. And this is also the matter mentioned above, that the oil is drawn from the olives, and the olives are bitter: for the olives are the level of the vegetative (tzome'ach), and this is the matter of the hairs themselves of the thirteen tikkunim of the beard, which are the level of the vegetative.

> The inner can be drawn down only through the outer. That is why the oil comes from olives: olives belong to plant life, just as hair grows like a plant.

ולכן הזיתים הם ג"כ מרים כי כן השערות עצמן נק' דינים לגבי הפנימיות המלובש בהן וכמו שערות הדיקנא שהם תקיפין וקשים, וכן בהלכות התורה יש בחי' דינים וגבורות וכמ"ש קווצותיו תלתלים שחורות כעורב כמ"ש במ"א,

And therefore the olives are also bitter: for so too the hairs themselves are called severities (dinim) in relation to the inner dimension enclothed in them, like the hairs of the beard, which are strong and hard. And so too in the laws of the Torah there is the level of severities and Gevuros (restraints), as it is written, "His locks are curled, black as a raven," as is explained elsewhere.

> And the olives are bitter because the hairs are "severities" compared with the inner light within them, as beard hairs are coarse and hard. The laws of the Torah likewise contain severities, like the black locks of the Song of Songs.

ואף דבא"א השערות הם כתלג חיוור[572] עכ"ז [עם כל זה] קשישין אינון כו'.

And even though in Arich Anpin the hairs are "white as snow," nevertheless "they are hard," etc.

> Even the hairs of Arich Anpin, "white as snow" as in Daniel's vision of the Ancient of Days, are nevertheless "hard."

וכדי להמשיך בחי' זו זהו דוקא ע"י שהאדם טועם מרירות בנפשו מן החשך המסתיר ושורש דשרש ההעלמים נמשך מן הלבושים המסתירים שהן בחי' שערות כנ"ל ואזי ע"י"ז אח"כ זוכה לגילוי בחינת הפנימית בחי' כשמן הטוב חכמה עילאה והחכמה תחיה[573] שלמעלה מבחי' צומח. וכמ"ש במ"א ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין מ"ש ע"פ כי תשמע בקול. בבחי' הפנימית המלובש בתוך הקול התורה כו':)

And drawing down this level comes specifically through a person's tasting bitterness in his soul over the darkness that conceals; and the root of the root of the concealments is drawn from the concealing garments, which are the level of hairs, as mentioned above. And then, through this, he afterwards merits the revelation of the level of the inner dimension, the level of "like the good oil," supernal Chochmah, and "wisdom gives life," which is above the level of the vegetative; as is explained elsewhere. And from all this one will understand the matter of what is written on [the verse] "When you hearken to the voice": in the level of the inner dimension that is enclothed within the voice of the Torah, etc.)

To draw down the inner oil one must taste bitterness over G-d's concealment, whose deepest root lies in these concealing garments, the hairs. Then one merits the inner level, the good oil of supernal Chochmah, for "wisdom gives life" (techayeh), and life (chai) is above the vegetative level (tzome'ach) of the hairs and the olives. This also explains the discourse on "When you hearken to the voice," on the inner level within the voice of the Torah.

THE REBBE ON THIS PARAGRAPH • AI research, checked against each source; not yet reviewed by a person

FROM THE REBBE'S MAAMAR בהעלותך את הנרות אל מול פני ד"ה, **5728**

The Rebbe uses the Alter Rebbe's identification of the oil with supernal Chochmah to explain the light-versus-vessel distinction between lamps and offerings. Chochmah is light without a vessel, and it stays above the middos it runs down upon. The seven-versus-twelve distinction is explained through the sea/river correspondence. The Rebbe also connects the lamps' status as light with their not being annulled: they continue as the Chanukah lights.

The Alter Rebbe: ויש על זה בחי' שמן הטוב שהוא בחי' חכמה עילאה שנמשך עליהם

The Rebbe: שמן הו"ע החכמה, שרק יורד על פי מדותיו, אבל השמן עצמו הוא למעלה מהם

SECTION 6 · ¶12–14

The oil of holy anointing

12 קיצור. (ענין שמן כתית ומרירות הזיתים. כשמן הטוב יורד):ו והנה בחי' שמן זה נק' שמן משחת קדש[574,575] משיחותא דקדש עילאה דאית קדש בלא וי"ו ואית קדוש בוי"ו ועמ"ש מזה בד"ה צאינה וראינה גבי שאו ידיכם קודש.[576]

Summary. (The matter of crushed oil and the bitterness of the olives. "Like the good oil running down.") 6. Now, this level of oil is called "oil of holy anointing" (shemen mishchas kodesh), the anointing of the supernal kodesh (holy); for there is kodesh without a vav, and there is kadosh with a vav. And see what is written on this in the discourse beginning "Go forth and gaze," concerning "Lift up your hands [in] holiness (kodesh)."

> A short summary closes the previous section, and section 6 begins: this oil is "oil of holy anointing," anointing from the supernal kodesh. There is kodesh, written without a vav, and kadosh, written with a vav; as the cited discourse explains, the vav signifies a drawing down.

והנה בסדר ההשתלשלות א"א כלל שיומשך מבחי' זו דקדש ממש ע"י השתלשלות שאפי' [שאפילו] כל המשכות בעולמות עליונים הוא מבחי' קדוש בוי"ו וגם קדוש הוא מובדל כו'.

Now, in the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), it is entirely impossible for [anything] to be drawn from this level of the very kodesh by way of hishtalshelus; for even all the flows in the higher worlds are from the level of kadosh with a vav, and kadosh too is "separate," etc.

> Nothing from the true kodesh can flow down through the ordinary chain of worlds. Everything that reaches even the highest worlds comes from kadosh with a vav, which itself remains "separate."

אך אמנם ע"י התורה היא בחי' שמן משחת קדש משיחותא דקדש עילאה ממש כי התורה היא ממש המשכת חכים ולא בחכמה ידיעא[577] שהוא בחי' קדש ממש.

But through the Torah there is the level of "oil of holy anointing," the anointing of the supernal kodesh itself; for the Torah is truly the drawing down of "He is wise, but not with a knowable wisdom," which is the level of kodesh itself.

> Only the Torah carries the anointing of the supernal kodesh itself, because the Torah draws down G-d's own wisdom, "wise, but not with a knowable wisdom," and that is kodesh.

13 והוא היורד ונמשך על בחי' השערות דוקא שהן הן הלכות התורה ולכן מברכין אשר קדשנו במצותיו קדשנו ממש למדרגת קדש העליון ואנשי קדש תהיון לי.[578]

And it is this that runs down and is drawn specifically over the level of the hairs, which are the laws of the Torah. And therefore we bless "Who has sanctified us (kideshanu) with His commandments": He has made us truly holy, to the rank of the supernal kodesh, and "you shall be holy men (anshei kodesh) to Me."

> This highest anointing flows specifically onto the "hairs," the laws of the Torah. That is why the blessing over a mitzvah says "Who has sanctified us with His commandments": through the mitzvos we are made holy with the supernal kodesh, "holy men" to G-d.

ולכן עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש[579] שהקדוש הוא מה שממשיכים מבחי' קודש כו'. כך ימשיכו המלאכים בחי' קדוש בוי"ו מהנשמות שנק' אנשי קדש ממש.

And therefore, in the future, "kadosh" will be said before the righteous, for kadosh is what is drawn from the level of kodesh, etc. Thus the angels will draw the level of kadosh with a vav from the souls, which are called truly "holy men" (anshei kodesh).

> So the Talmud says that in the future "kadosh" will be said before the righteous: kadosh is what flows from kodesh. The angels will then draw their holiness, kadosh with a vav, from the souls, who are the "holy men."

14 והנה ההמשכה זו דבחי' קדש ממש נמשך דוקא ע"י הלכות התורה המלובשות בגשמיות ממש משא"כ בעולמות עליונים

Now, this drawing down of the level of the very kodesh comes specifically through the laws of the Torah, which are enclothed in actual physicality, which is not so in the higher worlds.

> The drawing down of the very kodesh comes specifically through the laws of the Torah as they are clothed in physical things, which is not so in the higher worlds. An analogy follows to show how the lowest level can hold the highest.

וכמ״ש במ״א משל לזה ממה שהשכל המאיר ע״י הדבור שהוא רוחני אין זה רק הארת השכל אכן בהטפה הגשמיות מלובש עצמיות החכמה ממש, ועמ״ש מזה באג״ה [באגרת הקודש] סד״ה להבין מ״ש בפע״ח [בפרי עץ חיים] גבי ועוד זאת שהרי הדבור[580] כוי ע״ש.

And as is explained elsewhere, an analogy for this: the intellect that shines through speech, which is spiritual, is only a radiance of the intellect; but in the physical drop the very essence of Chochmah (wisdom) is enclothed. And see what is written on this in Iggeres HaKodesh, at the end of the discourse beginning "To understand what is written in Pri Etz Chaim," concerning "And furthermore, for speech," etc.; see there.

> Speech, though spiritual, carries only a ray of a person's intellect, while the physical drop that brings new life carries the very essence of his wisdom. The text calls the discourse where this is explained part of Iggeres HaKodesh; the Kehot note gives its page as Tanya 157a, which is in Kuntres Acharon.

ועד״ז יובן איך שע״י הלכות התורה שבגשמיות נמשך משיחותא דקדש העליון ממש מה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כנ״ל.

And in the same way one will understand how, through the laws of the Torah in physicality, the anointing of the supernal kodesh itself is drawn down, that which is above the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus), as mentioned above.

> In the same way, the laws of the Torah, clothed in the physical, draw down the anointing of the supernal kodesh, which is above the whole chain of worlds.

SECTION 7 · ¶15–16

Toward the face of the Menorah

15 והנה סיפיה דקרא שיורד ע״פ מדותיו[581] ר״ל [רוצה לומר] שיתגלו מדותיו של הקב״ה ואהבתו כוי מלמעלה למטה

Now, the end of the verse, "that runs down over the edge of his garments (middosav)," means that the attributes (middos) of the Holy One, blessed be He, and His love, etc., will be revealed from above to below,

> The end of the verse, "that runs down over the edge of his garments (middosav)," is now read with middos as G-d's attributes: His attributes and His love are revealed from above to below.

ולא כמדת בשר ודם ממטה למעלה בצמאון כו' כנ"ל רק שיהיה גילוי אלקות למטה כמו למעלה ממש ע"י התורה ומצות שהן הן המשכת מדותיו של הקב"ה י"ג מדות הרחמים כו',

and not in the manner of flesh and blood, from below to above, in thirst, etc., as mentioned above; but rather that there be a revelation of G-dliness below truly as above, through the Torah and mitzvos, which are themselves the drawing down of the attributes of the Holy One, blessed be He, the Thirteen Attributes of Mercy, etc.;

> This is unlike human love, which thirsts upward from below; the aim is that G-dliness be revealed below just as it is above, through the Torah and mitzvos, which draw down G-d's attributes, the Thirteen Attributes of Mercy.

וכמ"ש ושמן ימינו יקרא[582] (במשלי סי' כ"ז י"ו) פי' שע"י בחי' שמן נמשך ונקרא בחי' ימין זו הוא בחי' אהבה רבה וימינו זו הוא אהבתו של הקב"ה ורצונו

and as it is written, "and the oil of his right hand calls out" (in Proverbs, chapter 27, [verse] 16). The meaning is: through the level of oil, the level of the right is drawn down and called forth. This is the level of great love (ahavah rabbah), and "his right hand" is the love of the Holy One, blessed be He, and His will.

> A verse in Proverbs says "the oil of his right hand calls out": the oil draws forth the "right," which is ahavah rabbah, and "his right hand" is G-d's own love and will.

(והיינו כי אבא שהוא חכמה עילאה בחי' שמן מלביש חסד דא"א שהוא ימינו[583] של הקב"ה דהיינו בחי' סוכ"ע כמ"ש במ"א ע"פ וימיני טפחה שמים[584]

(That is: Abba, which is supernal Chochmah, the level of oil, enclothes the Chesed (kindness) of Arich Anpin, which is the right hand of the Holy One, blessed be He, that is, the level of sovev kol almin (the light that encompasses all worlds), as is explained elsewhere on [the verse] "and My right hand spanned the heavens";

> In Kabbalistic terms, Abba, supernal Chochmah, which is the "oil," clothes the Chesed of Arich Anpin, G-d's "right hand," the light that encompasses all worlds, as in "My right hand spanned the heavens."

ולכן שמן ימינו יקרא, והגם כי לפי מה שנת' [שנתבאר] השמן הוא חכמה דא"ס שלמעלה מחסד דא"א מ"מ גם חכמה עילאה דאצי' נק' שמן לפי ששרש מוחין דאבא נמשכים מלמעלה מעלה כו', ועמ"ש מזה בד"ה מצה זו.

and therefore "the oil of his right hand calls out." And although, according to what was explained, the oil is the Chochmah of Ein Sof, which is above the Chesed of Arich Anpin, nevertheless the supernal Chochmah of Atzilus (Emanation) is also called oil, because the root of the mochin (intellect) of Abba is drawn from very high above, etc. And see what is written on this in the discourse beginning "This matzah."

> Hence "the oil of his right hand." Although the oil was earlier identified with a wisdom higher than this Chesed, the Chochmah of Atzilus is also called oil, since its root reaches very high.

והנה חסד דז"א נק' חסד עולם[585] וממנו שרש בחי' אהבת עולם אבל חסד דא"א נק' רב חסד[586, 587] כי חפץ חסד הוא[588] ומשם נמשך בחי' אהבה רבה כו'

Now, the Chesed of Z'eir Anpin (the emotive attributes) is called "the kindness of the world" (chesed olam), and from it is the root of the level of "love of the world" (ahavas olam); but the Chesed of Arich Anpin is called "abundant in kindness" (rav chesed), "for He desires kindness," and from there is drawn the level of great love (ahavah rabbah), etc.;

> Two kinds of kindness match the two loves. The Chesed of Z'eir Anpin, chesed olam, is the root of Avraham's ahavas olam; the Chesed of Arich Anpin, rav chesed, "for He desires kindness," is the source of ahavah rabbah.

ונק' חסד דקשוט[589] פי' חסד של אמת[590] היינו להיות אמת הוי' לעולם והיינו שיהי' [שיהיה] הגילוי למטה כמו למעלה ממש. וזהו ענין היד הגדולה אשר עשה[591] ה' במצרים עמ"ש מזה בד"ה פ' נסכים).

and it is called chesed dikshot, that is, "kindness of truth" (chesed shel emes), namely that "the truth of Havayah is le'olam (to the world)"; that is, that the revelation be below truly as above. And this is the matter of "the great hand that Havayah performed in Egypt"; see what is written on this in the discourse beginning "The section of the libations.")

> This higher Chesed is called "the kindness of truth," meaning "the truth of Havayah le'olam": a revelation that reaches the world below just as it is above. This is the "great hand" G-d showed in Egypt: in Likkutei Torah, Sh'lach (the discourse on the libations), "great" is the Infinite Light extending without end, and "in Mitzrayim" means that it acts even within limits (meitzarim), enclothed in the Torah's laws about physical things.

דהיינו ע"י התורה והמצות שהן רצונו וחכמתו ית'.

That is, through the Torah and the mitzvos, which are His will and His wisdom, may He be blessed.

> This revelation comes through the Torah and mitzvos, which are G-d's will and wisdom.

אך גם בבחי' זו לא יחפוץ מדותיו של הקב"ה לבד בבחי' חיצוניותיו כמארז"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] האומר אין לי אלא תורה אפי' [אפילו] תורה אין לו[592] אלא ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף[593] מקרב איש ולב עמוק[594] לבקש את פניו פנימיות רצונו ית' מקור וחיות המדות.

But even at this level, one should not desire the attributes of the Holy One, blessed be He, alone, in their outer dimension (chitzoniyus), as our Sages, of blessed memory, said: "Whoever says, 'I have nothing but Torah,' does not have even Torah." Rather, "he shall set his heart to Him," and "his spirit and his soul he shall gather to Him," from "within a man, and a deep heart," to seek His face: the inner dimension of His will, may He be blessed, the source and life-force of the attributes.

> Yet one should not want G-d's attributes alone, their outer side, as the Talmud warns that one who says he has nothing but Torah does not have even Torah. Rather, one must turn heart, spirit and soul toward G-d Himself, from the depths of the heart, seeking His "face": the inner core of His will, the source and life of all the attributes.

(וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אליו ולא למדותיו הוא אור א"ס ב"ה המלובש בהמדות ולא המדות עצמן. ואף גם בי"ג מדה"ר [מדות הרחמים] כבר נת' [נתבאר] שיש בהן חיצוניות ופנימיות כנ"ל).

(And as our Sages, of blessed memory, said, "to Him, and not to His attributes": that is, the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, which is enclothed in the attributes, and not the attributes themselves. And even in the Thirteen Attributes of Mercy, it was already explained that they have an outer dimension and an inner dimension (pnimiyus), as mentioned above.)

> As the saying goes, "to Him, and not to His attributes": the goal is the Infinite Light clothed in the attributes, not the attributes themselves, and even the Thirteen Attributes of Mercy have an outer and an inner side. In the Additions to Likkutei Torah, Vayikra, the Alter Rebbe brings it as the Sages' teaching on "whenever we call to Him" (Deuteronomy 4:7), "as quoted in the Pardes," Rabbi Moshe Cordovero's Kabbalistic work.

וזהו אל מול פני המנורה[595] דהיינו פנימית רצון העליון שהוא בחי' מול פני המנורה היינו כי פני המנורה הוא הרצון דכנס"י [דכנסת ישראל] כנזכר לעיל אות א',

And this is "toward the face of the Menorah," that is, the inner dimension of the supernal will, which is the level of what is opposite the face of the Menorah. That is: "the face of the Menorah" is the will of Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), as mentioned above in section 1;

> This is the meaning of "toward the face of the Menorah." The face of the Menorah is the will of Knesses Yisrael, as said earlier (in the parenthesis on the two levels of will), and what stands "opposite" it is the inner dimension of the supernal will.

אך מול פני המנורה היינו בחי' הפנים עליונים המאירים בבחי' זו באור פני[596] מלך חיים[597] כמ"ש במדרש רבה כאן,

but "opposite the face of the Menorah" is the level of the supernal face, which shines upon this level, "in the light of the King's face is life," as is written in the Midrash Rabbah here.

> "Opposite the face of the Menorah" is the supernal face that shines upon the souls' will, "in the light of the King's face is life," as the Midrash says on this verse.

והיינו ע"ד כמים הפנים לפנים[598] והוא ענין יאר ה' פניו אליך[599] ישא ה' פניו אליך התגלות פנימית רצון העליון הנמשך ומאיר מול פני המנורה

And this is along the lines of "As in water, face [answers] to face," and it is the matter of "May Havayah make His face shine upon you," "May Havayah lift up His face toward you": the revelation of the inner dimension of the supernal will, which is drawn down and shines opposite the face of the Menorah.

> As a face is reflected in water, the supernal face answers the face below. This is the priestly blessing, "May Havayah make His face shine upon you … lift up His face toward you": the inner supernal will shining toward the Menorah.

וכמ"ש במ"א בד"ה כי תצא בענין לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי"ה אבקש.[600]

And as is explained elsewhere, in the discourse beginning "When you go out," on the matter of "Of You my heart said, 'Seek My face'; Your face, Havayah, I will seek."

> The same is explained in the discourse "When you go out" (Likkutei Torah, Ki Seitzei), on David's words "Of You my heart said, 'Seek My face'; Your face, Havayah, I will seek": "My face" is the hidden inner point of the heart, which must be sought out, and "Your face" is the inner dimension of Havayah, from which the Thirteen Attributes of Mercy are drawn.

ואהרן כה"ג [כהן גדול] היה מעלה הנרות נש"י [נשמות ישראל] שיהיה לבם מכוון לא"ס ב"ה ממש

And Aharon the High Priest would raise up the lamps, the souls of Israel, so that their heart be directed to the Infinite One (Ein Sof), blessed be He, Himself,

> Aharon the High Priest raised up the lamps, the souls of Israel, so that their hearts would be directed to the Infinite One Himself.

שהוא בחי' מול פני המנורה (וע' בחולין די"ט סע"ב [סוף עמוד ב] בענין מול ערפו כו') יאירו בחי' שבעת הנרות שהן ז' מדרגות שבנשמות עובדי ה' כנ"ל:[601, 602]

which is the level of what is opposite the face of the Menorah (and see Chullin, folio 19b, at the end of the side, on the matter of "opposite its nape," etc.): "shall give light," the level of "the seven lamps," which are the seven levels in the souls of those who serve G-d, as mentioned above.

> That is the level "opposite the face of the Menorah"; the Talmud's discussion of "opposite its nape" (Chullin 19b) shows that mul means "facing." Then "the seven lamps shall give light": all seven paths of service in the souls shine.

16 **קיצור.** (השמן נק' משחת קדש שלמעלה מבחי' קדוש בוי"ו ולכן אינו נמשך רק על הזקן שהן הלכות התורה. יורד ע"פ מדותיו. ומכל מקום צ"ל אם ישים אליו לבו מול פני המנורה):

Summary. (The oil is called "holy anointing," which is above the level of kadosh with a vav; and therefore it is drawn down only upon the beard, which is the laws of the Torah. "That runs down over the edge of his garments (middosav)." And nevertheless there must be "if he sets his heart to Him," "opposite the face of the Menorah.")

> A closing summary: the oil is the holy anointing above kadosh with a vav, drawn down only onto the "beard," the laws of the Torah; it runs down over G-d's attributes; and still a person must set his heart on G-d Himself, "opposite the face of the Menorah."

IN ONE'S AVODAH

The contemplation of G-d's oneness in the Shema should not stop at loving Him from below: a person should also feel the pain of G-d's hiddenness and of his own distance, and let it become a longing that G-dliness be revealed below as above. This bitterness needs a fixed time, as in Tikkun Chatzos, and it leads into Torah study through the whole day; and in the Torah and mitzvos one should seek G-d Himself, not only His attributes.

QUESTIONS FOR DISCUSSION

1. How does the same contemplation of "One" in the Shema produce two different loves, Avraham's and Aharon's?
2. Why does the maamar read "And you shall love" as a command about the will rather than about the natural love of the heart?
3. Why must bitterness have a fixed time, and how do tears lead to the "bread" of Torah?
4. What do the crushed oil and the bitter olives each teach about how the inner light is drawn down?
5. Why can the supernal kodesh reach below only through the physical laws of the Torah, and what does it mean to seek "Him, and not His attributes"?

SOURCES AND REFERENCES

Notes

PARAGRAPH 1

1 **בהעלותך**

Two other transcripts of this maamar are printed there, one written down by the Mitteler Rebbe and one by Rabbi Moshe, the Alter Rebbe's son.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי נדפס בסה"מ תקס"ב ח"א ע' רטו. הנחת הר"מ בן אדה"ז נדפס שם ח"ב ע' תנה. המאמר בשינויים ובתוס' הגהות נדפס באוה"ת בהעלותך ע' שכז. שלב. שלו. שמח. שנ. שנב. אוה"ת שם הוספות ע' אי'תעה. שם כרך ה' ע' אי'תקפב. בי'אור נדפס שם כרך ה' ע' אי'תקפב. הנחה אחרת עם הגהות אחרות באוה"ת במדבר כרך ו ע' אי'תשנב. קיצורים שם ע' אי'תשסו. המאמר באריכות מכ"ק אדמו"ר האמצעי במאמרי אדה"א במדבר-ג ע' תתפא.

2 **בהעלותך את הנרות**

Aharon is told: "When you raise up the lamps, toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light." The whole maamar is an explanation of this verse.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת׃

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ב.

3 **ראיתי והנה מנורת זהב**

Asked by the angel what he sees, Zechariah answers that he sees a menorah all of gold with its seven lamps. The Alter Rebbe uses the vision to show what the Menorah stands for.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב'

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכרי' ד, ב.

4 The angel explains the vision: "This is the word of Havayah to Zerubbabel: not by might and not by power, but by My spirit." The Alter Rebbe reads "the word of Havayah" as the source of the souls of Israel.

Zechariah 4:6 זכריה ד':ו'

וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְּבַר־ה' אֶל־זְרֻבָּבֶל לֵאמֹר לֹא בְחַיִל וְלֹא בְכֹחַ כִּי אִם־בְּרוּחִי אָמַר ה' צְבָאוֹת׃

Then he answered and spoke unto me, saying: 'This is the word of the L-RD unto Zerubbabel, saying: Not by might, nor by power, but by My spirit, saith the L-RD of hosts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

5 **ואתה נפחתה בי**

The Talmud gives the blessing said on waking: "My G-d, the soul You placed in me is pure; You created it, You formed it, You breathed it into me." It shows the soul as G-d's own breath, the root of His word.

Berakhot 60b ברכות ס' ב

KEHOT'S NOTE

ברכת אלקי נשמה. ע"פ ברכות ס, ב.

6 **ויפח באפיו נשמת חיים**

G-d formed man from the dust and "breathed into his nostrils the soul of life." The verse is brought for the soul's origin in G-d's breath.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז'

וַיִּיצֶר ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפָּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה׃

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, ז.

7 **בד"ה והיה מספר בנ"י**

That discourse says that the source of the souls, Knesses Yisrael, is called "earth," the level of His Malchus, which is the source and life-force of all the worlds.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת במדבר ה, ב.

8 **וזרעתיי לי בארץ**

G-d promises, "I will sow her for Me in the land." The name Zerubbabel, "sown in Babylon," is explained by this image of Israel as G-d's seed.

Hosea 2:25 הושע ב':כ"ה

וּזְרַעְתִּיהָ לִּי בָּאָרֶץ וְרִחַמְתִּי אֶת־לֹא רֻחָמָה וְאָמַרְתִּי לְלֹא־עַמִּי עַמִּי־אַתָּה וְהוּא יֹאמַר אֱלֹקָי׃

And I will sow her unto Me in the land; And I will have compassion upon her that had not obtained compassion; And I will say to them that were not My people: 'Thou art My people'; And they shall say: 'Thou art my G-d.'

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

drawn like water.

Numbers 21:17 במדבר כ״א:י״ז

אָז יָשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאֵר עֱנוּ־לָהּ׃

Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it —

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 **בד״ה לסוסתי ברכבי**

There the Torah and mitzvos are pictured as the horse that carries its rider: they draw the life-force and light of the Infinite One into the worlds, as food draws life from the brain to the limbs, and they raise a person up.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת שה״ש יא, ד.

16 **לסוסתי ברכבי**

The beloved says to his bride, "To a mare among the chariots of Pharaoh have I likened you, my love." Here its words name a discourse on the Torah as the middle line.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א׳:ט׳

לְסָסְתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי׃

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

17 **ובד״ה נאוו לחייך**

That discourse divides the Torah and mitzvos into Torah, service and acts of kindness, likened to fire, air and water: service rises like fire from below to above, kindness flows like water from above to below, and the Torah is the level in between.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת שה״ש יב, ד.

18 **נאוו לחייך**

"Your cheeks are comely with rows [of jewels], your neck with strings of beads." Here its words name another discourse on the Torah as the middle line.

Song of Songs 1:10 שיר השירים א׳:י׳

נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתֹּרִים צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים׃

Thy cheeks are comely with circlets, Thy neck with beads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

19 **ובד״ה למען תהיה תורת**

There "so that the Torah of Havayah may be in your mouth, for with a strong hand" is explained through the rule that "hand" means the right hand, which is compassion (rachamim).

KEHOT'S NOTE

תו״א ס, ד.

20 **למען תהיה תורת**

"So that the Torah of Havayah may be in your mouth, for with a strong hand Havayah brought you out of Egypt."

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

הושע ב, כה.

9 **נר ה׳ נשמת אדם**

"The soul of man is the lamp of Havayah, searching all the chambers of the belly." It is the basis for calling each soul a lamp of the Menorah.

Proverbs 20:27 משלי כ׳:כ״ז

נֵר ה׳ נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי־בָטֶן׃

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כ, כז.

10 **ז׳ מדרגות בעבודת ה׳**

The seven levels in the service of G-d listed here are explained there.

KEHOT'S NOTE

נתבאר בד״ה בהעלותך תשל״ד (סה״מ מלוקט ח״ג ע׳ קפו ואילך).

11 **בד״ה כי תבואו**

There "When you come into the land" is read as the arousal of love in prayer, and the true love is said to come from above, though it needs a person's own arousal first; "the land shall rest" is the nullification of the soul's powers.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת בהר מ, ג.

12 **ושבתה הארץ**

The opening of the laws of the Sabbatical year: "When you come into the land … the land shall rest." Here its words name a discourse on the love like flashes of fire.

Leviticus 25:2 ויקרא כ״ה:ב׳

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַה׳׃

Speak unto the children of Israel, and say unto them: When ye come into the land which I give you, then shall the land keep a sabbath unto the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

13 **בד״ה אז ישיר כוי עלי באר**

In that discourse the well's "living water" is a love that has no pause, steadier than the fiery love of prayer that passes afterwards; this is the quality of Avraham, the man of kindness, "drawn after you like water." It is the love drawn like water named here.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת חקת סג, א.

14 **עלי באר**

The Song of the Well: "Then Israel sang this song: Spring up, O well." Here its words name a discourse on the love

Here its words name a third discourse on the Torah.

Exodus 13:9 שמות י״ג:ט׳

וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה׳ בְּפִיךָ כִּי בְּיָד חֲזָקָה הוֹצִאֲךָ ה׳ מִמִּצְרָיִם׃

And it shall be for a sign unto thee upon thy hand, and for a memorial between thine eyes, that the law of the L-RD may be in thy mouth; for with a strong hand hath the L-RD brought thee out of Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 "Turn from evil and do good, and dwell forever." (The same words also open Psalms 34:15.) Here they name the two fields in which one prevails: refraining from evil and doing good.

Psalms 37:27 תהילים ל״ז:כ״ז

סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה־טוֹב וּשְׁכֹן לְעוֹלָם׃

Depart from evil, and do good; and dwell for evermore.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 **בד״ה והנצח זו ירושלים**

The note explains that "And Netzach, this is Jerusalem" is how the Tzemach Tzedek's references usually cite the discourse "Tzidkas Pirzono BeYisrael," which is printed there.

KEHOT'S NOTE

כן רגיל לציין בציוני כ״ק אדהצ״צ לד״ה צדקת פרזונו בישראל — נדפס בסה״מ תקס״ה ח״ב ע׳ תתקפט.

23 **והנצח זו ירושלים**

A baraita in the name of Rabbi Akiva expounds David's blessing, "Yours, Havayah, is the greatness …": "and the victory (vehanetzach), this is Jerusalem." Here its words name a discourse on service through victory.

Berakhot 58a:17 ברכות נ״ח א:י״ז

בְּמַתְנִיתָא תָּנָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא: "לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה" — זוֹ קְרִיעַת יַם סוּף. "וְהַגְּבוּרָה" — זוֹ מַכַּת בְּכוֹרוֹת. "וְהַתִּפְאֶרֶת" — זוֹ מַתַּן תּוֹרָה. "וְהַנֵּצַח" — זוֹ יְרוּשָׁלַיִם. "וְהַהוֹד" — זוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

In a Baraita it is taught in the name of R. 'Akiba : "Thine, O L-rd, is the greatness" — that refers to the division of the Red Sea. "And the power" — that refers to the smiting of the first-born. "And the glory" — that refers to the giving of the Torah, "And the victory" — that refers to Jerusalem. "And the majesty" — that refers to the Temple.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

24 **ובד״ה למנצח על השמינית**

That discourse speaks of circumcision as drawn from a level above Shabbos and quotes the Tikkunei Zohar, "where there is circumcision, there is Netzach." It connects the attribute of Netzach with this service of victory.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת תזריע כא, ב.

25 **ובד״ה אלה מסעי**

On that column the discourse explains Netzach and Hod, "outside the body," without taste or scent: Netzach, the branch of Chesed, is persevering in kindness by firm resolve even after its reason has gone, and Hod is the branch of Gevurah; a little further on it refers to the discourse "For the conductor, on the Sheminis" on Netzach.

KEHOT'S NOTE

לקו״ת מסעי צ, ג.

26 **אלה מסעי**

"These are the journeys of the children of Israel." Here its words name a discourse on service through victory.

Numbers 33:1 במדבר ל״ג:א׳

אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27 **ויש ע״י הודיה**

The Rebbe observes there that the maamar does not explain the attribute of Yesod, nor does its copy in Or HaTorah on this parsha, but that Yesod is found in the version of this discourse printed in Or HaTorah, p. 330.

KEHOT'S NOTE

"לא ביאר מדת היסוד (וכן לא בהעתקתו שבאוה״ת פרשתנו ע׳ שלז), אבל נמצא הוא בד״ה זה שבאוה״ת ע׳ של. ועוד" — משיחות ש״פ בהעלותך תשמ״ח הערה 56. וראה גם סה״מ תקס״ב ע׳ רטז. סה״מ תשכ״ח הנ״ל.

28 **בד״ה אתה הצבת**

The discourse "You set all the borders of the earth," cited for service through acknowledgment, is printed in the Siddur with Chassidic discourses.

KEHOT'S NOTE

סידור דש, א ואילך.

29 **אתה הצבת כל גבולות ארץ**

"You set all the borders of the earth; summer and winter, You formed them." Here its words name a discourse on service through acknowledgment.

Psalms 74:17 תהילים ע״ד:י״ז

אַתָּה הִצַּבְתָּ כָּל־גְּבוּלוֹת אָרֶץ קַיִץ וְחֹרֶף אַתָּה יְצַרְתָּם׃

Thou hast set all the borders of the earth; Thou hast made summer and winter.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 **ובד״ה יהודה אתה**

That discourse opens with "Yehudah, you, your brothers shall acknowledge you": Yehudah is named for "this time I will acknowledge," and he is the level of acknowledgment (hodayah) in the souls of Israel, as in "We acknowledge You" (Modim).

KEHOT'S NOTE

תו״א מה, א.

31 יהודה אתה

Yaakov's blessing: "Yehudah, you, your brothers shall acknowledge you." The verse plays on Yehudah's name and the root of acknowledgment, which is why a discourse on it is cited for service through acknowledgment.

Genesis 49:8 בראשית מ"ט:ח'

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ אַחֶיךָ יָדְךָ בְּעֹרֶף אֹיְבֶיךָ יִשְׁתַּחֲווּ לְךָ בְּנֵי אָבִיךָ׃

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

32 כל ישראל בני מלכים הם

The Mishnah allows princes to anoint their wounds with rose oil on Shabbos, since they anoint themselves so on weekdays, and Rabbi Shimon says, "All Israel are children of kings." Here it grounds a holy sense of loftiness as a way of serving G-d.

Mishnah Shabbat 14:4 משנה שבת י"ד:ד'

הַחוֹשֵׁשׁ בְּשִׁנָּיו, לֹא יִגְמַע בָּהֶן אֶת הַחֹמֶץ, אֲבָל מְטַבֵּל הוּא כְדַרְכּוֹ, וְאִם נִתְרַפֵּא נִתְרַפֵּא. הַחוֹשֵׁשׁ בְּמָתְנָיו, לֹא יָסוּךְ יַיִן וְחֹמֶץ, אֲבָל סָךְ הוּא אֶת הַשֶּׁמֶן, וְלֹא שֶׁמֶן וָרֶד. בְּנֵי מְלָכִים סָכִין שֶׁמֶן וָרֶד עַל מַכּוֹתֵיהֶן, שֶׁכֵּן דַּרְכָּם לָסוּךְ בַּחֹל. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, כָּל יִשְׂרָאֵל בְּנֵי מְלָכִים הֵם׃

[If] one has an ache in his teeth he may not rinse them with vinegar, but he may dip [his food] as usual [in vinegar and eat normally], and if he becomes healed, he becomes healed. [If] one has pains in his loins he may not anoint with wine or with vinegar; he may [however] anoint with oil, but not rose oil. Children of kings may anoint their wounds with rose oil, since they are in the habit of so anointing on weekdays. Rabbi Shimon says: All of Israel are …

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

33 ויגבה לבו בדרכי ה'

Of King Yehoshafat: "And his heart was lifted up in the ways of Havayah." It shows a loftiness of heart that is itself a way of serving G-d.

II Chronicles 17:6 דברי הימים ב י"ז:ו'

וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי ה' וְעוֹד הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיהוּדָה׃

And his heart was lifted up in the ways of the L-RD; and furthermore he took away the high places and the Asherim out of Judah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה"ב יז, ו.

34 ד"ה זה מבואר בד"ה זה בש"פ בהעלותך, שנת

The Rebbe explained this maamar in a discourse with the same opening words on Shabbos Parshas Beha'alotcha 5728.

KEHOT'S NOTE

תשכ"ח (תו"מ סה"מ תשכ"ח ע' רלד). תשכ"ט (סה"מ מלוקט ח"ה ע' רצה). תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"ג ע' קפה). ובשנת תשמ"ח.

35 וכן יש עבודה ע"י התנשאות . . ויש ע"י שפלות כו'

The Rebbe adds there that the last two levels, uplifting oneself and lowliness, both belong to the Sefirah of Malchus.

KEHOT'S NOTE

ויש להוסיף בזה דב' המדריגות האחרונות — התנשאות ושפלות — שניהם שייכים לספי' המלכות — ד"ה בהעלותך תשמ"ח (הנחה).

PARAGRAPH 2

36 אהרן . . משבעה רועים

The note sends the reader to a lengthy discussion there, on Aharon as one of the seven shepherds.

KEHOT'S NOTE

תיקונים שבז"ח (קד, א). ראה בלקו"ש ח"כ ע' 643 בארוכה.

37 רשפי אש שלהבת

The beloved woman asks to be set as a seal on her lover's heart, "for love is fierce as death … its flashes are flashes of fire, a flame of Kah." The verse supplies the language for Aharon's fiery love. (context: Steinsaltz Tanakh)

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָהּ׃

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 David describes his enemies' schemes, hidden in "the inward part of a man, and a deep heart." The Alter Rebbe borrows the phrase for the innermost depths of the heart, where Aharon's fiery love burns. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז'

יַחְפְּשׂוּ־עוֹלֹת תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב עָמֹק׃

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 3

39 ויובן בהקדים ההפרש

There too Avraham is the first of the seven shepherds, who draws love to all the souls of Israel, and the difference between Aharon, "the man of kindness," and Avraham is explained from the Zohar: "there is chesed called chesed olam, and there is chesed called rav chesed." Avraham's kindness is identified with the natural love hidden in every Jewish heart.

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א פב, א. מובא באוה"ת ויקרא-א ע' צה.

40 **אברהם אוהבי**

G-d addresses Israel as "the seed of Avraham, who loves Me." It is the source of the title "Avraham, who loves Me."

Isaiah 41:8 ישעיהו מ״א:ח׳

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיךְ זֶרַע אַבְרָהָם אֹהֲבִי׃

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The seed of Abraham My friend;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע״ מא, ח. ראה ד״ה ואברהם זקן סה״מ תרכ״ז ע׳ כג.

41 **הלוך ונסוע הנגבה**

"And Avram journeyed, going on and journeying toward the south." The Alter Rebbe reads the journey as Avraham's spiritual ascent.

Genesis 12:9 בראשית י״ב:ט׳

וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה׃

And Abram journeyed, going on still toward the South.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית יב, ט.

42 **שהלך ממדרגה למדרגה**

The Zohar explains that Avram went "level after level, until he was crowned in the south, his portion." This is the source for reading the verse as an ascent from level to level.

Zohar I, 84a זח״א פד, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח״א פד, א. ובתורת שמואל — תרכ״ז ע׳ כח.

43 **הנגבה שהוא בחי׳ אהבת ה׳**

There too Avraham's virtue is that he went "going on and journeying toward the south," from level to level, until he reached "the south," the attribute of supernal love.

KEHOT'S NOTE

וכ״ה בתו״א סו, ד.

PARAGRAPH 4

44 **ואהבת**

"And you shall love Havayah your G-d with all your heart, with all your soul and with all your might." This is the command in the Shema that the Alter Rebbe explains as a command concerning the will.

Deuteronomy 6:5 דברים ו׳:ה׳

וְאָהַבְתָּ אֵת ה׳ אֱלֹקֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ׃

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 **הרצון הוא בחי׳ כתר**

There the supernal will is said to be called by the masters of the Kabbalah "the supernal Keser," from the word for a crown: it is above the level of Chochmah and surrounds the intellect, as a crown surrounds the head.

KEHOT'S NOTE

ראה אגה״ק סכ״ט (תניא קכט, סע״ב).

46 **ואית רצון ואית רצון**

That maamar explains that from the three intellectual powers comes the will that sustains and enlivens the emotions, and that "there is will and there is will": a lower will, and a higher one called the supernal will, which encompasses the intellect.

KEHOT'S NOTE

נסמן לעיל לבמדבר א, א. וראה (בנוגע לענייננו) המשך תער״ב ח״א ע׳ תצח.

47 **בד״ה ויקהל משה**

There the will and love that are born of the intellect come from contemplating G-d's greatness, how all before Him is as nothing; this, it says, is why "And you shall love" follows "Havayah is One," since contemplating His oneness in the heavens and the earth, spiritual and physical, brings the love.

KEHOT'S NOTE

תו״א פז, ד.

48 **מי לי בשמים**

Asaf says to G-d, "Whom have I in heaven [but You]? And with You, I desire nothing on earth." The verse expresses a will directed to G-d alone.

Psalms 73:25 תהילים ע״ג:כ״ה

מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ׃

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים עג, כה.

49 **כלה שארי ולבבי**

Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever. The maamar takes "consumed" as the soul's longing for G-d alone, and later reads le'olam, "forever," as "to the world." (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26 תהילים ע״ג:כ״ו

כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם׃

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 5

50 **שמע ישראל**

"Hear, O Israel, Havayah is our G-d, Havayah is One." The Alter Rebbe explains the contemplation of this verse as the way to the love commanded in the next one.

Deuteronomy 6:4 דברים ו׳:ד׳

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה׳ אֱלֹקֵינוּ ה׳ אֶחָד׃

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' תש ומוסיף "נשמע דאינו מפרש שהוא ית' בכבודו ובעצמו דהיינו סוכ"ע נקי מקום . . לפי שבחי' מקום זהו מה ששייך לו מעלה ומטה . . וזה אינו שייך בבחי' סוכ"ע . . ע"כ פי' מקום זהו בחי' ממכ"ע שבבחי' זו שייך מעלה ומטה ברוחניות" ע"ש בארוכה. וכ"ה בספר החקירה עו, א.

56 **המחדש בכי"ת מעשה בראשית**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת יוצר.

PARAGRAPH 6

57 **דקמיה כולא כלא חשיב**

The Zohar says one fears G-d because He is the root of all the worlds and "all before Him is accounted as nothing." Here it explains why the six extremities are one with Him.

Zohar, Introduction 20:188–22:199 ספר הזהר, הקדמה כ:קפ"ח-כ"ב:קצ"ט

58 **הנה מקום אתי**

G-d tells Moshe, "Behold, there is a place with Me, and you shall stand upon the rock," a spot from which he may see as much of G-d's presence as he can bear. The Sages read it as "He is the place of the world" (Bereishis Rabbah 68:9), and the Alter Rebbe takes it to show that place itself is nullified to Him. (context: Steinsaltz Tanakh)

Exodus 33:21 שמות ל"ג:כ"א

וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה מָקוֹם אִתִּי וְנִצַּבְתָּ עַל־הַצּוּר:

And the L-RD said: 'Behold, there is a place by Me, and thou shalt stand upon the rock.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לג, כא.

59 **כי מבחי' מלכותו נמשך בחי' מקום וזמן**

The chapter the text cites explains that space and time, and their coming into being from nothing, come from the attribute of His Malchus, and that they are nullified before His essence. It is the fuller treatment of this paragraph.

Tanya, Sha'ar HaYichud 7:8–9 תניא, חלק שני; שער היחוד והאמונה ז':ח'-ט'

וְהִנֵּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ לְמַעְלָה מֵהַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, אַף־עַל־פִּי־כֵן – הוּא נִמְצָא גַּם לְמַטָּה בְּמָקוֹם וּזְמַן, דְּהַיְינוּ, שֶׁמִּתְייַחֵד בְּמִדַּת מַלְכוּתוֹ שֶׁמִּמְּנָּה נִמְשָׁךְ וְנִתְהַוֶּוה הַמָּקוֹם וְהַזְּמַן, וְזֶהוּ יְחוּדָא תַּתָּאָה [שִׁילּוּב הֶוָיָ"ה בַּאֲדנוּת בָּרוּךְ־הוּא], דְּהַיְינוּ, שֶׁמַּהוּתוֹ וְעַצְמוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם "אֵין־סוֹף" בָּרוּךְ־הוּא - מָלֵא אֶת כָּל הָאָרֶץ מַמָּשׁ בִּזְמַן וּמָקוֹם, כִּי בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וּבָאָרֶץ וּלְדֹ' סִטְרִין, הַכֹּל מָלֵא מֵאוֹר־אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא בְּשָׁוֶה מַמָּשׁ, כִּי כָּךְ הוּא בָּאָרֶץ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

60 **מלכותך מלכות כ"ע**

"Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation." In its plain sense olamim means "all ages"; the Alter Rebbe reads it as "all

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים ו, ד.

51 **דכולא קמי' כלא חשיב**

In its account of the mitzvah of awe, the Zohar says one fears G-d because He is the root of all the worlds and "all before Him is accounted as nothing," as in Daniel. Here it is the nullification that makes the worlds one with G-d.

Zohar I, 11b זח"א י"א, ב

KEHOT'S NOTE

זח"א י"א, ב.

52 **ע"פ וארא אל אברהם**

There the word "One" is said not to fit G-d's own essence, for He is singular (yachid); He is called "One" in the seven heavens, the earth and the four directions, the six extremities of separation, which are united in Him because they are nullified to the light that rests in them.

KEHOT'S NOTE

תו"א נה, ב. וראה גם באוה"ת בראשית-ז דף תתשנט, א ואילך.

53 **וארא אל אברהם**

"And I appeared to Avraham, to Yitzchak and to Yaakov ..." Here its words name a discourse in which the Alter Rebbe explains that "One" does not apply above the chain of worlds.

Exodus 6:3 שמות ו':ג

וָאֵרָא אֶל־אַבְרָהָם אֶל־יִצְחָק וְאֶל־יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדָּי וּשְׁמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

54 **בחי' תרין רעין**

On "Eat, O companions," the Zohar describes a supernal level where the two are always in oneness and joy and never part, and calls them "companions" (re'im). Here the phrase describes the pairing at the source of the worlds, "Havayah Elokeinu."

Zohar III, 4a זח"ג ד, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג ד, א. אוה"ת נצבים א'רכב.

55 **ששה קצוות . . שם מקום כלל**

The passage that follows here, on the six physical extremities as "place" nullified before Him, is copied there, and the Tzemach Tzedek adds that it does not mean that He Himself, sovev kol almin, is called "Place": "place" is that to which above and below apply, which does not fit sovev kol almin, so "Place" here is the level of memalei kol almin, where above and below apply in the spiritual sense.

KEHOT'S NOTE

worlds," space, beside "every generation," time, both of which come from His Malchus. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 145:13 תהילים קמ״ה:י״ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

61 לך ה' הגדולה

David's blessing: "Yours, Havayah, is the greatness, and the might, and the beauty, and the victory, and the splendor, for all that is in heaven and on earth." Its attributes are the six spiritual extremities.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ״ט:י״א

לְךָ ה' הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ׃

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה״א כט, יא.

PARAGRAPH 7

62 מי לי בשמים

"Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth." Heaven and earth are read as spiritual and physical delights.

Psalms 73:25 תהילים ע״ג:כ״ה

מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ׃

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 כלה שארי ולבבי

Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever. Here "consumed" is the longing for G-d alone that follows the contemplation. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26 תהילים ע״ג:כ״ו

כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לְבָבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם׃

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 הלוך ונסוע הנגבה

"And Avram journeyed, going on and journeying toward the south." The south is identified here with Chesed.

Genesis 12:9 בראשית י״ב:ט׳

וַיִּסַּע אַבְרָם הָלוֹךְ וְנָסוֹעַ הַנֶּגְבָּה׃

And Abram journeyed, going on still toward the South.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 אתה כהן לעולם

In a psalm of David, G-d swears, "You are a kohen forever, after the manner of Malki-tzedek"; the Sages (Nedarim 32b) read it as the priesthood passing to Avraham, which links his Chesed with the kohen. In its plain sense kohen here may also mean a chief. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 110:4 תהילים ק״י:ד׳

נִשְׁבַּע ה' וְלֹא יִנָּחֵם אַתָּה־כֹהֵן לְעוֹלָם עַל־דִּבְרָתִי מַלְכִּי־צֶדֶק׃

The L-RD hath sworn, and will not repent: 'Thou art a priest for ever After the manner of Melchizedek.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קי, ד.

66 בחי יומם דאזיל עם כולהו יומין

Kehot's note points to Zohar III, 103a for these words.

Zohar III, 103a זח״ג קג, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח״ג קג, א-ב. קצא, ב. (הלי יומא דאזיל. ראה בע״ח שכ״ה דרוש ב. פע״ח שער חה״ס פ״א. שער מאמרי רשב״י פ׳ יתרו, תרומה ואמור. ועוד).

67 יומם דאזיל עם כולהו יומין

The Zohar reads "by day (yomam) Havayah commands His kindness" as Avraham's level, a day in which all the days are included, which is why it is called yomam and not yom. Here it shows Chesed as the level that goes along with all the six attributes.

Zohar, Balak 6:122–131 ספר הזהר, בלק ו׳:קכ״ב-קל״א

but day, that is Abraham (kesed) went before them by day, while the Bride went before them by night, as it is written, "and by night in a pillar of fire to give light to them"-each one at the fitting time. And as for you, Companions, may night and day ever be before you.' They kissed and blessed him as before and went their way.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

68 כהן דמשמש תחותוי

In Parshas Yisro the Zohar says that in holiness there is a King and beneath Him a kohen who serves Him, the primordial light, called "great," the side of the right. The text cites this place itself.

Zohar, Yitro 1:8–18 ספר הזהר, יתרו א׳:ח׳-י״ח

Observe this. In the mystic doctrine of the Holy Name we speak of King and Priest, both above and below. The King above is the mystic Holy of Holies,1Binah. and under him there is a Priest, the mystic Primeval Light, who ministers before him; he is the priest who is called "great" and is stationed at the right hand.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

69 **בפ' יתרו דס"ז ע"ב**

The explanation that follows this maamar cites the same Zohar at the start of Parshas Yisro: there is the level of Michael, "the great kohen," and a higher level, the High Priest.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן לא, א. ובסה"מ הנחת הר"פ ע' טז. ועם הגהות בביאוה"ז להצ"צ-ב ע' תשפג.

70 **פני שור**

Each of the chayos in Ezekiel's vision has the face of a lion on the right and the face of an ox on the left. The offerings, which are animals, are rooted in the face of the ox.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א:י

וּדְמוּת פְּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל־הַיָּמִין לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי־שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי־נָשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן׃

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, י.

71 **אריי דאכיל קורבנין**

The Zohar relates that when Israel brought offerings, the image of a lion came down from above and was seen crouching on the altar, consuming the offerings. Here it is the right side that raises up the offerings (the Kehot note also gives Zohar 2:278a).

Zohar I, 6b זח"א ו, ב

Zohar II, 278a זח"ב רעח, א

Zohar III, 17a זח"ג יז, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א ו, ב. זח"ב רעח, א. זח"ג יז, א. ועוד.

72 **אריה דאכיל קרבנין**

The Zohar speaks of a lion of fire that came down to consume the offerings. It is another of the places the Kehot note gives for the lion.

Zohar, Vayikra 40:278–41:285 ספר הזהר, ויקרא מ':ער"ח-מ"א:רפ"ה

73 **ועיקר הכח בימין**

Kehot's note points to Menachot 37a for these words.

Menachot 37a מנחות ל"ז א

KEHOT'S NOTE

ראה מנחות לז, א.

74 **בד"ה צאינה וראינה**

This is the discourse the text names.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש כא, ב. לסעי' ג — ראה אוה"ת דרושים לסוכות ע' אתשמב.

75 **צאינה וראינה**

"Go forth and gaze, O daughters of Zion, upon King Shlomo." Here its words name the discourse to which the reader is referred.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צְאֶנָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ׃

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 **שאו ידיכם קדש**

"Lift up your hands [in] holiness and bless Havayah." It is the subject in that discourse to which the reader is sent.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב׳

שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־יְיָ׃

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 8

77 **שאהבה זו נקרא אהבת עולם**

The encyclopedia of Chabad concepts treats ahavas olam there.

KEHOT'S NOTE

ראה ספר הערכים-חב"ד כרך א טור תקסח. קטע זה מובא גם במים רבים תרל"ו בע' שסז.

78 **אבל בחי' אהרן . . שיהי' גילוי אלקותו ית' למטה כמו למעלה**

The Tzemach Tzedek writes that the main superiority of Aharon's great love over Avraham's "going on and journeying" is that through it the revelation below becomes as above, the supernal union of the Holy One, blessed be He, and His Shechinah, explained in Likkutei Torah, Derushim for the Ten Days of Repentance, in the discourse on "Who is a G-d like You, Who pardons iniquity," chapter 2.

KEHOT'S NOTE

"מובן שעיקר ענין מעלת אה"ר דאהרן על בחי' הלוך ונסוע דאברהם הוא מה שע"י אה"ר דאהרן נמשך שיהי' הגילוי למטה כמו למעלה, והוא הנקי' יחוד העליון לשיקבה"ו ונתי' פי' יחוד זה בלקי"ת דרושי עשי"ת בד"ה להבין פי' הפסוק מי אל כמוך נושא עון ושם פ"ב וכח יחוד זה נמשך לאהרן ע"י מ"ת . משא"כ באברהם שהי' קודם מ"ת לא הי' בחי' זו עדיין" — אוה"ת תצוה ע' א'תרא.

79 **אהרן שהוא שושבינא דמטרוניתא**

The Raya Mehemna says that Moshe was the groomsman of the King, Tiferes, and Aharon the groomsman of the Queen (Matronisa), Malchus. It is the source of Aharon's title here.

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

KEHOT'S NOTE

רע"מ זח"ג כ, א. קעז, ב. קפ, ב.

80 **שושבינא דמטרוניתא**

When Moshe saw the wrath, he turned to Aharon, the Queen's groomsman, for the incense goes up only through him, increasing peace in the world. This is the passage on Parshas Korach that the text cites.

Zohar, Korach 5:22–7:29 ספר הזהר, קרח ה׳:כ״ב-ז׳:כ״ט

So here, when Moses saw wrath impending he at once told Aaron, who was the "friend" of the Matrona, to take the incense, which increases peace in the world and binds the knot of faith, which is the joy of higher and lower and effects the removal of wrath. R. Eleazar said: 'It is written "Cut ye not off the tribe of the families of the Kohathites from among the Levites" (Num. 4, 18), because they are the main stock of the Levites, and further, "This do unto them that …

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

81 **שושבינא דמטרוניתא**

The Zohar explains that the red heifer was given to Elazar and not to Aharon, for Aharon is the Queen's groomsman. It is another place where Aharon bears this title.

Zohar, Chukat 3:16–4:25 ספר הזהר, חקת ג׳:ט״ז-ד׳:כ״ה

82 **נגלה כבוד ה׳ לעיני בשר**

In Isaiah's prophecy of comfort: "And the glory of Havayah shall be revealed, and all flesh shall see together." Aharon longs for this revelation, to physical eyes.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ׳:ה׳

וְנִגְלָה כְּבוֹד ה׳ וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִּי ה׳ דִּבֵּר׃

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 **ההפרש בין רננה לשמחה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זחי״א (רכט, ב). [כ].

84 **ההפרש בין רננה לשמחה**

On "Serve Havayah with joy, come before Him with song," the Zohar says simchah (joy) belongs to the morning and rinah (song) to the evening, matching the two daily offerings. Here it marks the difference between the two kinds of love.

Zohar, Vayechi 38:409–41:419 ספר הזהר, ויחי ל״ח:ת״ט-מ״א:ת״ט

These two activities of gladness and song correspond to the two prayers of morning and afternoon, and to the two daily sacrifices-gladness in the morning and singing in the afternoon.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

85 "Sing and rejoice, O daughter of Zion, for behold, I come and will dwell in your midst." Here its words name the discourse on rinah and simchah.

Zechariah 2:14 זכריה ב׳:י״ד

רָנִּי וְשִׂמְחִי בַּת־צִיּוֹן כִּי הִנְנִי־בָא וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכֵךְ נְאֻם־ה׳׃

'Sing and rejoice, O daughter of Zion; for, lo, I come, and I will dwell in the midst of thee, saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

86 **בד״ה רני ושמחי**

That discourse opens with the Zohar's "simchah in the morning and rinah in the evening" and explains rinah as the song of the angels: the revelation of their longing to cleave to G-d and be absorbed in the Infinite Light, a yearning from below to above, since they have no Torah and mitzvos that draw from above to below.

KEHOT'S NOTE

תו״א לז, א. וראה גם סה״מ תקס״ג ע׳ שצב. יהל אור ע׳ שעג. ביאוה״ז להצ״צ-ב ע׳ תרעא.

87 **איזהו חסיד המתחסד עם קונו**

The Raya Mehemna tells one who kept the mitzvos for the sake of the Shechinah that he was given the attribute of Chesed, for "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker."

Zohar II, 114b זחי״ב קיד, ב

Zohar III, 222b זחי״ג רכב, ב

KEHOT'S NOTE

זחי״ב קיד, ב. זחי״ג רכב, ב. ת״ז בהקי א, סע״ב.

88 **איזהו חסיד המתחסד עם קונו**

The Tikkunim explain, "Who is a chassid? One who acts kindly with his Maker," as one who makes Him a nest (kan), His lodging, which is the Shechinah. This is the reading "with his nest" used here.

Tikkunei Zohar 1b:7 תקוני הזהר א׳ ב:ז׳

… נְבִיאִים צַדִּיקִים, חֲסִידִים מִסְטָרָא דְחֶסֶד דַּרְגָּא דְאַבְרָהָם, וְאוּקְמוּהָ עָלַיְהּ אֵין חָסִיד אֶלָּא הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ, דְּעָבִיד לֵיקָהּ קַן דְּאִיהוּ אַכְסַנְיָא דִילֵיהּ, וְדָא שְׁכִינְתָּא דְאִיהִי

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

89 **ולא כדי לדבקה בו ית׳ לרוות צמאונו לבד**

Tanya teaches that one should serve out of a great love, to give G-d gratification alone and not to quench one's own soul's thirst, like a son who strives for his father and mother. The text cites this chapter as well.

Tanya, Likkutei Amarim 41:9 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים מ״א:ט׳

מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם לוֹמֵד וּמְקַיֵּים הַמִּצְוָה בְּאַהֲבָה לְבַדָּהּ, כְּדֵי לְדָבְקָה בּוֹ עַל יְדֵי תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו – אֵינָהּ נִקְרֵאת בְּשֵׁם עֲבוֹדַת הָעָבֶד, וְהַתּוֹרָה אָמְרָה: "וַעֲבַדְתֶּם אֵת ה׳ אֱלֹקֵיכֶם וגו׳", "וְאוֹתוֹ תַּעֲבוֹדוּ וגו׳"; וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר [פָּרָשַׁת בְּהַר]: "כְּהַאי תּוֹרָא דְיָהֲבִין עֲלֵיהּ עוֹל בְּקַדְמֵיתָא בְּגִין לְאַפָּקָא מִינֵּיהּ טַב לְעָלְמָא כוּ', הָכִי נַמֵּי אִצְטְרִיךְ לְבַר נַשׁ לְקַבָּלָא עֲלֵיהּ עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּקַדְמֵיתָא כוּ', וְאִי הַאי לָא אִשְׁתְּכַח גַּבֵּיהּ – לָא שַׁרְיָא בֵּיהּ קְדוּשָּׁה כוּ׳"; [וּבְרַעְיָא מְהֵימְנָא …

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

Here it marks His essence as utterly beyond space and time.

Tikkunei Zohar 17a:10–12 תקוני הזהר י"ז א:י-י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא בך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש בך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

97 **אווזי . . לפי שבה יש הרמז להתפשטות וגילוי**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ערכו בספר הערכים-חב"ד כרך ב ע' קצו ואילך.

98 **מלכותך מלכות כ"ע**

The words here quote Psalms 145:13; the passage is shown below.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, יג.

99 **נפש — בד"ה וידעת היום**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת ואתחנן ד, ג.

100 **אם ישים אליו לבו**

Kehot's note points to Job 34:14 for these words.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם־יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף׃

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לד, יד.

101 **ישים אליו לבו ורוחו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

איוב (לד, יד) ושם אי' "רוחו". [כ].

102 **ויצעק אל ה' בצר לו**

"And they cried out to Havayah in their distress; He saved them from their straits." The text uses the verse's words in the singular for the soul's outcry.

Psalms 107:6 תהילים ק"ז:ו

וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בַּצַּר לָהֶם מִמְּצוּקוֹתֵיהֶם יַצִּילֵם׃

90 **נקראים בני עלייה מפני שעבודתם הוא לצורך גבוה**

Tanya says the complete tzaddikim are called "people of ascent" also because their service is for the sake of the Most High, not merely to quench their own thirst for G-d, as the Tikkunim explain "Who is a chassid." The text cites this chapter.

Tanya, Likkutei Amarim 10:7 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י:ז

וְעוֹד נִקְרָאִים בְּנֵי עֲלִיָּה, מִפְּנֵי שֶׁגַּם עֲבוֹדָתָם בִּבְחִינַת "וַעֲשֵׂה טוֹב" בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ, הוּא לְצוֹרְךָ גָּבוֹהַ וּמַעֲלָה מַעֲלָה עַד רוּם הַמַּעֲלוֹת, וְלֹא כְּדֵי לְדַבְּקָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ בִּלְבָד לְרַוּוֹת צְמָאוֹן נַפְשָׁם הַצְּמֵאָה לַה', כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: "הוֹי כָּל צָמֵא לְכוּ לַמַּיִם", וּכְמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹם אַחֵר, אֶלָּא כְּדֵפֵירְשׁוּ בַּתִּיקוּנִים: "אֵיזֶהוּ חָסִיד - הַמִּתְחַסֵּד עִם קוֹנוֹ"; עִם קַן דִּילֵיהּ, לְיַיחֲדָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּיהּ בַּתַּחְתּוֹנִים, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּרַעְיָא מְהֵימְנָא פָּרָשַׁת תֵּצֵא: ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

91 **ג) — שאהבה זו נקרא אהבת עולם**

The Rebbe gives one meaning of ahavas olam: a love that comes from contemplating the matters of the lower world, "How many are Your works ... how great are Your works," a contemplation that stays within the limits of the world.

KEHOT'S NOTE

דאחד הפי' באהבת עולם הוא שהאהבה נמשכת מההתבוננות בעניני העולם התחתון, מה רבו מעשיך ומה גדלו מעשיך, דהתבוננות זו היא לפי גדרי העולם — ד"ה בהעלותך תשמ"ח (הנחה).

92 Kehot's note points to Psalms 18:26 for these words.

Psalms 18:26 תהילים י"ח:כ"ו

עִם־חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם־גִּבֹּר תָּמִים תִּתַּמָּם׃

With the merciful Thou dost show Thyself merciful, with the upright man Thou dost show Thyself upright;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 9

93 **מרירות בנפשו**

The note says that bitterness is explained there as akin to "the left hand pushes away," and refers the reader there.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת שה"ש ע' רלה שהמרירות הוא כענין שמאל דוחה, ע"ש.

94 **דלית מחשבה תפיסא ביי'**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אליי').

95 **לית מחשבה תפיסא ביי'**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אליי').

96 **לית מחשבה תפיסא ביי'**

In Eliyahu's opening prayer (Patach Eliyahu) the Tikkunim say to G-d, "No thought can grasp You at all."

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קז, ו (בלי רבים).

103 **יאר ה' . . ישא ה'**

Kehot's note points to Numbers 6:25-26 for these words.

Numbers 6:25-26 במדבר ו:כ"ה-כ"ו

יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee; The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ו, כה-כו.

104 **משה . . שושבינא דמלכא**

Kehot's note points to Zohar III, 20a for these words.

Zohar III, 20a זח"ג כ, א

KEHOT'S NOTE

זח"ג כ, א. וס"פ שופטים. ועוד.

105 **כמ"ש במ"א**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת במדבר-ד ע' א'תפד.

106 **כמ"ש במ"א**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת שה"ש ו, ד.

107 **וכמ"ש במ"א . . המגביהי לשבת המשפילי לראות**

The words here quote Psalms 113:5-6; the passage is shown below.

Psalms 113:5–6 תהילים קי"ג:ה'-ו'

מִי כַּה' אֱלֹקֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת: הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high, That looketh down low Upon heaven and upon the earth?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיג, ה-ו. ראה לקמן תצא מ, ב. שה"ש מא, א. ספר החקירה פב, ב.

108 **וכמ"ש במ"א ע"פ משה ידבר**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א סח, ב ואילך.

109 **כמ"ש במ"א שבמצות יש ב' בחי'**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן שה"ש טז, ב ואילך.

110 **בד"ה להבין פי' יג"מ**

There "teshuvah preceded the world" is explained: not that it existed before creation, but that when a person takes to heart that the whole world is under time, which is like a moment before G-d, his soul expires to cleave to Him, and such teshuvah is above time and the world.

KEHOT'S NOTE

לקמן ר"ה סא, א ואילך.

111 **מי לי בשמים**

"Whom have I in heaven? And with You, I desire nothing on earth." The verse is quoted again for the longing for G-d alone.

Psalms 73:25 תהילים ע"ג:כ"ה

מִי־לִי בַשָּׁמָיִם וְעִמְּךָ לֹא־חָפַצְתִּי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים עג, כה-ו.

112 **כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלקים לעולם**

Asaf says that though his flesh and heart may fail, G-d is the Rock of his heart and his portion forever (le'olam). The Alter Rebbe reads le'olam as "to the world": that G-dliness be revealed in the world. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאֵרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבָּבִי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 **נגלה כבוד ה' וראו כל בשר**

"And the glory of Havayah shall be revealed, and all flesh shall see together." It is the revelation below for which Aharon longs.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כָל־בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִּי ה' דִּבֵּר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken it.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' מ, ה.

114 **יבא כל בשר**

Kehot's note points to Isaiah 66:23 for these words.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדֵּי־חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כָל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישעי' סו, כג.

115 **עין בעין וגו'**

Isaiah: the watchmen of Jerusalem lift their voices, "for eye to eye they shall see Havayah's return to Zion." The Kehot note gives this verse for the words "eye to eye."

Isaiah 52:8 ישעיהו נ"ב:ח'

קוֹל צֹפַיִךְ נָשְׂאוּ קוֹל יַחְדָּו יְרַנֵּנוּ כִּי עַיִן בָּעַיִן יִרְאוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן׃

Hark, thy watchmen! they lift up the voice, Together do they sing; For they shall see, eye to eye, The L-RD returning to Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישעי' נב, ח.

116 **בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע**

Rabbi Simai teaches that when Israel put "we will do" before "we will hear," ministering angels tied two crowns on each of them, and Rabbi Elazar adds that a heavenly voice asked who had revealed to them this secret of the angels. Here its words name the discourse to which the text refers.

Shabbat 88a:7–8 שבת פ"ח א:ז'-ח'

דָּרַשׁ רַבִּי סִימַאי: בְּשָׁעָה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" בָּאוּ שִׁשִּׁים רִיבּוֹא שֶׁל מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְתָרִים, אֶחָד כְּנֶגֶד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנֶגֶד "נִשְׁמָע". וְכֵיוָן שֶׁחָטְאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים רִיבּוֹא מַלְאֲכֵי חַבָּלָה וּפֵירְקוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֶדְיָם מֵהַר חוֹרֵב". אָמַר רַבִּי חָמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּחוֹרֵב טָעָנוּ, בְּחוֹרֵב פֵּרְקוּ. בְּחוֹרֵב טָעָנוּ — כְּדַאֲמַרַן, בְּחוֹרֵב פֵּרְקוּ — דִּכְתִיב: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

117 **אהרן אותיות נראה**

The note refers there for the teaching that Aharon's name has the letters of nir'eh, "seen."

KEHOT'S NOTE

ראה סה"ש — תש"א ע' 152. ובספר הערכים-חב"ד כרך ב ע' ע הערה 681. ובמילואים שם ע' תרכט.

118 **אהרן אותיות נראה**

The Zohar teaches that the clouds of glory came in Aharon's merit and reads the verse as "that eye to eye (Aharon) You, Havayah, were seen." The text cites this place for Aharon as "seen."

Zohar, Emor 42:260–269 ספר הזהר, אמור מ"ב:ר"ס-רס"ט

1The first 6 lines of the Hebrew text are not found in our translation. When Miriam died the well was taken from them, as it is written, "And Miriam died, and there was no water for the congregation" (Num. 20, 1, 2). Another well which was with Israel also desired to depart, but when it saw six clouds that hovered over them it remained attached to them. When Aaron died the clouds departed and the cloud of the well with them, until Moses came and brought them back.' R. Isaac ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

119 **בזהר פ' לך לך (דפ"ח ע"א)**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן פ' עקב יד, א.

120 **בזהר פ' אמור (ד"ק ע"ב) . . ובבה"ז**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לאדה"א פא, ד.

121 **אמר — מי שרוצה לצאת**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה סה"מ קונטרסים-א קסז, א.

122 **אשר עין בעין נראה אתה ה'**

Moshe pleads that the nations have heard "that You, Havayah, were seen eye to eye, and Your cloud stands over them." The Alter Rebbe reads both the open sight and the cloud as revelation.

Numbers 14:14 במדבר י"ד:י"ד

וְאָמְרוּ אֶל־יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי־אַתָּה ה' בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר־עַיִן בָּעַיִן נִרְאָה אַתָּה ה' וַעֲנָנְךָ עֹמֵד עֲלֵהֶם וּבְעַמֻּד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבְעַמּוּד אֵשׁ לָיְלָה׃

they will say to the inhabitants of this land, who have heard that Thou L-RD art in the midst of this people; inasmuch as Thou L-RD art seen face to face, and Thy cloud standeth over them, and Thou goest before them, in a pillar of cloud by day, and in a pillar of fire by night;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יד, יד.

123 **דכולא קמי'**

The Zohar teaches that "all before Him is accounted as nothing." Here it is what is true from above, which the soul longs to see below.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

KEHOT'S NOTE

זח"א יא, ב.

124 **כחשיכה כאורה**

"Even darkness does not darken for You ... darkness is as light." Before G-d nothing is concealed.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁיכָהּ כָּאוֹרָהּ׃

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלט, יב.

125 **מאד — למעלה מבחי' פרסא**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקו"ת תזריע כד, ג.

126 **ע"פ ועשית בגדי קודש**

That discourse says that Aharon is one of the seven shepherds who draw from the Infinite Light to the souls of Israel; as the man of kindness and High Priest he draws down ahavah rabbah, and his garments are garments for this love.

KEHOT'S NOTE

תו"א פב, א.

127 **ועשית בגדי קדש לאהרן**

"And you shall make holy garments for Aharon your brother, for glory and for beauty." Here its words name the discourse on Aharon's garments in Parshas Tetzaveh.

Exodus 28:2 שמות כ"ח:ב'

וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי־קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׃

And thou shalt make holy garments for Aaron thy brother, for splendour and for beauty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 **עזה כמות אהבה**

The beloved asks, "Set me as a seal upon your heart … for love is fierce as death … its flashes are flashes of fire, the flame of Kah." It describes the love that comes from longing for G-d's revelation.

Song of Songs 8:6 שיר השירים ח':ו'

שִׂימֵנִי כַחוֹתָם עַל־לִבֶּךָ כַּחוֹתָם עַל־זְרוֹעֶךָ כִּי־עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה רְשָׁפֶיהָ רִשְׁפֵי אֵשׁ שַׁלְהֶבֶתְיָהּ׃

Set me as a seal upon thy heart, As a seal upon thine arm; For love is strong as death, Jealousy is cruel as the grave; The flashes thereof are flashes of fire, A very flame of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ח, ו.

129 **רשפי רשפי אש**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שם.

130 **לשון רשפי אש**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שה"ש ח, [ו]. [כ].

131 **(ועמ"ש — אהבה)**

The passage there explains that above the higher awe is ahavah rabbah, which does not come from a person's own service and toil but as a flow from above: when he reaches the higher awe, this exceeding love comes of itself, the soul's expiring into its root, love with delight.

KEHOT'S NOTE

הוספה לקמן צו, ג.

132 **ועמ"ש סד"ה שימני כחותם**

There "Set me as a seal upon your heart, for love is fierce as death" is explained: just as the soul finds it hard to part from the body, its vessel, even though the body darkens its light, so Knesses Yisrael asks that her bond remain like a seal even in darkness and concealment, after the love of prayer has passed.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש מה, ג.

133 **פ"ד א'**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"נגבה סט' דימינא שירותא דעלמא עילאה סתימא עמיקא לעילא עד א"ס" — אוה"ת בראשית-ז ע' תתתד, א. שם כרך ד דף תרצט, ב. שם תש, ב. יתרו ע' תשעה.

134 Rabbi Elazar says that since the Temple was destroyed the gates of prayer are locked, yet the gates of tears are not locked, as it is said, "Do not be silent at my tears." The addition builds its explanation on this saying.

Berakhot 32b:5 ברכות ל"ב ב:ה'

וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי תְפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִלָּתִי". וְאַף עַל פִּי שֶׁשַּׁעֲרֵי תְפִילָּה נְנְעֲלוּ, שַׁעֲרֵי דִמְעָה לֹא נִנְעֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ".

R. Eleazar also said : From the day the Temple was destroyed, the gates of prayer were locked ; as it is said, "Yea, when I cry and call for help, He shutteth out my prayer" (Lam. iii. 8). But although the gates of prayer are locked, the gates of tears remain unlocked ; as it is said, "Hear my prayer, O L-rd, and give ear unto my cry ; keep not silence at my tears" (Ps. xxxix. 13).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

135 **ויאמר ה' אל משה היד ה'**

The words here quote Numbers 11:23; the passage is shown below.

Numbers 11:23 במדבר י"א:כ"ג

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה הֲיַד ה' תִּקְצָר עַתָּה תִּרְאֶה הֲיִקְרְךָ דְבָרִי אִם־לֹא׃

And the L-RD said unto Moses: 'Is the L-RD'S hand waxed short? now shalt thou see whether My word shall come to pass unto thee or not.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כג.

136 The same saying of Rabbi Elazar appears here: "the gates of tears are not locked." The text cites both places.

Bava Metzia 59a:5 בבא מציעא נ"ט א:ה'

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁנֶּחְרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נִנְעֲלוּ שַׁעֲרֵי תְפִילָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "גַּם כִּי אֶזְעַק וַאֲשַׁוֵּעַ שָׂתַם תְּפִילָּתִי". וְאַף עַל פִּי שֶׁשַּׁעֲרֵי תְפִילָּה

נִנְעֲלוּ, שַׁעֲרֵי דְמָעוֹת לֹא נִנְעֲלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁמְעָה תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה, אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

137 אל דמעתי אל תחרש

"Hear my prayer, Havayah, and give ear to my cry; do not be silent at my tears." It is the verse the Sages bring for the power of tears.

Psalms 39:13 תהילים ל"ט:י"ג

שִׁמְעָה־תְפִלָּתִי ה' וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל־דִּמְעָתִי אַל־תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל־אֲבוֹתָי:

Hear my prayer, O L-RD, and give ear unto my cry; keep not silence at my tears; for I am a stranger with Thee, a sojourner, as all my fathers were.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 בד"ה כי תשמע בקול

This is the discourse in Parshas Re'eh that the text names.

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' ראה כג, ד.

139 לעשות הישר בעיני ה'

"When you hearken to the voice of Havayah your G-d … to do what is right in the eyes of Havayah your G-d." This verse opens the discourse in Parshas Re'eh to which the text refers.

Deuteronomy 13:19 דברים י"ג:י"ט

כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹקֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' אֱלֹקֶיךָ:

when thou shalt hearken to the voice of the L-RD thy G-d, to keep all His commandments which I command thee this day, to do that which is right in the eyes of the L-RD thy G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

140 עיני הוי' אל צדיקים

"The eyes of Havayah are toward the righteous, and His ears toward their cry." Here the supernal eyes, aroused by tears, turn toward those below.

Psalms 34:16 תהילים ל"ד:ט"ז

עֵינֵי ה' אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנָיו אֶל־שַׁוְעָתָם:

The eyes of the L-RD are toward the righteous, And His ears are open unto their cry.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

141 ועל המשכה זו שבפנימיות נק' עושין רצונו של מקום

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה הנחת הר"פ ע' קנו ובאוה"ת ויקרא-ב ע' תרנז.

142 פקח עיניך וראה

Daniel prays, "Incline Your ear, my G-d, and hear; open Your eyes and see our desolation." Here it is the supernal eyes, aroused by tears, turned toward those below.

Daniel 9:18 דניאל ט':י"ח

הַטֵּה אֱלֹקַי אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:

O my G-d, incline Thine ear, and hear; open Thine eyes, and behold our desolations, and the city upon which Thy name is called; for we do not present our supplications before Thee because of our righteousness, but because of Thy great compassions.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 היתה לי דמעתי

The psalmist, far from G-d's house, says his tears are as constant as his daily bread while his enemies taunt him all day, "Where is your G-d?" The addition refers to an explanation of this verse in Asarah Maamaros. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 42:4 תהילים מ"ב:ד'

הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹקֶיךָ:

My tears have been my food day and night, while they say unto me all the day: 'Where is Thy G-d?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים מב, ד. וראה ביהל אור שם ע' קסו שמציין לכאן.

144 איה סופר

"Where is the scribe? Where is the one who weighs?" Here its words name a discourse on the level called "Where."

Isaiah 33:18 ישעיהו ל"ג:י"ח

לִבְּךָ יֶהְגֶּה אֵימָה אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שֹׁקֵל אַיֵּה סֹפֵר אֶת־הַמִּגְדָּלִים:

Thy heart shall muse on the terror: 'Where is he that counted, where is he that weighed? Where is he that counted the towers?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

145 ובד"ה כי אתה נרי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א ח, ד. וראה גם לקמן שה"ש טו, ג.

146 כי על כל כבוד

"For over all the glory shall be a canopy." Here its words name a discourse on "Where is the place of His glory."

Isaiah 4:5 ישעיהו ד':ה'

וּבָרָא ה' עַל כָּל־מְכוֹן הַר־צִיּוֹן וְעַל־מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעָשָׁן וְנֹגַהּ אֵשׁ לֶהָבָה לָיְלָה כִּי עַל־כָּל־כָּבוֹד חֻפָּה:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

147 **שתקנו בתפילת ש״ע סלח לנו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה גם תו״א קיא, ד. לקמן שבת שובה סה, ג.

148 **ק״ש שמקבל עול מלכות שמים**

The words here quote Berakhot 13a:21; the passage is shown below.

Berakhot 13a:21 ברכות י״ג א:כ״א

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: לָמָּה קְדְמָה פָּרָשַׁת ״שְׁמַע״ לְ״וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ״ — כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. ״וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ״ לְ״יַיאמֶר״ — שֶׁ״וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ״ נוֹהֵג בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, ״יַיאמֶר״ אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם בִּלְבַד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall came to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake" ? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יג, א.

149 **אוילים מדרך פשעם**

The words here quote Psalms 107:17; the passage is shown below.

Psalms 107:17 תהילים ק״ז:י״ז

אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ׃

Crazed because of the way of their transgression, And afflicted because of their iniquities—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קז, יז.

150 **פשעים אלו המרדים**

The words here quote Yoma 36b:6; the passage is shown below.

Yoma 36b:6 יומא ל״ו ב:ו׳

פְּשָׁעִים אֵלּוּ הַמְּרָדִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי״, וְאוֹמֵר: ״אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא״. ״לְכָל חַטֹּאתָם״ אֵלּוּ הַשְׁגָּגוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: ״נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה״. וּמַאַחַר שֶׁהִתְרוּדָה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים חוֹזֵר וּמִתְרוֹדֵד עַל הַשְּׁגָגוֹת?!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יומא לו, ב.

151 **בד״ה כנשר יעיר**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו״ת האזינו עח, א.

152 **והם פשעו בי**

The words here quote Isaiah 1:2; the passage is shown below.

Isaiah 1:2 ישעיהו א׳:ב׳

שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ כִּי ה׳ דִּבֶּר בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי׃

Hear, O heavens, and give ear, O earth, For the L-RD hath spoken: Children I have reared, and brought up, And they have rebelled against Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע׳ א, ב.

153 **ומאריך באחד**

The words here quote Berakhot 13b:14–15; the passage is shown below.

Berakhot 13b:14–15 ברכות י״ג ב:י״ד-ט״ו

תַּנְיָא סוּמְכוֹס אוֹמֵר: כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּ״אֶחָד״, מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וּבַדָּלִית. אָמַר רַב אָשֵׁי: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲטוֹף בַּחִית. רַבִּי יִרְמְיָה הֲוָה יָתֵיב קַמֵּיהּ דְּרַבִּי [חִיָּיא בַּר אַבָּא], חַזְיֵיהּ דַּהֲוָה מַאֲרִיךְ טוּבָא, אֲמַר לֵיקָה: כֵּיוָן דְּאַמְלֵיכְתְּיהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם — תּוּ לָא צְרִיכְתְּ.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ברכות יג, ב.

154 **פריקת עול מלכות שמים**

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5562.

KEHOT'S NOTE

בסה״מ תקס״ב ע׳ ריח כ׳ שהמרירות בתיקון חצות הוא על פריקת עול. וכ״ה במאמרי אדה״א בהעלותך ע׳ תתפז.

155 **בד״ה מה טובו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן בלק עד, א.

156 **בזכרנו את ציון**

The words here quote Psalms 137:1; the passage is shown below.

Psalms 137:1 תהילים קל״ז:א׳

עַל־נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן׃

תורה, דכתיב (משלי ט): לכו לחמו בלחמי. שמלה, זו טלית, זכה אדם לתורה, זכה לטלית, ולא ...

"And will give me bread to eat, and a garment to wear" (Genesis 28:20) - Akilas the proselyte entered to Rabbi Eliezer, he said to him: 'Is this all the benefit of the proselyte, as it is stated: "And loves the stranger, to give him food and a garment"?' (Deuteronomy 10:18). He said to him: 'Is it insignificant in your eyes, the item regarding which this elder pondered, as it is stated: "And will give me bread to eat, and a garment to wear"? But this proselyte comes and He ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ר ע, ה.

162 **והגית בו יומם ולילה**

The words here quote Joshua 1:8; the passage is shown below.

Joshua 1:8 יהושע א:ח

לֹא־יָמ֗וּשׁ סֵ֚פֶר הַתּוֹרָ֣ה הַזֶּ֔ה מִפִּ֖יךָ וְהָגִ֣יתָ בּ֑וֹ יוֹמָ֤ם וָלַ֙יְלָה֙ לְמַ֣עַן תִּשְׁמֹ֔ר לַעֲשׂ֖וֹת כְּכֹ֣ל־הַכָּת֑וּב בּ֛וֹ כִּי־אָ֥ז תַּצְלִ֖יחַ אֶת־דְּרָכֶ֑ךָ וְאָ֖ז תַּשְׂכִּֽיל׃

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou shalt have good success.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יהושע א, ח.

163 **בד"ה ושבתה**

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

לקו"ת אחרי מ, ד. ראה לקו"ש חט"ו ע' 358.

164 **י"ג מדות שהתו' נדרשת**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"כ ר"פ ויקרא.

165 **י"ג מדות הרחמים**

Kehot's note points to Exodus 34:6-7 for these words.

Exodus 34:6-7 שמות ל"ד:ו'-ז'

וַיַּעֲבֹ֤ר ה' עַל־פָּנָיו֙ וַיִּקְרָ֔א ה' ה' אֵ֖ל רַחוּם֙ וְחַנּ֔וּן אֶ֥רֶךְ אַפַּ֖יִם וְרַב־חֶ֑סֶד וֶאֱמֶֽת׃ נֹצֵ֥ר חֶ֙סֶד֙ לָאֲלָפִ֔ים נֹשֵׂ֥א עָוֹ֖ן וָפֶ֣שַׁע וְחַטָּאָ֑ה וְנַקֵּ֣ה לֹ֤א יְנַקֶּה֙ פֹּקֵ֣ד עֲוֹ֣ן אָב֗וֹת עַל־בָּנִ֤ים וְעַל־בְּנֵי֙ בָּנִ֔ים עַל־שִׁלֵּשִׁ֖ים וְעַל־רִבֵּעִֽים׃

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth; keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

By the rivers of Babylon, There we sat down, yea, we wept, When we remembered Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלז, א. ע' אוה"ת מקץ (שמז, ב). ובד"ה והשתי' כדת תקס"ג בפ' בהעלותך יע"ש [סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תקסו — ע"ש]. [כ].

157 **בד"ה מנורת זהב**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן לה, ב.

158 **בחכמה אתברירו**

Kehot's note points to Zohar II, 254b for these words.

Zohar II, 254b זח"ב רנד, ב

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ב רנד, ב. נסמן לעיל ויקרא ד, א.

159 **ה' בחכמה**

Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחָכְמָה יָסַד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה׃

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ג, יט.

160 **הגורם לשכר מצוה היא המצוה בעצמה**

The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 37:2; the passage is shown below.

Tanya, Likkutei Amarim 37:2 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ז:ב'

כִּי הַגּוֹרֵם שֶׂכַר הַמִּצְוָה - הִיא הַמִּצְוָה בְּעַצְמָהּ, כִּי בַּעֲשָׂיָתָהּ, מַמְשִׁיךְ הָאָדָם גִּילּוּי אוֹר־אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא מִלְמַעְלָה לְמַטָּה לְהִתְלַבֵּשׁ בָּנַשְׁמִיּוּת עוֹלָם הַזֶּה, בְּדָבָר שֶׁהָיָה תְּחִלָּה תַּחַת מֶמְשֶׁלֶת קְלִיפַּת נוֹגַהּ וּמְקַבֵּל חִיּוּתָהּ מִמֶּנָּה, שֶׁהֵם כָּל דְּבָרִים הַטְּהוֹרִים וּמוּתָּרִים שֶׁנַּעֲשֵׂית בָּהֶם הַמִּצְוָה מַעֲשִׂיִּית, כְּגוֹן: קְלַף הַתְּפִילִּין וּמְזוּזָה וְסֵפֶר תּוֹרָה, וּכְמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ־זִכְרוֹנָם־לִבְרָכָה: "לֹא הוּכְשַׁר לִמְלֹאכֶת שָׁמַיִם אֶלָּא טְהוֹרִים וּמוּתָּרִים בְּפִיךָ". וְכֵן אֶתְרוֹג שֶׁאֵינוֹ עָרְלָה,

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פל"ז ובליקוט פירושים ומ"מ שם.

161 **ללחם שהיא התו'**

The words here quote Bereshit Rabbah 70:5; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 70:5 בראשית רבה ע:ה'

ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש - עקילס הגר נכנס אצל ר' אליעזר אמר לו: הרי כל שבחו של גר, שנאמר (דברים י): ואוהב גר לתת לו לחם ושמלה?! אמר לו: וכי קלה היא בעיניך, דבר שנתחבט עליו אותו זקן, שנאמר: ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש, ובא זה והושיטו לו בקנה. נכנס אצל רבי יהושע אמרו לו תלמידיו: רבי! דבר שנתחבט עליו אותו זקן, את מושיטו לזה בקנה! התחיל מפייסו בדברים. לחם, זו

KEHOT'S NOTE

שמות לד, ו-ז.

166 **מים תחתונים בוכים**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז ת"ה (יט, ב). תוס' הרא"ש (הדר זקנים) בראשית בתחלתו. בחיי ויקרא ב, י"ג.

167 **כתית למאור**

The words here quote Exodus 27:20; the passage is shown below.

Exodus 27:20 שמות כ"ז:כ'

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כז, כ.

168 **והזיתים הם מרים**

The words here quote Sanhedrin 108b:19; the passage is shown below.

Sanhedrin 108b:19 סנהדרין ק"ח ב:י"ט

אָמַר רַב חָנָא בַּר בִּיזְנָא: אָמַר לֵיקָה אֱלִיעֶזֶר לְשֵׁם רַבָּא, כְּתִיב: "לְמִשְׁפְּחֹתֵיהֶם יָצְאוּ מִן הַתֵּבָה". אַתּוּן הֵיכָן חֲוֵיתוּן? אָמְרוּ לֵיקָה: צַעַר גָּדוֹל הָיָה לָנוּ בַּתֵּיבָה. בְּרִיָּה שֶׁדְּרָכָהּ לְהַאֲכִילָהּ בַּיּוֹם – הֶאֱכִלְנוּהָ בַּיּוֹם, שֶׁדְּרָכָהּ לְהַאֲכִילָהּ בַּלַּיְלָה – הֶאֱכַלְנוּהָ בַּלַּיְלָה. הַאי זְקִיתָא לָא הֲוָה יָדַע אַבָּא מָה אָכְלָה. יוֹמָא חַד הֲוָה יָתִיב וְקָא פָּאֲלֵי רְמוֹנָא, נָפַל תּוֹלַעְתָּא מִינַּהּ אֲכָלָה. מִיכָּן וְאֵילָךְ הֲוָה גָּבֵיל לַהּ חִיוָּרָא, כִּי מַתְלַע אָכְלָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

להעיר מעירובין יח, ב תוד"ה מרורין. ושי"נ. וראה חדא"ג מהרש"א סנהדרין קח, ב ד"ה יהיו. ראה תו"א פא, ג.

169 **להיות שפל רוח**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה אבות ד, י'.

170 **ונפשי כעפר לכל תהיי**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תפלת אלקי נצור.

171 **דהנה כתיב**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת בראשית-ד דף תשעט, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

172 **כשמן הטוב על הראש**

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו׃

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

173 **הלכות התו' שנק' קווצותיו תלתלים**

The words here quote Song of Songs 5:11; the passage is shown below.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה':י"א

רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב׃

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shir HaShirim Rabbah 5:7 שיר השירים רבה ה':ז'

מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים הַסֹּבְבִים בָּעִיר, זֶה (עזרא ה, ג): תַּתְנַי פַּחַת עֲבַר נַהֲרָה וַחֲבֵרָיו. הִכּוּנִי פְּצָעוּנִי, (עזרא ד, ו): כָּתְבוּ שִׂטְנָה עַל יֹשְׁבֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָיִם. נָשְׂאוּ אֶת רִדִידִי מֵעָלַי שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת, חוֹמוֹתֶיהָ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם. אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא לְשֶׁעָבַר הָיְתָה נִבְנָה הַחוֹמָה אֶבֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת, וְאֶבֶן עֶשֶׂר אַמּוֹת, בְּרֹם הָכָא (עזרא ה, ח): וְהוּא מִתְבַּנֶא אֶבֶן גְּלָל, וְאֶבֶן דְּגַלְגּוֹל. דָּבָר אַחֵר מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים, שִׁבְטוֹ שֶׁל לֵוִי, דִּכְתִיב בְּהוֹ (דברים לג, ט): כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתֶךָ. הַסֹּבְבִים בָּעִיר, הֵיאַךְ ...

"The sentries patrolling the city found me, they struck me, they wounded me; the guards of the walls took my mantle from upon me" (Song of Songs 5:7). "The sentries patrolling the city found me" - these are "Tatenai, the governor of Avar Nahara" (Ezra 5:3) and his associates. "They struck me, they wounded me" - "they wrote an accusation against the inhabitants of Judah and Jerusalem" (Ezra 4:6). "The guards of the walls took my mantle from upon me" - the walls of Jerusalem. Rabbi Abba bar Kahana said: ...

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ה, יא. ראה שהש"ר ה, ז.

174 **שמן . . שהוא בחי' חכמה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מא"א אות ש' סמ"ח.

175 **נזכר ב"פ זקן**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן שה"ש ג, ב. אוה"ת נצבים ע' א'רעח.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ל, כה. לא.

181 **בד"ה צאינה וראינה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שה"ש כא, ג ואילך.

182 **חכים ולא בחכי**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

183 **ואנשי קדש תהיון לי**

The words here quote Exodus 22:30; the passage is shown below.

Exodus 22:30 שמות כ"ב:ל'

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ׃

And ye shall be holy men unto Me; therefore ye shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field; ye shall cast it to the dogs.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כב, ל.

184 **עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם**

The words here quote Bava Batra 75b:3–4; the passage is shown below.

Bava Batra 75b:3–4 בבא בתרא ע"ה ב:ג'-ד'

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרְאִין עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו". וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ הֵן: צַדִּיקִים, וּמָשִׁיחַ, וִירוּשָׁלַיִם. צַדִּיקִים – הָא דַּאֲמַרַן. מָשִׁיחַ – דִּכְתִיב: "וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוֹ ה' צִדְקֵנוּ". יְרוּשָׁלַיִם – דִּכְתִיב: "סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף, וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם ה' שָׁמָּה", אַל תִּקְרֵי "שָׁמָּה" אֶלָּא "שְׁמָהּ". ...

R' Shmuel bar Nachmani said in the name of R' Yochanan: three are called by the name of the Holy One, and they are: the righteous, the Messiah and Jerusalem. The righteous, as we said above. The Messiah, as it is written "...this is his name that he shall be called, The L-rd is our righteousness." (Jeremiah 23:6) Jerusalem, as it is written "All around it amounts to 18,000; and the name of the city from that day will be "The L-rd is There."" (Ezekiel 48:35)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ב עה, ב.

176 **התורה שהיא בחי' שערות**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א קי, ב.

177 **התו' נק' משל הקדמוני**

Kehot's note points to I Samuel 24:13 for these words.

I Samuel 24:13 שמואל א כ"ד:י"ג

יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּנְקָמַנִי ה' מִמֶּךָּ וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ׃

The L-RD judge between me and thee, and the L-RD avenge me of thee; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ש"א כד, יג. וברש"י שם. וברש"י משפטים כא, יג.

178 **כתלג חיוור**

The words here quote Daniel 7:9; the passage is shown below.

Daniel 7:9 דניאל ז:ט'

חָזֵה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתֵב לְבוּשֵׁהּ כִּתְלַג חִוָּר וּשְׂעַר רֵאשֵׁהּ כַּעֲמַר נְקֵא כָּרְסְיֵהּ שְׁבִבִין דִּי־נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָּלִק׃

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דניאל ז, ט.

179 **והחכמה תחי'**

The words here quote Ecclesiastes 7:12; the passage is shown below.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז:י"ב

כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ׃

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

קהלת ז, יב.

180 **שמן משחת קדש**

The words here quote Exodus 30:25; the passage is shown below.

Exodus 30:25 שמות ל':כ"ה

וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה׃

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Exodus 30:31 שמות ל':ל"א

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם׃

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מיכה ז, יח.

185 באג"ה סד"ה להבין מ"ש בפע"ח

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

דף קנז, א.

186 חסד . . ימינו של הקב"ה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

187 חסד עולם

The words here quote Isaiah 54:8; the passage is shown below.

Isaiah 54:8 ישעיהו נ"ד:ח'

בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ ה'

In a little wrath I hid My face from thee for a moment; But with everlasting kindness will I have compassion on thee, Saith the L-RD thy Redeemer.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' נד, ח.

188 רב חסד

The words here quote Exodus 34:6; the passage is shown below.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Numbers 14:18 במדבר י"ד:י"ח

ה' אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֹן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים:

The L-RD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לד, ו. במדבר יד, יח.

189 כי חפץ חסד הוא

The words here quote Micah 7:18; the passage is shown below.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מִי־אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

190 חסד דקשוט

Kehot's note points to Zohar III, 133b for these words.

Zohar III, 133b זח"ג קלג, ב

KEHOT'S NOTE

זח"ג קלג, ב.

191 חסד של אמת

The words here quote Genesis 47:29; the passage is shown below.

Genesis 47:29 בראשית מ"ז:כ"ט

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־נָא תְקַבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם:

And the time drew near that Israel must die; and he called his son Joseph, and said unto him: 'If now I have found favour in thy sight, put, I pray thee, thy hand under my thigh, and deal kindly and truly with me; bury me not, I pray thee, in Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה בראשית מז, כט.

192 אמת ה' לעולם

The words here quote Psalms 117:2; the passage is shown below.

Psalms 117:2 תהילים קי"ז:ב'

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת־ה' לְעוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ:

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיז, ב.

193 היד הגדולה

The words here quote Exodus 14:31; the passage is shown below.

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת־ה' וַיַּאֲמִינוּ בַּה' וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות יד, לא.

194 בד"ה פ' נסכים

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' שלח מא, א. ושם מציין גם לתו"א ד"ה וארא אל אברהם.

195 **האומר אין לי אלא תו'**

The words here quote Yevamot 109b:4–5; the passage is shown below.

Yevamot 109b:4–5 יבמות ק"ט ב:ד'-ה'

עֲרֵבֵי שַׁלְצִיזוֹן — דְּעָבְדִי שְׁלוּף דּוּץ. תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תּוֹרָה — אֵין לוֹ תּוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֶלָּא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה. הָא נָמֵי פְּשִׁיטָא! אֶלָּא דַּאֲפִילּוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: "וְלִמַּדְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם" — כֹּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בַּעֲשָׂיָה יֵשְׁנוֹ בִּלְמִידָה, כֹּל שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשָׂיָה אֵינוֹ בִּלְמִידָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יבמות קט, ב.

196 **מקרב איש ולב עמוק**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תהלים (סד, ז) ושם אי' "וקרב". [כ].

197 **אליו ולא למדותיו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

הובא בפרדס של"ב רפ"ב בשם הספרי. ע' בד"ה להבין מ"ש באוצ"ח בהוספות (נא, ג) ודה"ק שם "כהובא בפרדס בסופו" עכלה"ט. ובכ"מ אי' "בספרי", ובאמת לי' שם. ושם בפרדס של"ב פ"ב הביאו "מספרי" אבל אדמו"ר בדיוק השמיט תי' "מספרי" מטעם הנ"ל ע"כ . . וכתב בלשונו הטהור כהובא בפרדס. [כ].

198 **באור פני מלך חיים**

The words here quote Proverbs 16:15; the passage is shown below.

Proverbs 16:15 משלי ט"ז:ט"ו

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ׃

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי טז, טו.

199 **כמים הפנים לפנים**

The words here quote Proverbs 27:19; the passage is shown below.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב־הָאָדָם לָאָדָם׃

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כז, יט.

200 **בד"ה כי תצא**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת פ' תצא לו, ב.

201 **ביאור על הנ"ל**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בסה"מ — תקס"ב ע' רכא — הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי. שם כרך ב ע' תנח הנחה אחרת.

202 **שמן זית זך כתית**

The words here quote Exodus 27:20; the passage is shown below.

Exodus 27:20 שמות כ"ז:כ'

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כז, כ.

203 **כי השמן הוא חכמה סתימאה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה המשך בששה"ק תער"ב ח"ב ע' תתצא.

204 **שמן משחת קדש**

The words here quote Exodus 30:25; the passage is shown below.

Exodus 30:25 שמות ל':כ"ה

וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה׃

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ל, כה.

205 **שהוא מקור ושרש להתהוות החכמה**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת בהעלותך ע' שלב.

206 **קדש הוא חכ' דאצי'**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה מא"א אות ק' ס"ז.

207 **כמ"ש באגה"ק סי' כח**

Kehot's note points to where this is explained further: Iggeres HaKodesh.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן חוקת ס, ג. בלק סט, ג. שה"ש מח, א. ובליקוט פי' באגה"ק.

HaTorah.

KEHOT'S NOTE

בסוף הפ׳. ״מחקה והולך ומכוון כנגד בהמ״ק״ — אוה״ת בראשית-ד דף תרצט, ב. יתרו ע׳ תשעו.

214 **ובזח״א שם (ד״פ ע״א**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה״ת יתרו ע׳ תשעה.

215 **בזח״ב ר״פ יתרו (דס״ז ב׳)**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל ל, א. אוה״ת בראשית-ד דף תרצט, ב. יתרו ע׳ תשעה.

216 **בד״ה שוש אשיש**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו״ת נצבים מח, א.

217 **זח״ג פ׳ במדבר (דקי״ח ע״ב)**

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ביאור המאמר — ראה ביאוה״ז להצ״צ-א ע׳ תנא. שם ע׳ תנו.

218 **ירושלים הבנוי׳**

Kehot's note points to Psalms 122:3 for these words.

תהילים קכ״ב:ג׳ Psalms 122:3

KEHOT'S NOTE

תהלים קכב, ג.

219 **בזהר וישב (דקפ״ג סע״ב)**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

נתבאר ביהל אור ע׳ תפ.

220 **בד״ה אלה פקודי המשכן**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פקודי ד, א.

221 **בזהר פקודי (דף ר״ס סע״ב)**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן דרושים ליוהכ״פ עא, ב. אוה״ת בשלח ע׳ תרלו.

222 **בזהר ויחי (דרמ״א ע״א)**

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ראה ביאוה״ז להצ״צ-א ע׳ תנג. נזכר גם לעיל פ׳ צו יז, א.

208 **כשמן הטוב כו׳ יורד על הזקן**

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

תהילים קל״ג:ב׳ Psalms 133:2

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו׃

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

209 **תלי תלים של הלכות**

The words here quote Menachot 29b:6–7; the passage is shown below.

מנחות כ״ט ב:ו׳-ז׳ Menachot 29b:6–7

אמר רבא שבעה אותיות צריכות שלשה זיונין ואלו הן שעטנ״ז ג״ץ אמר רב אשי חזינא להו לספרי דווקני דבי רב דחטרי להו לגגיה דחי״ת ותלו ליה לכרעיה דה״י חטרי להו לגגיה דחי״ת כלומר חי הוא ברומו של עולם ותלו ליה לכרעיה דה״י כדבעא מיניה רבי יהודה נשיאה מר׳ אמי מאי דכתיב (ישעיהו כו, ד) בטחו ביי׳ עדי עד כי ביה יי׳ צור עולמים אמר ליה כל התולה בטחונו בהקב״ה הרי לו מחסה בעולם הזה ולעולם הבא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

מנחות כט, ב. רש״י שה״ש ה, טז. [כ].

210 **בלק״ת שעיקר ענין העלאת הנרות**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בטעמי המצות (בד״ה מצות הדלקת הנרות).

211 **המנורה הי׳ בדרום**

The words here quote Exodus 26:35; the passage is shown below.

שמות כ״ו:ל״ה Exodus 26:35

וְשַׂמְתָּ אֶת־הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת־הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל־צֶלַע צָפוֹן׃

And thou shalt set the table without the veil, and the candlestick over against the table on the side of the tabernacle toward the south; and thou shalt put the table on the north side.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה שמות כו, לה.

212 **ועיין מ״ש לעיל מענין הנגבה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

כט, ג.

213 **ברכות לך לך פל״ט**

Kehot's note points to where this is explained further: Or

ובפי פקודי (דרכ״א כ׳ 223

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

״פי׳ שם י״ה הוא עדות לישראל״ — יהל אור ע׳ תפג.

דרכ״ט ב׳ 224

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

״פי׳ עדות לישראל דא רזא דשמא קדישא דאקרי עדות כד״א ועדותי זו אלמדם״ — יהל אור ע׳ תפג.

בד״ה להבין מ״ש בהגדה מצה זו 225

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ׳ צו יב, ב ואילך.

ע״פ מאמר רז״ל 226

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

סוף חגיגה. [כ].

לכל נשיא קרבן בפ״ע 227

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן ברכה צח, ג. תו״א ח, ב. אוה״ת במדבר ע׳ לג. נשא ע׳ רנד.

שנקרע הים לי״ב גזרים 228

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תנחומא בשלח יו״ד. פדר״א מ״ב.

והניף ידו על הנהר 229

The words here quote Isaiah 11:15; the passage is shown below.

Isaiah 11:15 ישעיהו י״א:ט״ו

וְהֶחֱרִים ה׳ אֶת לְשׁוֹן יָם־מִצְרַיִם וְהֵנִיף יָדוֹ עַל־הַנָּהָר בַּעְיָם רוּחוֹ וְהִכָּהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיךְ בַּנְּעָלִים׃

And the L-RD will utterly destroy the tongue of the Egyptian sea; And with His scorching wind will He shake His hand over the River, And will smite it into seven streams, And cause men to march over dry-shod.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע׳ יא, טו.

ומבואר במ״א ע״פ זה 230

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ׳ צו יז, א.

שאוא״ס מלובש בחכמה 231

Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.

Proverbs 3:19 משלי ג׳:י״ט

ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה׃

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

כמ״ש ה׳ בחכמה (משלי ג, יט).

ולפי שגילוי זה שבחכמה נמשך מבחי׳ ז״ת דעתיק 232

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה״ת תרומה ע׳ א׳תפה.

בעבר הנהר ישבו 233

The words here quote Joshua 24:2; the passage is shown below.

Joshua 24:2 יהושע כ״ד:ב׳

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה׳ אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹקִים אֲחֵרִים׃

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יהושע כד, ב.

בביאור ע״פ יהודה אתה 234

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו״א מה, ד.

בהעלותך את הנרות 235

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5563.

KEHOT'S NOTE

בסה״מ תקס״ג כרך ב ע׳ תקנג ב׳ הנחות. הנוסחא שני׳ הוא הנחת כ״ק אדה״א. להתחלת המאמר הפי׳ דרש״י ראה גם סה״מ תקס״ו ע׳ רמב. סה״מ תרל״ה כרך ב ע׳ שכט ואילך. סה״ת תרנ״ד ע׳ שיח ואילך. עוד הנחה נדפסה מגוכת״ק הצ״צ באוה״ת במדבר-ו ע׳ א׳תשדמ. שם כרך ה עא׳ א׳תקפה. ראה באוה״ת פ׳ בהעלותך ע׳ שנג. מאמר כ״ק אדה״א שמיוסד על מאמר זה בסה״מ אדה״א ע׳ תתצד. ובהרחב הביאור שם ע׳ תתקיד. כמה ענינים מהמאמר נתבארו בד״ה לרוח שמניך — בסה״מ אדה״ז כתובים-ב ע׳ יא.

בהעלותך את הנרות 236

The words here quote Numbers 8:2; the passage is shown below.

Numbers 8:2 במדבר ח׳:ב׳

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת׃

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ב.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

237 **חלשה דעתו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

נתבאר בשיחת ש"פ בהעלותך תשמ"ח.

238 **ועי' במדרש**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ריש הפרשה (טו, ג) ובאבהש"י.

239 **הצאן ובקר ישחט להם**

The words here quote Numbers 11:22; the passage is shown below.

Numbers 11:22 במדבר י"א:כ"ב

הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃

If flocks and herds be slain for them, will they suffice them? or if all the fish of the sea be gathered together for them, will they suffice them?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר י"א, כב.

240 **שכל נשיא העלה שבטו על ידי קרבנו**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת נשא ע' רנד.

241 **ע"ה אסור לאכול בשר**

The words here quote Pesachim 49b:3; the passage is shown below.

Pesachim 49b:3 פסחים מ"ט ב:ג'

תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: עַם הָאָרֶץ אָסוּר לֶאֱכוֹל בְּשַׂר, (בְּהֵמָה) שֶׁנֶּאֱמַר: "זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף": כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוּתָּר לֶאֱכוֹל בְּשַׂר בְּהֵמָה וָעוֹף, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָסוּר לֶאֱכוֹל בָּשָׂר בְּהֵמָה וָעוֹף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פסחים מט, ב. ראה לקו"ש ח"ב ע' 455.

242 **שאינו יכול להעלות את הבשר**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה קונטרס אחרון ע' קנז. ולקמן פב, ב.

243 **רפ"ו דברכות**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מ, ס"א.

244 **אר"נ עד דלא אכילנא**

Kehot's note points to Bava Kamma 72a for these words.

Bava Kamma 72a בבא קמא ע"ב א

KEHOT'S NOTE

ב"ק עב, א. וראה ד"ה באתי לגני תשי"ב סע' א.

245 **החיות נושאות את הכסא**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שמו"ר ספכ"ג. ועל"ק פ' שלח (מא, ס"ד). ושי"נ. וע"ל במדבר (יד, רע"ב). [כ].

246 **ועל הכסא . . כמראה אדם**

The words here quote Ezekiel 1:26; the passage is shown below.

Ezekiel 1:26 יחזקאל א:כ"ו

וּמִמַּעַל לָרָקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁם כְּמַרְאֵה אֶבֶן־סַפִּיר דְּמוּת כִּסֵּא וְעַל דְּמוּת הַכִּסֵּא דְּמוּת כְּמַרְאֵה אָדָם עָלָיו מִלְמָעְלָה׃

And above the firmament that was over their heads was the likeness of a throne, as the appearance of a sapphire stone; and upon the likeness of the throne was a likeness as the appearance of a man upon it above.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, כו.

247 **שנקרא אדם א' הוא בחי' מחשבה וד' דבור מ' מעשה**

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

וכ"ה במאמרי אדה"ז על התורה ח"ב ע' תתנ. ובביאוה"ז להצ"צ-א ע' שכח.

248 **והנה הבשר הוא מבחי' גבורות**

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

ראה גם לקמן פ' פנחס עז, ד שהתהוות הבשר מן הדם. וראה גם בלקו"ש חט"ו ע' 358 הערה 63.

249 **בוערות כמראה הלפידים**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שם א, י"ג.

250 **ע"פ וגלחה את ראשה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן לקו"ת כי תצא לו, ג.

251 **אבל התלמיד חכם**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן מטות פב, ב.

252 **ונחנו מה**

Kehot's note points to Exodus 16:7-8 for these words.

Exodus 16:7–8 שמות ט"ז:ז'-ח'

וּבֹקֶר וּרְאִיתֶם אֶת־כְּבוֹד ה' בְּשָׁמְעוֹ אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם עַל־ה' וְנַחְנוּ מָה כִּי תַלִּינוּ עָלֵינוּ: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּתֵת ה' לָכֶם בָּעֶרֶב בָּשָׂר לֶאֱכֹל וְלֶחֶם בַּבֹּקֶר לִשְׂבַּע בִּשְׁמֹעַ ה' אֶת־תְּלֻנֹּתֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם מַלִּינִם עָלָיו וְנַחְנוּ מָה לֹא־עָלֵינוּ תְלֻנֹּתֵיכֶם כִּי עַל־ה'

and in the morning, then ye shall see the glory of the L-RD; for that He hath heard your murmurings against the L-RD; and what are we, that ye murmur against us?' And Moses said: 'This shall be, when the L-RD shall give you in the evening flesh to eat, and in the morning bread to the full; for that the L-RD heareth your murmurings which ye murmur against Him; and what are we? your murmurings are not against us, but against the L-RD.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות טז, ז-ח.

253 **סד"ה והיה מידי חודש בחדשו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת ברכה צז, ד.

254 **ויאמר משה שש מאות אלף**

The words here quote Numbers 11:21; the passage is shown below.

Numbers 11:21 במדבר י"א:כ"א

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הָעָם אֲשֶׁר אָנֹכִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בָּשָׂר אֶתֵּן לָהֶם וְאָכְלוּ חֹדֶשׁ יָמִים:

And Moses said: 'The people, among whom I am, are six hundred thousand men on foot; and yet Thou hast said: I will give them flesh, that they may eat a whole month!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כא.

255 **שהיו ג"כ מבחי' יסוד אבא**

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

בענין משה שהוא יסוד אבא, ראה בארוכה בלקו"ש ח"ו ע' 244 ואילך.

256 **ולכן צריכין שחיטה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה מאמרי אדה"א במדבר-ג ע' תתקלד.

257 **(וע' בלק"ת . . ובפ' שמיני)**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

בטעמי המצות.

258 **לבי ובשרי ירננו**

The words here quote Psalms 84:3; the passage is shown below.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה' לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל־חָי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ג.

259 **בד"ה וארשתיך לו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר ח, ב ואילך.

260 **ההרים רקדו**

The words here quote Psalms 114:4; the passage is shown below.

Psalms 114:4 תהילים קי"ד:ד'

הֶהָרִים רָקְדוּ כְאֵילִים גְּבָעוֹת כִּבְנֵי־צֹאן:

The mountains skipped like rams, The hills like young sheep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיד, ד.

261 **פסחים (דקי"ח ע"ב)**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

צ"ל קיח, א (ברש"י ד"ה ההרים).

262 **ועמש"ל בד"ה ענין שניתנה תורה על הר סיני**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' במדבר טו, ג.

263 **והי' מדי חודש**

The words here quote Isaiah 66:23; the passage is shown below.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדֵּי־חׇדֶשׁ בְּחׇדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבַּתּוֹ יָבוֹא כׇל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' סו, כג.

264 **השומן — שמן הוא בחי' חכמה**

The words here quote Menachot 85b:13-14; the passage is shown below.

Menachot 85b:13–14 מנחות פ"ה ב:י"ג-י"ד

גמ' (שמואל ב יד, ב) וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן: תנו רבנן (דברים לג, כד) וטובל בשמן רגלו זה חלקו של אשר שמושך שמן כמעין אמרו פעם אחת נצרכו להן אנשי לודקיא בשמן מינו להן פולמוסטוס אחד אמרו לו לך והבא לנו שמן במאה ריבוא

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

Tanya, Likkutei Amarim 53:6 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים נ"ג:ו'

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר הַיְנוּקָא: "דְּנְהוֹרָא עֵילָאָה דְּאַדְלִיק עַל רֵישֵׁיהּ" הִיא שְׁכִינְתָּא - "אַצְטְרִיךְ לְמִשְׁחָא", פֵּירוּשׁ, לְהִתְלַבֵּשׁ בְּחָכְמָה, הַנִּקְרֵאת "שֶׁמֶן מִשְׁחַת קׇדֶשׁ", כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּזֹּהַר, וְ"אִינּוּן עוֹבָדִין טָבִין" - הֵן תַּרְיַ"ג מִצְוֹת

passage is shown below.

Tanya, Likkutei Amarim 39:4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ל"ט:ד'

וְלָכֵן, זֹאת הִיא עֲבוֹדַת הַמַּלְאָכִים תָּמִיד, יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יִשְׁקוֹטוּ, לַעֲמוֹד בְּיִרְאָה וָפַחַד וְכוּ', וְהַיְינוּ, כָּל מַחֲנֵה גַּבְרִיאֵל שֶׁמַּהַשְׁמַאל, וְעֲבוֹדַת מַחֲנֵה מִיכָאֵל הִיא הָאַהֲבָה כוּ'. אֲבָל בְּעוֹלַם הַבְּרִיאָה מְאִירוֹת שָׁם חָכְמָתוֹ וּבִינָתוֹ וְדַעְתּוֹ שֶׁל אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא, שֶׁהֵן מְקוֹר הַמִּדּוֹת וְאֵם וְשֹׁרֶשׁ לָהֶן, וְכִדְאִיתָא בַּתִּיקוּנִים דְּיֹאמָא עִילָּאָה מְקַנְּנָא בִּתְלַת סְפִירָן בְּכַרְסְיָא", שֶׁהוּא עוֹלַם הַבְּרִיאָה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ת"ז ת"י (כג, א). ע"ח שער סדר אבי"ע פ"ג. שער דרושי אבי"ע פי"ג. תניא פל"ט.

273 אבא יסד ברתא

Kehot's note points to Zohar III, 248a for these words.

Zohar III, 248a זח"ג רמח, א

KEHOT'S NOTE

זח"ג רמח, א. רנו, ב.

274 שהחכמה היא בחי' אין

The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 18:9–10; the passage is shown below.

Tanya, Likkutei Amarim 18:9–10 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים י"ח:ט'-י'

הִנֵּה, הַחָכְמָה הִיא מְקוֹר הַשֵּׂכֶל וְהַהֲבָנָה, וְהִיא לְמַעְלָה מֵהַבִּינָה שֶׁהוּא הֲבָנַת הַשֵּׂכֶל וְהַשָּׂגָתוֹ, וְהַחָכְמָה - הִיא לְמַעְלָה מֵהַהֲבָנָה וְהַהַשָּׂגָה, וְהִיא מָקוֹר לָהֶן. וְזֶהוּ לְשׁוֹן חָכְמָה - "כ"ח מ"ה", שֶׁהוּא מַה שֶּׁאֵינוֹ מוּשָׂג וּמוּבָן, וְאֵינוֹ נִתְפָּס בְּהַשָּׂגָה עֲדַיִין, וְלָכֵן מִתְלַבֵּשׁ בָּהּ אוֹר־אֵין־סוֹף בָּרוּךְ־הוּא דְּלֵית מַחֲשָׁבָה תְּפִיסָא בֵּהּ כְּלָל.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פי"ח ובליקוט פי' לשם.

275 אבא דמקנן באצי'

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5703.

KEHOT'S NOTE

ראה ניצוצי אורות לזח"ג קיז, א. הערה בסה"מ תש"ג ע' 133.

276 עיין בלקו"ת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

להאריז"ל.

277 ע"פ להקריב לי' במועדו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' פנחס עו, ב.

278 בבה"ז ר"פ ויצא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לאדה"א טז, ג.

הַנִּמְשָׁכוֹת מַחֲשָׁבָתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי לְאַחֲזוֹ אוֹר הַשְּׁכִינָה בַּפְּתִילָה, הִיא נֶפֶשׁ הַחַיּוּנִית שֶׁבַּגּוּף, הַנִּקְרֵאת פְּתִילָה עַל דֶּרֶךְ מָשָׁל. כִּי, כְּמוֹ שֶׁבַּנֵּר הַגַּשְׁמִי, הָאוֹר מֵאִיר עַל יְדֵי כְּלִיוֹן וּשְׂרֵפַת הַפְּתִילָה הַנֶּהְפֶּכֶת לְאֵשׁ, כָּךְ, אוֹר הַשְּׁכִינָה שׁוֹרֶה עַל נֶפֶשׁ ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

מנחות פה, ב. תניא פנ"ג.

265 חכים ולא בחכי' ידיעא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

266 יסוד אבא ארוך

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה הנסמן לקמן תצא לו, א.

267 ע"פ כי אתה נרי ה'

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א

268 ובד"ה ת"ר מצות נר חנוכה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א

269 משחרב ביהמ"ק שולחנו ש"א

Kehot's note points to Berakhot 55a for these words.

Berakhot 55a ברכות נ"ה א

KEHOT'S NOTE

ברכות נה, א.

270 י"ב בקר שלשה פונים צפונה

Kehot's note points to Zohar I, 259b for these words.

Zohar I, 259b זח"א רנט, ב

KEHOT'S NOTE

מ"א ז, כה. ראה זח"א רנט, ב. תו"א כח, א. קג, א.

271 ששם עלו שבטים

The words here quote Psalms 122:4; the passage is shown below.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד'

שֶׁשָּׁם עָלוּ שְׁבָטִים שִׁבְטֵי־קָהּ עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהֹדוֹת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קכב, ד.

272 ואימא מקננא בכורסייא

The words here quote Tanya, Likkutei Amarim 39:4; the

ישע' מ, ג.

279 **אהל בל יצען**

The words here quote Isaiah 33:20; the passage is shown below.

Isaiah 33:20 ישעיהו ל"ג:כ'

חֲזֵה צִיּוֹן קִרְיַת מוֹעֲדֵנוּ עֵינֶיךָ תִרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נָוֶה שַׁאֲנָן אֹהֶל בַּל־יִצָּעֵן בַּל־יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְכָל־חֲבָלָיו בַּל־יִנָּתֵקוּ׃

Look upon Zion, the city of our solemn gatherings; Thine eyes shall see Jerusalem a peaceful habitation, A tent that shall not be removed, The stakes whereof shall never be plucked up, Neither shall any of the cords thereof be broken.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' לג, כ.

280 **ויהי בערב ותעל השליו**

The words here quote Exodus 16:13; the passage is shown below.

Exodus 16:13 שמות ט"ז:י"ג

וַיְהִי בָעֶרֶב וַתַּעַל הַשְּׂלָו וַתְּכַס אֶת־הַמַּחֲנֶה וּבַבֹּקֶר הָיְתָה שִׁכְבַת הַטַּל סָבִיב לַמַּחֲנֶה׃

And it came to pass at even, that the quails came up, and covered the camp; and in the morning there was a layer of dew round about the camp.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות טז, יג.

281 **חכמות בחוץ תרונה**

The words here quote Proverbs 1:20; the passage is shown below.

Proverbs 1:20 משלי א:כ'

חָכְמוֹת בַּחוּץ תָּרֹנָּה בָּרְחֹבוֹת תִּתֵּן קוֹלָהּ׃

Wisdom crieth aloud in the streets, she uttereth her voice in the broad places;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי א, כ.

282 **בפ' יתרו ע"פ זכור את יום השבת לקדשו**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

תו"א ע, א. וראה גם אוה"ת בראשית דף כט, א.

283 **קול קורא במדבר**

The words here quote Isaiah 40:3; the passage is shown below.

Isaiah 40:3 ישעיהו מ:ג'

קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פַּנּוּ דֶּרֶךְ ה' יַשְּׁרוּ בָעֲרָבָה מְסִלָּה לֵאלֹקֵינוּ׃

Hark! one calleth: 'Clear ye in the wilderness the way of the L-RD, make plain in the desert a highway for our G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

284 **הקל קול יעקב**

The words here quote Genesis 27:22; the passage is shown below.

Genesis 27:22 בראשית כ"ז:כ"ב

וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב אֶל־יִצְחָק אָבִיו וַיְמֻשֵּׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֹּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יְדֵי עֵשָׂו׃

And Jacob went near unto Isaac his father; and he felt him, and said: 'The voice is the voice of Jacob, but the hands are the hands of Esau.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית כז, כב.

285 **בזהר באדרא דנשא**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקמו וכו' "ששם מבואר שהוא המשכה ממו"ס לז"א".

286 **ובפ' תולדות (דקמ"א ע"ב)**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

"מאי חכמות אלין חכמה עילאה וחכמתא זעירא דאתכלילת בה בעלאה".
ובאוה"ת נ"ך-ג ע' תקמו "פי' חוץ זהו ענין קלא דאשתמע".

287 **ועמ"ש במ"א**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ד"ה ששים המה מלכות. [כ].

288 **ומעין מבית ה' יצא**

The words here quote Joel 4:18; the passage is shown below.

Joel 4:18 יואל ד':י"ח

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִטְּפוּ הֶהָרִים עָסִיס וְהַגְּבָעוֹת תֵּלַכְנָה חָלָב וְכָל־אֲפִיקֵי יְהוּדָה יֵלְכוּ מָיִם וּמַעְיָן מִבֵּית ה' יֵצֵא וְהִשְׁקָה אֶת־נַחַל הַשִּׁטִּים׃

And it shall come to pass in that day, That the mountains shall drop down sweet wine, And the hills shall flow with milk, And all the brooks of Judah shall flow with waters; And a fountain shall come forth of the house of the L-RD, And shall water the valley of Shittim.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יואל ד, יח.

289 **ע"פ הרע"מ פ' תשא אבנא למשקל**

Kehot's note points to where this is explained further: Biurei HaZohar.

KEHOT'S NOTE

ביאוה"ז להצ"צ-א.

290 **ויגז שלוים מן הים**

> The words here quote Numbers 11:31; the passage is shown below.

Numbers 11:31 במדבר י״א:ל״א

וְרוּחַ נָסַע מֵאֵת ה׳ וַיָּגָז שַׂלְוִים מִן־הַיָּם וַיִּטֹּשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדֶרֶךְ יוֹם כֹּה וּכְדֶרֶךְ יוֹם כֹּה סָבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וּכְאַמָּתַיִם עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ׃

And there went forth a wind from the L-RD, and brought across quails from the sea, and let them fall by the camp, about a day's journey on this side, and a day's journey on the other side, round about the camp, and about two cubits above the face of the earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, לא.

291 **ומלאה הארץ דעה את ה׳**

> The words here quote Isaiah 11:9; the passage is shown below.

Isaiah 11:9 ישעיהו י״א:ט׳

לֹא־יָרֵעוּ וְלֹא־יַשְׁחִיתוּ בְּכָל־הַר קָדְשִׁי כִּי־מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת־ה׳ כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים׃

They shall not hurt nor destroy In all My holy mountain; For the earth shall be full of the knowledge of the L-RD, As the waters cover the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע׳ יא, ט.

292 **אור״ת מהמגיד . . ע״פ ומחץ פאתי מואב**

> Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ס״פ בלק (בהוצאת קה״ת) מט, ד. וראה גם לקו״א להה״מ סקל״ח (בהוצאת קה״ת). מובא גם באוה״ת ויקרא-ב ע׳ שם ע׳ תקצח. יתרו ע׳ א׳ו. נ״ך-ב ע׳ א׳קיא.

293 **ע״פ ויהי קול מעל לרקיע**

> Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

אוה״ת במדבר א׳תכח.

294 **יהי רקיע**

> Kehot's note points to Genesis 1:6 for these words.

Genesis 1:6 בראשית א׳:ו׳

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמָּיִם וִיהִי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לָמָיִם׃

And G-d said: 'Let there be a firmament in the midst of the waters, and let it divide the waters from the waters.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, ו.

295 **רצוא ושוב**

> The words here quote Ezekiel 1:14; the passage is shown below.

Ezekiel 1:14 יחזקאל א׳:י״ד

וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק׃

And the living creatures ran and returned as the appearance of a flash of lightning.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יחזקאל א, יד.

296 **וזה מעשה המנורה**

> Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

משנת תקנ״ה — ראה רשימת המאמרים שבסו״ס מאמרים קצרים ע׳ תריג הערה 33 (וראה לעיל יט, ב בהערות וציונים מכ״ק אדמו״ר ולהלן ברשימת הכתבי-יד). וראה באוה״ת בהעלותך ע׳ שנז.

297 **וזה מעשה המנורה מקשה זהב**

> The words here quote Numbers 8:4; the passage is shown below.

Numbers 8:4 במדבר ח׳:ד׳

וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יְרֵכָהּ עַד־פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר הֶרְאָה ה׳ אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנֹרָה׃

And this was the work of the candlestick, beaten work of gold; unto the base thereof, and unto the flowers thereof, it was beaten work; according unto the pattern which the L-RD had shown Moses, so he made the candlestick.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ד.

298 **מנורה נקראת כנס״י**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ילקוט צפני׳ רמז תקס״ז. תו״א מקץ לב, ב.

299 **בדבר ה׳ שמים נעשו**

> The words here quote Psalms 33:6; the passage is shown below.

Psalms 33:6 תהילים ל״ג:ו׳

בִּדְבַר ה׳ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל־צְבָאָם׃

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the host of them by the breath of His mouth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים לג, ו.

300 **ויקרא לו א-ל אלקי ישראל**

> The words here quote Genesis 33:20; the passage is shown below.

Genesis 33:20 בראשית ל״ג:כ׳

וַיַּצֵּב־שָׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא־לוֹ אֵל אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל׃

And he erected there an altar, and called it El-elohe-Israel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

ראה בקו"א בד"ה להבין מ"ש בפע"ח בתחלתו ובליקוט פי' לשם.

308 **בהיר בשחקים**

The words here quote Job 37:21; the passage is shown below.

Job 37:21 איוב ל"ז:כ"א

וְעַתָּה לֹא־רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא בַּשְּׁחָקִים וְרוּחַ עָבְרָה וַתְטַהֲרֵם׃

And now men see not the light which is bright in the skies; But the wind passeth, and cleanseth them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה איוב לז, כא.

309 **רפידתו זהב**

The words here quote Song of Songs 3:10; the passage is shown below.

Song of Songs 3:10 שיר השירים ג':י

עַמּוּדָיו עָשָׂה כֶסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן תּוֹכוֹ רָצוּף אַהֲבָה מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָ͏ִם׃

He made the pillars thereof of silver, The top thereof of gold, The seat of it of purple, The inside thereof being inlaid with love, From the daughters of Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ג, י.

310 **שבעה מיני דהבא בדיקנא**

Kehot's note points to Zohar II, 73a for these words.

Zohar II, 73a זח"ב עג, א

Zohar III, 84a זח"ג פד, א

KEHOT'S NOTE

ת"ז ת"ע (קכג, ב): דוד ז' מיני דהבא כו'. וראה גם זח"ב עג, א. זח"ג פד, א. אוה"ת תצוה ע' א'תרפח.

311 **דוד הוא רגל רביעי למרכבה**

Kehot's note points to Zohar I, 248b for these words.

Zohar I, 248b זח"א רמח, ב

Zohar III, 262b זח"ג רסב, ב

KEHOT'S NOTE

זח"א רמח, ב. זח"ג רסב, ב.

312 **מלכותך מכ"ע**

"Your kingship is the kingship of all worlds, and Your dominion is in each and every generation." In its plain sense olamim means "all ages"; the Alter Rebbe reads "worlds" as space and "generation" as time, both drawn from His Malchus. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה:י"ג

מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, י"ג.

בראשית לג, כ.

301 **זרע אדם וזרע בהמה**

The words here quote Jeremiah 31:27; the passage is shown below.

Jeremiah 31:27 ירמיהו ל"א:כ"ז

הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם־ה' וְזָרַעְתִּי אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת־בֵּית יְהוּדָה זֶרַע אָדָם וְזֶרַע בְּהֵמָה׃

Behold, the days come, saith the L-RD, that I will sow the house of Israel and the house of Judah with the seed of man, and with the seed of beast.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמי' לא, כו.

302 **בטל רצונך מפני רצונו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ב, ד.

303 **זהב שהוא יראה כי כסף הוא אהבה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה תו"א נח, א ואילך. ובכ"מ.

304 **נכספה**

Kehot's note points to Psalms 84:3 for these words.

Psalms 84:3 תהילים פ"ד:ג'

נִכְסְפָה וְגַם־כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה' לִבִּי וּבְשָׂרִי יְרַנְּנוּ אֶל אֵל־חָי׃

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ג.

305 **מצפון זהב יאתה**

The words here quote Job 37:22; the passage is shown below.

Job 37:22 איוב ל"ז:כ"ב

מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלוֹהַּ נוֹרָא הוֹד׃

Out of the north cometh golden splendour, About G-d is terrible majesty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לז, כב.

306 **וע"פ תקנו לנו אנשי כנסת הגדולה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן ע, ד בענין תפלה.

307 **כמו במקדש ראשון**

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

313 שבעים נפש של יעקב

The words here quote Genesis 46:27; the passage is shown below.

Genesis 46:27 בראשית מ״ו:כ״ז

וּבְנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר־יֻלַּד־לוֹ בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנָיִם כָּל־הַנֶּפֶשׁ לְבֵית־יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיְמָה שִׁבְעִים׃

And the sons of Joseph, who were born to him in Egypt, were two souls; all the souls of the house of Jacob, that came into Egypt, were threescore and ten.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה בראשית מו, כו.

314 בזה״ק

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ת״ז (ת״ו). [כ].

315 מקשה אחת זהב טהור

Kehot's note points to Exodus 35:26 for these words.

Exodus 35:26 שמות ל״ה:כ״ו

KEHOT'S NOTE

שמות לה, כו.

316 סימן לעבירה הדרוקן

The words here quote Shabbat 33a:10–11; the passage is shown below.

Shabbat 33a:10–11 שבת ל״ג א:י׳-י״א

אָמַר רַב אוֹשַׁעְיָא: כָּל הַמְמָרֵק עַצְמוֹ לַעֲבֵירָה — חַבּוּרוֹת וּפְצָעִין יוֹצְאִין בּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״חַבּוּרוֹת פֶּצַע תַּמְרוּק בָּרָע״. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁנִּדּוֹן בְּהִדְרוֹקָן: שֶׁנֶּאֱמַר ״וּמַכּוֹת חַדְרֵי בָטֶן״. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: סִימָן לַעֲבֵירָה הִדְרוֹקָן. תָּנוּ רַבָּנַן: שְׁלֹשָׁה מִינֵי הִדְרוֹקָן הֵן: שֶׁל עֲבֵירָה עֲבָה, וְשֶׁל רָעָב תָּפוּחַ, וְשֶׁל כְּשָׁפִים דַּק.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת לג, א.

317 חדשים לבקרים

The words here quote Lamentations 3:23; the passage is shown below.

Lamentations 3:23 איכה ג׳:כ״ג

חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתֶךָ׃

They are new every morning; Great is Thy faithfulness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע״פ איכה ג, כג.

318 המחדש בטובו בכי״ת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת יוצר.

319 בכל יום אברכך

The words here quote Psalms 145:2; the passage is shown below.

Psalms 145:2 תהילים קמ״ה:ב׳

בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃

Every day will I bless Thee; And I will praise Thy name for ever and ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, ב.

320 גולל אור מפני חושך

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת ק״ש של ערבית.

321 אמת ממצרים גאלתנו

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת אמת ויציב.

322 מצרים נק' ערות הארץ

The words here quote Genesis 42:9; the passage is shown below.

Genesis 42:9 בראשית מ״ב:ט׳

וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם׃

And Joseph remembered the dreams which he dreamed of them, and said unto them: 'Ye are spies; to see the nakedness of the land ye are come.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית מב, ט. וראה קה״ר פ״א, ע״פ והארץ לעולם עומדת [כ].

323 נשים משלו בנו

The words here quote Isaiah 3:12; the passage is shown below.

Isaiah 3:12 ישעיהו ג׳:י״ב

עַמִּי נֹגְשָׂיו מְעוֹלֵל וְנָשִׁים מָשְׁלוּ בוֹ עַמִּי מְאַשְּׁרֶיךָ מַתְעִים וְדֶרֶךְ אֹרְחֹתֶיךָ בִּלָּעוּ׃

As for My people, a babe is their master, And women rule over them. O My people, they that lead thee cause thee to err, And destroy the way of thy paths.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע׳ ג, יב.

324 בנים למקום

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ג, יד.

325 **אשר הרעותי**

Kehot's note points to Micah 4:6 for these words.

Micah 4:6 מיכה ד׳:ו׳

בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם־ה׳ אֹסְפָה הַצֹּלֵעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבְּצָה וַאֲשֶׁר הֲרֵעֹתִי׃

In that day, saith the L-RD, will I assemble her that halteth, And I will gather her that is driven away, And her that I have afflicted;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מיכה ד, ו.

326 **ואנכי נטעתיך שורק**

The words here quote Jeremiah 2:21; the passage is shown below.

Jeremiah 2:21 ירמיהו ב׳:כ״א

וְאָנֹכִי נְטַעְתִּיךְ שׂוֹרֵק כְּלֹה זֶרַע אֱמֶת וְאֵיךְ נֶהְפַּכְתְּ לִי סוּרֵי הַגֶּפֶן נָכְרִיָּה׃

Yet I had planted thee a noble vine, Wholly a right seed; How then art thou turned into the degenerate plant Of a strange vine unto Me?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמי׳ ב, כא.

327 **סגולה מכל העמים**

The words here quote Exodus 19:5; the passage is shown below.

Exodus 19:5 שמות י״ט:ה׳

וְעַתָּה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְקֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָּל־הָאָרֶץ׃

Now therefore, if ye will hearken unto My voice indeed, and keep My covenant, then ye shall be Mine own treasure from among all peoples; for all the earth is Mine;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות י״ט, ה.

328 **אנכי ארד עמך**

The words here quote Genesis 46:4; the passage is shown below.

Genesis 46:4 בראשית מ״ו:ד׳

אָנֹכִי אֵרֵד עִמְּךָ מִצְרַיְמָה וְאָנֹכִי אַעַלְךָ גַּם־עָלֹה וְיוֹסֵף יָשִׁית יָדוֹ עַל־עֵינֶיךָ׃

I will go down with thee into Egypt; and I will also surely bring thee up again; and Joseph shall put his hand upon thine eyes.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית מו, ד.

329 **שהקב״ה עוזרו**

Kehot's note points to Kiddushin 30b for these words.

Kiddushin 30b קידושין ל׳

KEHOT'S NOTE

קידושין ל, ב.

330 **בד״ה ויעש משה נחש נחשת**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ׳ חקת סב, א.

331 **פטר כל רחם**

The words here quote Exodus 13:2; the passage is shown below.

Exodus 13:2 שמות י״ג:ב׳

קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל־רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא׃

'Sanctify unto Me all the first-born, whatsoever opens the womb among the children of Israel, both of man and of beast, it is Mine.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות י״ג, ב.

332 **ראשית חכמה**

The words here quote Psalms 111:10; the passage is shown below.

Psalms 111:10 תהילים קי״א:י׳

רֵאשִׁית חָכְמָה יִרְאַת ה׳ שֵׂכֶל טוֹב לְכָל־עֹשֵׂיהֶם תְּהִלָּתוֹ עֹמֶדֶת לָעַד׃

The fear of the L-RD is the beginning of wisdom; A good understanding have all they that do thereafter; His praise endureth for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיא, י.

333 **שיפול ממדריגתו . . שנק' מיתה**

Kehot's note points to Zohar III, 135b for these words.

Zohar III, 135b זח״ג קלה

KEHOT'S NOTE

ראה זח״ג קלה, ב. הובא בע״ח שער שבה״כ פ״ו ובכ״מ. ובב״ר ר״פ ויחי: ואין מות אלא השפלה.

334 **שיש בתפלה מטה כסא מנורה ושולחן**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה״ת פרשתנו ד״ה וזה מעשה. סי׳ מאמרי אדה״ז — על ענינים ע׳ תמח ובהנסמן בהמ״מ שם. סה״מ תרנ״ד ע׳ קס ואילך. ד״ה נעשה נא תרצ״א (נדפס בסה״מ — קונטרסים).

335 **בזח״ב מ״ד א׳ קל״ג א׳**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה״ת בהעלותך ע׳ שנז.

336 **ולכן תיקנו וידויים בכל יום בתפלה**

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

חולין קכז, א.

ורדו בדגת הים 342

The words here quote Genesis 1:28; the passage is shown below.

Genesis 1:28 בראשית א׳:כ״ח

וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ וּרְדוּ בִּדְגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיָּה הָרֹמֶשֶׂת עַל־הָאָרֶץ׃

And G-d blessed them; and G-d said unto them: 'Be fruitful, and multiply, and replenish the earth, and subdue it; and have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over every living thing that creepeth upon the earth.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, כח.

נשמות . . נוני ימא 343

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

ראה מאמרי אדה״ז — פרשיות ע׳ רנו ובהנסמן לשם.

המן ירד בזכות משה 344

The words here quote Taanit 9a:9; the passage is shown below.

Taanit 9a:9 תענית ט׳ א:ט׳

מֵיתִיבִי, רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שִׁלְשָׁה פַּרְנָסִים טוֹבִים עָמְדוּ לְיִשְׂרָאֵל, אֵלּוּ הֵן: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וּמִרְיָם. וְשָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נִיתְּנוּ עַל יָדָם, וְאֵלּוּ הֵן: בְּאֵר, וְעָנָן, וּמָן. בְּאֵר — בִּזְכוּת מִרְיָם, עַמּוּד עָנָן — בִּזְכוּת אַהֲרֹן, מָן — בִּזְכוּת מֹשֶׁה. מֵתָה מִרְיָם — נִסְתַּלֵּק הַבְּאֵר, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וַתָּמָת שָׁם מִרְיָם״, וּכְתִיב בָּתְרֵיהּ: ״וְלֹא הָיָה מַיִם לָעֵדָה״, וְחָזְרָה בִּזְכוּת שְׁנֵיהֶן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Bamidbar Rabbah 1:2 במדבר רבה א׳:ב׳

Zohar III, 102b זח״ג קב, ב

KEHOT'S NOTE

ראה תענית ט, א. במד״ר א, ב. זח״ג קב, ב. רפג, ב.

מזונא דחכמתא 345

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זח״ב (סב, א). [כ].

בד״ה ואהיה אצלו אמון 346

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ׳ במדבר יז, ד.

כדאיתא בגמרא 347

The words here quote Yoma 75b:1; the passage is shown below.

Yoma 75b:1 יומא ע״ה ב:א׳

לֶחֶם שֶׁשָּׁאֲלוּ כַּהוֹגֶן — נִיתַּן לָהֶם כַּהוֹגֶן. מִכָּאן לְמִדָּה תּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ שֶׁלֹּא יֹאכַל אָדָם בָּשָׂר אֶלָּא בַּלַּיְלָה. וְהָאָמַר אַבָּיֵי: הַאי מַאן דְּאִית לֵיקֹה

ראה ד״ה החלצו — תרנ״ט ע׳ 15 ״שכאו״א אומר הוידויים . . גם צדיק גמור כמו משה רבינו ע״ה״. ובסהמ״צ להצ״צ דף כח, א-ב בשם האריז״ל שהי׳ אומר פרטי הוידויים. וראה גם לקו״ש חכ״ה ע׳ 16. חכ״ז ע׳ 105.

שלא יביט ברעת חבירו 337

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

לקו״ש ח״י ע׳ 24 בשם הבעש״ט ״שכאשר רואה רע בזולתו הרי זה הוכחה ש(דוגמת) אותו הרע נמצא בו בעצמו״ ע״ש.

אם את כל דגי הים 338

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5567.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ״ק אדמו״ר האמצעי נדפס בסה״מ תקס״ז ע׳ קצא. הנחה אחרת בסה״מ הנחות הר״פ ע׳ פב. וראה ג״כ בסה״מ תקס״ג ח״ב ע׳ תרצ. מאה שערים לג, א. ראה אוה״ת במדבר כרך ה ע׳ א׳תקפז.

אם את כל דגי הים 339

The words here quote Numbers 11:22; the passage is shown below.

Numbers 11:22 במדבר י״א:כ״ב

הֲצֹאן וּבָקָר יִשָּׁחֵט לָהֶם וּמָצָא לָהֶם אִם אֶת־כָּל־דְּגֵי הַיָּם יֵאָסֵף לָהֶם וּמָצָא לָהֶם׃

If flocks and herds be slain for them, will they suffice them? or if all the fish of the sea be gathered together for them, will they suffice them?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר יא, כב.

ע״ה אסור לאכול בשר 340

The words here quote Pesachim 49b:3; the passage is shown below.

Pesachim 49b:3 פסחים מ״ט ב:ג׳

תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר: עַם הָאָרֶץ אָסוּר לֶאֱכוֹל בְּשַׂר, (בְּהֵמָה) שֶׁנֶּאֱמַר: ״זֹאת תּוֹרַת הַבְּהֵמָה וְהָעוֹף״: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה מוּתָּר לֶאֱכוֹל בְּשַׂר בְּהֵמָה וָעוֹף, וְכֹל שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה אָסוּר לֶאֱכוֹל בָּשָׂר בְּהֵמָה וָעוֹף.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

פסחים מט, ב. [כ]. ראה לעיל לא, ג. ושי״נ.

כל מה שיש ביבשה 341

The words here quote Chullin 127a:12-14; the passage is shown below.

Chullin 127a:12-14 חולין קכ״ז א:י״ב-י״ד

תנו רבנן כל שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה אמר ר׳ זירא מאי קראה (תהלים מט, ב) האזינו כל יושבי חלד אמר רב הונא בריה דרב יהושע ביברי דנרש אינן מן הישוב אמר רב פפא בשמתא נרש תרביה משכיה ואליתיה (ירמיהו כב, כט) ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה׳ אמר רב פפא לא אבה נרש שמוע דבר ה׳

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

סְעוֹדְתָא — לָא לְאַכְלַיהּ אֶלָּא בִּימָמָא! כְּעֵין יְמָמָא קָא אָמְרִינַן. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: בַּתְּחִלָּה הָיוּ יִשְׂרָאֵל דּוֹמִין כְּתַרְנְגוֹלִים שֶׁמְּנַקְּרִין בָּאַשְׁפָּה, עַד שֶׁבָּא מֹשֶׁה וְקָבַע לָהֶם זְמַן סְעוּדָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יומא עה, ב.

348 **ראיתי והנה מנורת זהב**

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

ראה להלן בהוספות ברשימת הכתבי-יד שמאמר זה הוא משנת תקנ"ה ומשנת תקס"ט (וראה בסה"מ תקס"ח ח"ב ע' תתמו. ובהנסמן להלן לה, ד בתחילת הביאור). הגהות באוה"ת בהעלותך ע' תטז. וראה ג"כ סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תשי ואילך. נתבאר בד"ה זה — חנוכה תשל"ב.

349 **ראיתי והנה מנורת זהב**

The words here quote Zechariah 4:2; the passage is shown below.

Zechariah 4:2 זכריה ד':ב'

וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר רָאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב כֻּלָּהּ וְגֻלָּהּ עַל־רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נֵרֹתֶיהָ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוּצָקוֹת לַנֵּרוֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשָׁהּ׃

And he said unto me: 'What seest thou?' And I said: 'I have seen, and behold a candlestick all of gold, with a bowl upon the top of it, and its seven lamps thereon; there are seven pipes, yea, seven, to the lamps, which are upon the top thereof;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכריי ד, ב.

350 **נר ה' נשמת אדם**

The words here quote Proverbs 20:27; the passage is shown below.

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נֵר ה' נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל־חַדְרֵי־בָטֶן׃

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כ, כז.

351 **ועיין מענין שבעה רועים ברבות נשא**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה גם אוה"ת נ"ך-א ע' תעו שמציין למ"מ אלו.

352 **ע"פ והניף ידו על הנהר**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל פ' צו יז, ג.

353 **נחל איתן**

The words here quote Deuteronomy 21:4; the passage is shown below.

Deuteronomy 21:4 דברים כ"א:ד'

וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת־הָעֶגְלָה אֶל־נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא־יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ־שָׁם אֶת־הָעֶגְלָה בַּנָּחַל׃

And the elders of that city shall bring down the heifer unto a rough valley, which may neither be plowed nor sown, and shall break the heifer's neck there in the valley.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כא, ד.

354 **שנת' במ"א נחל הנמשך מבחי' איתן**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן פ' ראה יח, ב.

355 **בעבר הנהר ישבו**

The words here quote Joshua 24:2; the passage is shown below.

Joshua 24:2 יהושע כ"ד:ב'

וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם כֹּה־אָמַר ה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹקִים אֲחֵרִים׃

And Joshua said unto all the people: 'Thus saith the L-RD, the G-d of Israel: Your fathers dwelt of old time beyond the River, even Terah, the father of Abraham, and the father of Nahor; and they served other gods.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

יהושע כד, ב.

356 **ע"פ אם בחקתי תלכו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת בחוקתי מה, ג. ראה גם פ' צו טו, ד.

357 **כולך יפה רעיתי**

The words here quote Song of Songs 4:7; the passage is shown below.

Song of Songs 4:7 שיר השירים ד':ז'

כֻּלָּךְ יָפָה רַעְיָתִי וּמוּם אֵין בָּךְ׃

Thou art all fair, my love; And there is no spot in thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ד, ז.

358 **ברבות אמור ס"פ ל"ב . . אמר זכריה**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקי ומוסיף "אמר זכריי אנא חמיתיה אלו כורסוון כולו דהב נקי ההי"ד ראיתי" ע"ש.

וכ"ה בשה"ש רבה ע"פ כולך יפה רעיתי 359

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

מובא באוה"ת נ"ך-א ע' תקיא ומוסיף "ושם הגירסא אנא חמיתיה אולו כורסין וכו' המ"כ שפיי הערוך אולו כולו כורסין פי' זהב טהור" ע"ש.

שירמי' אומר כסף נמאס 360

The words here quote Jeremiah 6:30; the passage is shown below.

Jeremiah 6:30 ירמיהו ו':ל'

כֶּסֶף נִמְאָס קָרְאוּ לָהֶם כִּי־מָאַס ה' בָּהֶם׃

Refuse silver shall men call them, Because the L-RD hath rejected them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמי' ו, ל.

ויחזקאל קורא אותם סיגים 361

Kehot's note points to Ezekiel 22:18 for these words.

Ezekiel 22:18 יחזקאל כ"ב:י"ח

KEHOT'S NOTE

יחזקאל כב, יח.

מזה משמע דקאי ג"כ על זמן עכשיו 362

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה באוה"ת נ"ך-א ע' תקו.

מדוע ירמי' ויחזקאל אמרו כן 363

Kehot's note points to where this is explained further: The Rebbe's maamar "מנורת זהב" (5732).

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה ראיתי והנה מנורת זהב — תשמ"א. ובד"ה מנורת זהב תשל"ב (בהנחה בלתי מוגה) מקשה עוד יותר דמה שירמי' ויחזקאל דיברו בתכלית המוסר באותו הזמן בא זכרי' ואמר מנורת זהב. ועוד יותר דזכרי' הי' לאחרי ירמי' ויחזקאל שהם היו קודם החורבן בית ראשון, וחגי זכרי' ומלאכי היו בזמן בית שני שאז חסרו ה' דברים, ובכ"ז אמר מנורת זהב כולה ע"ש.

שנקראו כנ"י מנורה 364

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5627.

KEHOT'S NOTE

נסמן לעיל לב, ד. ראה סה"מ תרכ"ז (הוצאת תשנ"ט) ע' סז.

שע"י המקשה . . נעשה מה שלמעלה למטה 365

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל לב, ד. וראה אוה"ת תרומה ע' א'תצ. קטע מכאן מובא בסה"מ תרל"ג-א ע' צב. וע' רלב. סה"מ תרכ"ז (הוצאת תשנ"ט) ע' סז.

כל ישראל ערבים זב"ז 366

The words here quote Sotah 37b:6; the passage is shown below.

Sotah 37b:6 סוטה ל"ז ב:ו'

אָמַר רַבִּי: לְדִבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר עַכּוֹ שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן, אֵין לְךָ כָּל מִצְוָה וּמִצְוָה שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִכְרְתוּ עָלֶיהָ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה בְּרִיתוֹת שֶׁל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים. נִמְצָא לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Shevuot 39a:21–22 שבועות ל"ט א:כ"א-כ"ב

וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ, וְכָאן מִמֶּנּוּ וּמִכָּל הָעוֹלָם כּוּלּוֹ; שֶׁנֶּאֱמַר: "אָלָה וְכַחֵשׁ", וּכְתִיב: "עַל כֵּן תֶּאֱבַל הָאָרֶץ". וְאֵימָא עַד דְּעָבֵיד לְהוּ לְכוּלְּהוּ! לָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: "מִפְּנֵי אָלָה אָבְלָה הָאָרֶץ". וְכָל עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה - מִכָּל הָעוֹלָם לָא?! וְהָכְתִיב: "וְכָשְׁלוּ אִישׁ בְּאָחִיו" - אִישׁ בַּעֲוֹן אָחִיו; מְלַמֵּד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל עֲרֵבִים זֶה בָּזֶה!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה לז, ב. שבועות לט, א. ראה גם לקמן שה"ש לה, ד. ובאוה"ת בראשית-ה דף תקפא, ב ואילך. סה"מ תרל"ג-א ע' צב.

כלומר מעורבים זה בזה 367

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5633.

KEHOT'S NOTE

בסה"מ תרל"ג שם מציין לקורקדניציא ולס' בגדי ישע שער ב ועירוב משורש אחד הם ע"ש.

אתם קרויים אדם 368

The words here quote Yevamot 61a:1–3; the passage is shown below.

Yevamot 61a:1–3 יבמות ס"א א:א'-ג'

קִבְרֵי גּוֹיִם אֵינָן מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם". אַתֶּם קְרוּיִין אָדָם, וְאֵין הַגּוֹיִם קְרוּיִין אָדָם. מֵיתִיבִי: "וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף"! מִשּׁוּם בְּהֵמָה. "אֲשֶׁר יֶשׁ בָּהּ הַרְבֵּה מִשְׁתֶּה עָשְׂרָה רִבּוֹא אָדָם אֲשֶׁר לֹא יָדַע בֵּין יְמִינוֹ לִשְׂמֹאלוֹ (וּבְהֵמָה רַבָּה)"! מִשּׁוּם בְּהֵמָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

יבמות סא, א. ושי"נ.

בד"ה השמים כסאי 369

Kehot's note points to where this is explained further: Sefer HaMaamarim 5627.

KEHOT'S NOTE

תו"א פ' בראשית א, ב. וראה בסה"מ תרכ"ז הנ"ל ע' סז שמעתיק לשון התו"א.

ובד"ה אתם נצבים 370

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' נצבים מד, א.

371 **יציץ ופרח ישראל**

> The words here quote Isaiah 27:6; the passage is shown below.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ״ז:ו׳

הַבָּאִים יַשְׁרֵשׁ יַעֲקֹב יָצִיץ וּפָרַח יִשְׂרָאֵל וּמָלְאוּ פְנֵי־תֵבֵל תְּנוּבָה׃

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' כז, ו.

372 **כי שרית עם אלקים**

> The words here quote Genesis 32:29; the passage is shown below.

Genesis 32:29 בראשית ל״ב:כ״ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹקִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל׃

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית לב, כט.

373 **חמוקי ירכיך כמו חלאים**

> The words here quote Song of Songs 7:2; the passage is shown below.

Song of Songs 7:2 שיר השירים ז׳:ב׳

מַה־יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים בַּת־נָדִיב חַמּוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָּן׃

How beautiful are thy steps in sandals, O prince's daughter! The roundings of thy thighs are like the links of a chain, The work of the hands of a skilled workman.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה״ש ז, ב.

374 **זבולון קודם לישששכר**

> The words here quote Deuteronomy 33:18; the passage is shown below.

Deuteronomy 33:18 דברים ל״ג:י״ח

וְלִזְבוּלֻן אָמַר שְׂמַח זְבוּלֻן בְּצֵאתֶךָ וְיִשָּׂשכָר בְּאֹהָלֶיךָ׃

And of Zebulun he said: Rejoice, Zebulun, in thy going out, And, Issachar, in thy tents.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה דברים לג, יח.

375 **כל חד וחד לפום . . שיעורא דיליה**

> Kehot's note points to Zohar I, 103a for these words.

Zohar I, 103a זח״א קג, א

KEHOT'S NOTE

זח״א קג, א.

376 **כי נר מצוה ותו״א**

> The words here quote Proverbs 6:23; the passage is shown below.

Proverbs 6:23 משלי ו׳:כ״ג

כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר׃

For the commandment is a lamp, and the teaching is light, And reproofs of instruction are the way of life;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ו, כג.

377 **רמ״ח מ״ע שהם רמ״ח אברים דמלכא**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ת״ז ת״ל.

378 **עם תרין דרועין הם גימי נר**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מאו״א אות נו״ן סל״א.

379 **בד״ה והי׳ לכם לציצית**

> Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

נ״ב הב׳ ובביאור פ״ב (מה, ד). והשלמה בפע״ח ש׳ השבת ספ״ד. [כ].

380 **נרות המערכה ואת כל כלי׳**

> The words here quote Exodus 39:37; the passage is shown below.

Exodus 39:37 שמות ל״ט:ל״ז

אֶת־הַמְּנֹרָה הַטְּהֹרָה אֶת־נֵרֹתֶיהָ נֵרֹת הַמַּעֲרָכָה וְאֶת־כָּל־כֵּלֶיהָ וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃

the pure candlestick, the lamps thereof, even the lamps to be set in order, and all the vessels thereof, and the oil for the light;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות לט, לז.

381 **בהטיבו את הנרות**

> The words here quote Exodus 30:7; the passage is shown below.

Exodus 30:7 שמות ל׳:ז׳

וְהִקְטִיר עָלָיו אַהֲרֹן קְטֹרֶת סַמִּים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר בְּהֵיטִיבוֹ אֶת־הַנֵּרֹת יַקְטִירֶנָּה׃

And Aaron shall burn thereon incense of sweet spices; every morning, when he dresseth the lamps, he shall burn it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ל, ז.

382 **וארז״ל נח״ר לפני**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חייא ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds. Rabbi Simon said: There is not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtaro] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will you tie the chains of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנא, א

KEHOT'S NOTE

ראה ב"ר פ"י, ו. זח"א רנא, א. מו"נ ח"ב, פ"י.

388 צדיקים יושבים ונהנין

The words here quote Berakhot 17a:12; the passage is shown below.

Berakhot 17a:12 ברכות י"ז א:י"ב

מַרְגְּלָא בְּפוּמֵּיהּ דְּרַב: לֵיכָּא הָכָא הָעוֹלָם הַזֶּה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִיָּה וְלֹא פְּרִיָּה וּרְבִיָּה וְלֹא מַשָּׂא וּמַתָּן וְלֹא קִנְאָה וְלֹא שִׂנְאָה וְלֹא תַּחֲרוּת, אֶלָּא צַדִּיקִים יוֹשְׁבִין וְעַטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנֶהֱנִים מִזִּיו הַשְּׁכִינָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֶּחֱזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did eat and drink" (Exod. xxiv. ll).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יז, א.

389 מוטב דלדייני'

The words here quote Chagigah 15b:3; the passage is shown below.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג

כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּאַחֵר, אָמְרִי: לָא מֵידָן לִידַיְינֵיהּ, וְלָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לֵיתֵי. לָא מֵידָן לִידַיְינֵיהּ — מִשּׁוּם דַּעֲסַק בְּאוֹרָיְיתָא, וְלָא לְעָלְמָא דְּאָתֵי לֵיתֵי — מִשּׁוּם דַּחֲטָא. אֲמַר רַבִּי מֵאִיר: מוּטָב דְּלִידַיְינֵיהּ וְלֵיתֵי לְעָלְמָא דְּאָתֵי. מָתַי אָמוּת, וְאֵעָלֶה עָשָׂן מִקִּבְרוֹ. כִּי נָח נַפְשֵׁיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר סָלֵיק קוּטְרָא מִקִּבְרֵיהּ דְּאַחֵר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

חגיגה טו, ב.

390 שצריך לטבול . . ובכולם יש בחי' נהר דינור

Kehot's note points to Zohar I, 201a for these words.

Zohar I, 201a זח"א רא, א

Zohar II, 211b זח"ב ריא, ב

KEHOT'S NOTE

ספרי במדבר כח, ח. וראה ג"כ שם טו, ז.

383 בד"ה בהעלותך את הנרות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל כט, ד.

384 בד"ה ואהי' אצלו אמון

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' במדבר יח, א.

385 תחת אשר לא עבדת

The words here quote Deuteronomy 28:47; the passage is shown below.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עָבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל:

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Tanya, Likkutei Amarim 26:4–5 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים כ"ו:ד'-ה'

וּמִקְרָא מָלֵא דִּבֶּר הַכָּתוּב: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עָבַדְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וְגוֹ'", וְנוֹדָע לְכֹל פֵּירוּשׁ הָאָרֵי"י זְכוֹרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל פָּסוּק זֶה: וְהִנֵּה, עֲצָה הַיְעוּצָה לְטַהֵר לִבּוֹ מִכָּל עֵצֶב וְנִדְנוּד דְּאָגָה מִמִּילֵי דְעָלְמָא, וַאֲפִילּוּ בָּנֵי חַיֵּי וּמְזוֹנֵי, מוּדַעַת זֹאת לְכֹל מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ־זִכְרוֹנָם־לִבְרָכָה: "כְּשֵׁם שֶׁמְּבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה כוי", וּפֵירְשׁוּ בַּגְּמָרָא: "לְקַבּוּלֵי בְּשִׂמְחָה", כְּמוֹ שִׂמְחַת הַטּוֹבָה הַנִּגְלֵית וְנִרְאֵית, כִּי "גַּם זוֹ – לְטוֹבָה", רַק שֶׁאֵינָהּ נִגְלֵית וְנִרְאֵית לְעֵינֵי בָּשָׂר, כִּי, הִיא מֵיעָלְמָא ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

דברים כח, מז. וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ק, ב. ושו"נ. רמב"ם סוף הל' לולב. שער רוה"ק — להאריז"ל (אחר כוונת האפר לג, א). שער המצות להאריז"ל בתחלתו. ראשית חכמה שער האהבה רפ"י. של"ה מט, א. ועוד. תניא פכ"ו. סידור רפ"א, א. הערה בסה"מ תש"ג ע' 180. המשך תער"ב ח"ג ע' ארסא ואילך. סה"מ תרצ"ט ס"ע 94 ואילך.

386 על ר"ע כשהי' ק"כ מילין

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מכות כד, סע"א.

387 אין לך עשב מלמטה

The words here quote Bereshit Rabbah 10:6; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':ו'

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרוקח מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגו'. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ורי סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Rav Ḥama bar Ḥanina began: “Have you known this from [oldest times?]” (Job 20:4). Rav Ḥama bar Ḥanina said: This is analogous to a city that received its supplies by donkey drivers. They would ask one another: ‘What is the price of grain in the province today?’ The Friday ones would inquire of the Thursday ones; the Thursday ones of the Wednesday ones; the Wednesday ones of the Tuesday ones; the Tuesday ones of the Monday ones; the Monday ones of the Sunday ones. The Sunday one, whom would he …

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Midrash Tehillim 90:7 מדרש תהילים צ׳:ז׳

תשב אנוש עד דכא. אמר רבי אבהו גדולה תשובה שקדמה לבריאת עולם שנאמר בטרם הרים יולדו תשב אנוש עד דכא. א״ר הונא בשם ריש לקיש אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם שנאמר (שם ל) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום. ויומו של הקב״ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול:

OYW (Public Domain)

Zohar II, 49a זח״ב מט, א

KEHOT'S NOTE

ב״ר ח, ב. ויק״ר רפי״ט. מדרש תהלים צ, ד. תנחומא וישב ד. זח״ב מט, א.

397 **מאד עמקו מחשבותיך**

The words here quote Psalms 92:6; the passage is shown below.

Psalms 92:6 תהילים צ״ב:ו׳

מַה־גָּדְלוּ מַעֲשֶׂיךָ ה׳ מְאֹד עָמְקוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ:

How great are Thy works, O L-RD! Thy thoughts are very deep.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים צב, ו.

398 **בזח״א ויצא דקנ״ו סע״ב**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

”יש דא עלמא דאתי דכתיב להנחיל אוהבי יש כ״ב נקודה עילאה דאעיל כל כ״ב אתוון רזא דכל אורייתא כו״. — אוה״ת כי תצא ע׳ תתקעח. וראה אוה״ת נ״ך-א ע׳ תקפג. אוה״ת בראשית-ג דף תקיא, א.

399 **ויחי רמ״ב ב׳**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

”מאי יש דא עלמא דאתי דלא פסיק מימוי״ — אוה״ת בראשית-ב דף שיד, ב ואילך.

400 **עין לא ראתה אלקים זולתך**

The words here quote Isaiah 64:3; the passage is shown below.

Isaiah 64:3 ישעיהו ס״ד:ג׳

וּמֵעוֹלָם לֹא־שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא־רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה־לוֹ:

זח״א רא, א. זח״ב ריא, ב. ועוד. וראה פע״ח שער התפילין פ״י. כנפי יונה ח״ו סכ״ט.

391 **ת״ח אין להם מנוחה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

סוף ברכות.

392 **וקדושים בכ״י יהללוך סלה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת אתה קדוש.

393 **קנה חכמה קנה בינה**

The words here quote Proverbs 4:5; the passage is shown below.

Proverbs 4:5 משלי ד׳:ה׳

קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה אַל־תִּשְׁכַּח וְאַל־תֵּט מֵאִמְרֵי־פִי:

Get wisdom, get understanding; Forget not, neither decline from the words of my mouth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ד, ה.

394 **ב״פ קנה בגימטריא ש״י**

Kehot's note points to where this is explained further: Pri Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

פע״ח שי תפלת ר״ה פ״ג (קטז, ד). ד׳ קארעץ. [כ].

395 **עולם חסד יבנה**

The words here quote Psalms 89:3; the passage is shown below.

Psalms 89:3 תהילים פ״ט:ג׳

כִּי־אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם תָּכִן אֱמוּנָתְךָ בָהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פט, ג.

396 **אלפים שנה שקדמה התו׳**

The words here quote Bereshit Rabbah 8:2; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 8:2 בראשית רבה ח׳:ב׳

… היום של ששי שואל של חמישי וכו׳, עד לראשון למי היו שואלין? לא לתורה, שקדמה לברייתו של עולם?! דאמר רבי שמעון בן לקיש: שני אלפים שנה קדמה התורה לברייתו של עולם, הדא הוא דכתיב (משלי ח): ואהיה אצלו אמון וגו׳. ויומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים, דכתיב: כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול. הוי, הזאת ידעת מני עד וגו׳. התורה יודעת מה קודם לברייתו של עולם, אבל אתה אין לך עסק לדרוש, אלא (איוב כ): מני שים אדם עלי ארץ. ר׳ אלעזרבשם בן סירא אמר: בגדול ממך אל …

כי כל בשמים ובארץ 406

The words here quote I Chronicles 29:11; the passage is shown below.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ״ט:י״א

לְךָ ה׳ הַגְּדֻלָּה וְהַגְּבוּרָה וְהַתִּפְאֶרֶת וְהַנֵּצַח וְהַהוֹד כִּי־כֹל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
לְךָ ה׳ הַמַּמְלָכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכֹל לְרֹאשׁ׃

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דה״א כט, י״א.

יקוו המים אל מקום אחד 407

The words here quote Genesis 1:9; the passage is shown below.

Genesis 1:9 בראשית א׳:ט׳

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יִקָּווּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם אֶחָד וְתֵרָאֶה הַיַּבָּשָׁה
וַיְהִי־כֵן׃

And G-d said: 'Let the waters under the heaven be gathered together unto one place, and let the dry land appear.' And it was so.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית א, ט.

על המשכת השפע מהע״ס לבחי׳ יסוד 408

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה לעיל ה, ג שמציין לזח״א יח, א.

וע׳ זח״א י״ח א׳ ב׳ 409

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה״ת ויקרא-ב ע׳ תרנח.

בהאבות נאמר בכל מכל כל 410

The words here quote Sotah 5a:5–6; the passage is shown below.

Sotah 5a:5–6 סוטה ה׳ א:ה׳-ו׳

וְאִם חוֹזֵר בּוֹ — נֶאֱסָף בְּזִמְנוֹ כְּאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָמְכוּ כַּכֹּל
יְקֻפְּצוּן". כְּאַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב דִּכְתִיב בְּהוּ: "בַּכֹּל", "מִכֹּל", "כֹּל". וְאִם
לָאו — "וּכְרֹאשׁ שִׁבֹּלֶת יִמָּלוּ". מַאי "וּכְרֹאשׁ שִׁבֹּלֶת"? רַב הוּנָא וְרַב
חִסְדָּא, חַד אָמַר: כִּי סָאסָא דְּשִׁיבַּלְתָּא, וְחַד אָמַר: כְּשִׁיבּוֹלֶת עַצְמָהּ.
בְּשִׁלְמָא לְמַאן דְּאָמַר כִּי סָאסָא דְּשִׁיבַּלְתָּא — הַיְינוּ דִּכְתִיב: "וּכְרֹאשׁ
שִׁבֹּלֶת", אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר כִּי שׁוּבַּלְתָּא עַצְמָהּ, מַאי "וּכְרֹאשׁ שִׁבֹּלֶת"?
אָמַר רַב אַסִי, וְכֵן תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: מָשָׁל לְאָדָם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה ה, א.

And whereof from of old men have not heard, nor perceived by the ear, neither hath the eye seen a G-d beside Thee, who worketh for him that waiteth for Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע׳ סד, ג.

כי הנה) 401

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

הגה זו מהדורא אחרת באוה״ת בהעלותך ע׳ תטז ואילך.

תרי״ג מצות דאורייתא . . מכתר 402

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

פרדס ש״ח, פ״ג. ע״ל בחוקותי (מז, ד). ושנ״ג. [כ].

מן הארץ לרקיע מהלך 403

The words here quote Chagigah 13a:3; the passage is shown below.

Chagigah 13a:3 חגיגה י״ג א:ג׳

כַּמָּה שְׁנוֹתָיו שֶׁל אָדָם — שִׁבְעִים שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם
שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה". וַהֲלֹא מִן הָאָרֶץ עַד לָרָקִיעַ
מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְעוֹבְיוֹ שֶׁל רָקִיעַ מַהֲלַךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה, וְכֵן
בֵּין כָּל רָקִיעַ וְרָקִיעַ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

חגיגה יג, א.

ביו״ד נברא עוה״ב 404

The words here quote Menachot 29b:13–14; the passage is shown below.

Menachot 29b:13–14 מנחות כ״ט ב:י״ג-י״ד

מפני מה נברא העולם הבא ביו״ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני
מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהן שאינן
דומין זה לזה אמר רב יוסף הני תרתי מילי אמר רב בספרים ותניא
תיובתיה חדא הא דאמר רב ס״ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן
שלש יגנז

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

KEHOT'S NOTE

מנחות כט, ב.

נש״ב 405

Kehot's note points to Rosh Hashanah 21b for these words.

Rosh Hashanah 21b ראש השנה כ״א ב

KEHOT'S NOTE

ר״ה כא, ב.

411 **עצם מעצמי ובשר מבשרי**

> The words here quote Genesis 2:23; the passage is shown below.

Genesis 2:23 בראשית ב׳:כ״ג

וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקְחָה־זֹּאת׃

And the man said: 'This is now bone of my bones, and flesh of my flesh; she shall be called Woman, because she was taken out of Man.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, כג.

412 **בד״ה ואתה תצוה**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו״א פ׳ תצוה.

413 **זח״א קי״ו א׳**

> Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה״ת תבוא ע׳ תתשו.

414 **קע״ז א׳**

> Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה״ת תבוא ע׳ תתשו.

415 **יפה שעה אחת בתשובה**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות ד, יז.

416 **א-ל דעות**

> Kehot's note points to I Samuel 2:3 for these words.

I Samuel 2:3 שמואל א ב׳:ג׳

אַל־תַּרְבּוּ תְדַבְּרוּ גְּבֹהָה גְּבֹהָה יֵצֵא עָתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל דֵּעוֹת ה׳ וְלוֹ נִתְכְּנוּ עֲלִלוֹת׃

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ש״א ב, ג.

417 **בד״ה את שבתותי תשמרו**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל בהר מב, ב ואילך.

418 **אין עוד מלבדו**

> The words here quote Deuteronomy 4:35; the passage is shown below.

Deuteronomy 4:35 דברים ד׳:ל״ה

אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ׃

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים ד, לה.

419 **בד״ה ואהיה אצלו אמון**

> Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר יח, ג.

420 **אשרי יושבי ביתך**

> The words here quote Psalms 84:5; the passage is shown below.

Psalms 84:5 תהילים פ״ד:ה׳

אַשְׁרֵי יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ עוֹד יְהַלְלוּךָ סֶלָה׃

Happy are they that dwell in Thy house, they are ever praising Thee. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים פד, ה.

421 **המלאכים אומרים ג״פ קדוש**

> Kehot's note points to Isaiah 6:3 for these words.

Isaiah 6:3 ישעיהו ו׳:ג׳

Chullin 91b חולין צ״א ב

KEHOT'S NOTE

ישע׳ ו, ג. חולין צא, ב. ראה לעיל אמור לא, א.

422 **לקיחה ע״י ד״א שמה לקיחה**

> The words here quote Sukkah 37a:7-8; the passage is shown below.

Sukkah 37a:7–8 סוכה ל״ז א:ז׳-ח׳

רָבָא אָמַר: כָּל לְנָאוֹתוֹ — אֵינוֹ חוֹצֵץ. וְאָמַר רַבָּה: לָא לִינְקוֹט אִינִישׁ הוֹשַׁעְנָא בְּסוּדָרָא, דְּבָעֵינָא לְקִיחָה תַּמָּה וְלֵיכָּא. וְרָבָא אָמַר: לְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר — שְׁמָהּ לְקִיחָה. אָמַר רָבָא: מְנָא אָמֵינָא לַהּ דִּלְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר שְׁמָהּ לְקִיחָה, דִּתְנַן: אֱזוֹב קָצָר — מְסַפְּקוֹ בְּחוּט וּבְכוּשׁ, וְטוֹבֵל וּמַעֲלֶה וְאוֹחֵז בָּאֱזוֹב וּמַזֶּה. אַמַּאי — "וְלָקַח" "וְטָבַל" אָמַר רַחֲמָנָא! אֶלָּא לָאו, שְׁמַע מִינַּהּ: לְקִיחָה עַל יְדֵי דָּבָר אַחֵר — שְׁמָהּ לְקִיחָה.

Rava said: Whatever is used to beautify it is not an interposition. Rabbah further stated: One should not hold the hoshanna with a scarf, for a whole "taking" is required, and in this case it is not. Rava said: Taking hold by means of something else is also regarded as a valid "taking." Rava said: From where do I derive that taking hold by means of something else is also regarded as a valid taking? From what we have learned: If the hyssop is too short, he may provide it …

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CC0)

KEHOT'S NOTE

ראה סוכה לז, א. שו״ע או״ח סתרנ״א, ז.

423 **המלאכים שבקשו תנה הודך**

The words here quote Shabbat 88b:7; the passage is shown below.

Shabbat 88b:7 שבת פ״ח ב:ז׳

וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּשָׁעָה שֶׁעָלָה מֹשֶׁה לַמָּרוֹם אָמְרוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, מַה לִּילוּד אִשָּׁה בֵּינֵינוּ? אָמַר לָהֶן: לְקַבֵּל תּוֹרָה בָּא. אָמְרוּ לְפָנָיו: חֶמְדָּה גְּנוּזָה שֶׁגְּנוּזָה לְךָ תְּשַׁע מֵאוֹת וְשִׁבְעִים וְאַרְבָּעָה דוֹרוֹת קוֹדֶם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם, אַתָּה מְבַקֵּשׁ לִיתְּנָהּ לְבָשָׂר וָדָם? ״מָה אֱנוֹשׁ כִּי תִזְכְּרֶנּוּ וּבֶן אָדָם כִּי תִפְקְדֶנּוּ״? ״ה׳ אֲדֹנֵינוּ מָה אַדִּיר שִׁמְךָ בְּכָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תְּנָה הוֹדְךָ עַל הַשָּׁמָיִם״!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת פח, ב.

424 **ישראל עלו במחשבה**

Kehot's note points to Bereshit Rabbah 1:5 for these words.

Bereshit Rabbah 1:5 בראשית רבה א:ה׳

ר׳ הונא בשם בר קפרא פתח (תהלים לא, יט): ״תאלמנה שפתי שקר וגו׳״ אתפרכן אתחרשן אשתתקן. ״אתפרכן אתחרשן״ - היך מה דאת אמר (שמות ד, יא): ״או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה׳״ ואומר (בראשית לז, ז): ״והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה והנה קמה אלומתי״ ״אשתתקן״ - כמשמעו. ״הַדְּבָרוֹת עַל צַדִּיק״ חי העולמים ״עָתָק״ שהעתיק בבריותיו בגאוה אתמהה בשביל להתגאות ולומר אני דורש במעשה בראשית ״וָבוּז״ אתמהה מבזה על כבודי דא״ר יוסי בר חנינא כל המתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא ...

Rav Huna began in the name of bar Kapara: “May they be silenced [te'alamna], those lying lips [that speak harsh words against the righteous one with arrogance and contempt]” (Psalms 31:19) – may they be bound up, may they become mute, may they be silenced. May they become mute – as it says: “Who gives a mouth to a person, or who renders one mute [ilem] or deaf, or sighted or blind? Is it not I, the L-rd?” (Exodus 4:11). And [may they be bound up,] as it says: “Behold, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ראה ב״ר א, ה.

425 **בד״ה הבאים ישרש**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו״א פ׳ שמות.

426 **פי׳ קדשנו כמו הרי את מקודשת לי**

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פרק מו (סה, ב). לעיל פ׳ במדבר ח, ג. לקמן שמע״צ פג, ג. סה״מ תקס״ח ע׳ טז. אוה״ת שלח ע׳ תרמד.

427 **ז׳ רועים ואהרן בכללם**

Kehot's note points to where this is explained further: Likkutei Sichos.

KEHOT'S NOTE

ראה לקו״ש ח״כ ע׳ 643.

428 **בהעלותך את הנרות**

The words here quote Numbers 8:2; the passage is shown below.

Numbers 8:2 במדבר ח׳:ב׳

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

’Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.’

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

במדבר ח, ב.

429 **כמ״ש במק״מ פ׳ פנחס**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

מובא גם בתו״א מ, ב.

430 **כשמן הטוב על הראש**

The words here quote Psalms 133:2; the passage is shown below.

Psalms 133:2 תהילים קל״ג:ב׳

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו:

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלג, ב.

431 **שאו ידיכם קדש**

The words here quote Psalms 134:2; the passage is shown below.

Psalms 134:2 תהילים קל״ד:ב׳

שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־ה׳

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלד, ב.

432 **בד״ה צאינה וראינה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שה״ש כא, ג.

433 **שמן משחת קדש**

The words here quote Exodus 30:31; the passage is shown

below.

Exodus 30:31 שמות ל:לי"א

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶּה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם׃

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות ל, לא.

434 **בשעה שישראל עונין אישי"ר**

The words here quote Berakhot 3a:14; the passage is shown below.

Berakhot 3a:14 ברכות ג א:יי"ד

... חַיֶּיךָ וְחַיֵּי רֹאשְׁךָ, לֹא שָׁעָה זוֹ בִּלְבַד אוֹמֶרֶת כָּךְ, אֶלָּא בְּכָל יוֹם וָיוֹם, שָׁלֹשׁ פְּעָמִים אוֹמֶרֶת כָּךְ. וְלֹא זוֹ בִּלְבַד אֶלָּא, בְּשָׁעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל נִכְנָסִין לְבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּלְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְעוֹנִין "יְהֵא שְׁמֵיהּ הַגָּדוֹל מְבוֹרָךְ", הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְנַעְנֵעַ רֹאשׁוֹ, וְאוֹמֵר: אַשְׁרֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁמְּקַלְּסִין אוֹתוֹ בְּבֵיתוֹ כָּךְ, מַה לּוֹ לָאָב שֶׁהִגְלָה אֶת בָּנָיו, וְאוֹי לָהֶם לַבָּנִים שֶׁגָּלוּ מֵעַל שׁוּלְחַן אֲבִיהֶם.

Then he said to me, "My son, what sound didst thou hear in that ruin ?" I answered, "I heard a Bat Kol moaning like a dove, crying, 'Alas for My children for whose iniquities I destroyed My house, burnt My Temple, and exiled them among the nations ! '" He said to me, "By thy life and the life of thy head, not only at this hour does it so cry, but thrice daily it exclaims thus. Moreover, whenever the Children of Israel enter their Synagogues and Houses of ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות ג, א.

435 **זקן שקנה חכמה**

The words here quote Kiddushin 32b:8; the passage is shown below.

Kiddushin 32b:8 קידושין ל"ב ב:ח'

תָּנוּ רַבָּנַן: "מִפְּנֵי שֵׂיבָה תָּקוּם" – יָכוֹל אֲפִילּוּ מִפְּנֵי זָקֵן אַשְׁמַאי? תַּלְמוּד לוֹמַר: "וְזָקֵן", וְאֵין זָקֵן אֶלָּא חָכָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל". רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: אֵין זָקֵן אֶלָּא מִי שֶׁקָּנָה חָכְמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "ה' קָנָנִי רֵאשִׁית דַּרְכּוֹ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

קידושין לב, ב.

436 **אורייתא מחכ' נפקת**

Kehot's note points to Zohar II, 121a for these words.

Zohar II, 121a זח"ב קכא, א

KEHOT'S NOTE

זח"ב קכא, א.

437 **הוי' בחכ'**

Kehot's note points to Proverbs 3:19 for these words.

Proverbs 3:19 משלי ג:יי"ט

ה' בְּחָכְמָה יָסַד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה׃

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי ג, יט.

438 **פי' אור הוא חכמה**

Kehot's note points to Zohar I, 30b for these words.

Zohar I, 30b זח"א ל, ב

Zohar II, 167a זח"ב קסז, א

KEHOT'S NOTE

כן הובא בכ"מ בשם הזהר (סידור עם דא"ח עדר, א. סה"מ תש"ג ע' 164. סה"מ תש"ד ע' 22. ועוד). וראה אמרי בינה ח"ג (קה"ת, תשמ"ה) פרק קנה (ע"פ זח"א ל, ב. זח"ב קסז, א). לקו"ת מטות (פב, רע"ג). וראה ס' הבהיר קמו.

439 **צדיק יסוד עולם**

The words here quote Proverbs 10:25; the passage is shown below.

Proverbs 10:25 משלי י:כ"ה

כַּעֲבוֹר סוּפָה וְאֵין רָשָׁע וְצַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם׃

When the whirlwind passeth, the wicked is no more; But the righteous is an everlasting foundation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי י, כה.

440 **גדול תלמוד שמביא**

The words here quote Kiddushin 40b:8–9; the passage is shown below.

Kiddushin 40b:8–9 קידושין מ' ב:ח'-ט'

וּכְבָר הָיָה רַבִּי טַרְפוֹן וּזְקֵנִים מְסוּבִּין בַּעֲלִיַּית בֵּית נַתְזָה בְּלוּד. נִשְׁאֲלָה שְׁאֵילָה זוֹ בִּפְנֵיהֶם: תַּלְמוּד גָּדוֹל אוֹ מַעֲשֶׂה גָּדוֹל? נַעֲנָה רַבִּי טַרְפוֹן וְאָמַר: מַעֲשֶׂה גָּדוֹל. נַעֲנָה רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר: תַּלְמוּד גָּדוֹל. נַעֲנוּ כוּלָּם וְאָמְרוּ: תַּלְמוּד גָּדוֹל, שֶׁהַתַּלְמוּד מֵבִיא לִידֵי מַעֲשֶׂה. תָּנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גָּדוֹל תַּלְמוּד שֶׁקִּדֵּם לְחֲלָקָה אַרְבָּעִים שָׁנָה, לִתְרוּמוֹת וּלְמַעֲשְׂרוֹת חֲמִשִּׁים וְאַרְבַּע, לִשְׁמִיטִּים שִׁשִּׁים וְאַחַת, לְיוֹבְלוֹת מֵאָה וְשִׁלֹּשׁ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

קידושין מ, ב.

441 **למה קדמה שמע**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכות פ"ב, מ"ב.

442 **ע"פ אלה פקודי המשכן**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פקודי.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

443 **בד"ה צאינה וראינה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שה"ש כב, א.

444 **שכינה מדברת מתוך גרונו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ע"ל"ק בואתחנן (ג, ד). וש"נ. [כ].

445 **תען לשוני אמרתך**

The words here quote Psalms 119:172; the passage is shown below.

Psalms 119:172 תהילים קי"ט:קע"ב

תַּעַן לְשׁוֹנִי אִמְרָתֶךָ כִּי כָל־מִצְוֹתֶיךָ צֶדֶק׃

Let my tongue sing of Thy word; For all Thy commandments are righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיט, קעב.

446 **אדון הנפלאות**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכת יוצר.

447 **גאה גאה**

The words here quote Exodus 15:1; the passage is shown below.

Exodus 15:1 שמות ט"ו:א'

אָז יָשִׁיר־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיהוָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃

Then sang Moses and the children of Israel this song unto the L-RD, and spoke, saying: I will sing unto the L-RD, for He is highly exalted; The horse and his rider hath He thrown into the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות טו, א.

448 **בעטרה שעטרה לו אמו**

The words here quote Song of Songs 3:11; the passage is shown below.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג':י"א

צְאֶנָה וּרְאֶינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה־לּוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ׃

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ג, י"א.

449 **זו כנס"י**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

שהש"ר פ"ג ע"פ זה.

450 **שמע לשון הבנה**

Kehot's note points to Zohar III, 138b for these words.

Zohar III, 138b זח"ג קלח

KEHOT'S NOTE

זח"ג קלח, ב. ראה לקמן פי ואתחנן יא, א. ובכ"מ.

451 **והנה קיום ואהבת**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה תניא פרק מט.

452 **בשמים ממעל ועל הארץ**

The words here quote Deuteronomy 4:39; the passage is shown below.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל־לְבָבֶךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד׃

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים ד, לט.

453 **וכל המאריך באחד**

The words here quote Berakhot 13b:14–15; the passage is shown below.

Berakhot 13b:14–15 ברכות י"ג ב:י"ד-ט"ו

תָּנְיָא סוּמְכוֹס אוֹמֵר: כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּ"אֶחָד", מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וּבַדָּלִית. אָמַר רַב אָשֵׁי: וּבְלָבַד שֶׁלֹּא יַחֲטוֹף בַּחֵית. רַבִּי יִרְמְיָה הֲוָה יָתֵיב קַמֵּיהּ דְּרַבִּי [חֲיָיא בַּר אַבָּא], חַזְיֵיהּ דַּהֲוָה מַאֲרִיךְ טוּבָא, אֲמַר לֵיהּ: כֵּיוָן דְּאַמְלֵיכְתְּיהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם — תּוּ לָא צְרִיכַתְּ.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ברכות יג, ב.

454 **ושכנתי בתוכם**

The words here quote Exodus 25:8; the passage is shown

And a river went out of Eden to water the garden; and from thence it was parted, and became four heads.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

בראשית ב, י.

461 בד"ה אם בחקותי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' בחוקתי מה, ב.

462 בד"ה שאו את ראש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל במדבר א, ב.

463 אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ברכות רפ"ח.

464 ובפשעכם שולחה אמכם

The words here quote Isaiah 50:1; the passage is shown below.

Isaiah 50:1 ישעיהו נ:א

כֹּה אָמַר ה' אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ אוֹ מִי מִנּוֹשַׁי אֲשֶׁר־
מָכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ הֵן בַּעֲוֹנֹתֵיכֶם נִמְכַּרְתֶּם וּבְפִשְׁעֵיכֶם שֻׁלְּחָה אִמְּכֶם:

Thus saith the L-RD: Where is the bill of your mother's divorcement, Wherewith I have put her away? Or which of My creditors is it To whom I have sold you? Behold, for your iniquities were ye sold, And for your transgressions was your mother put away.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' נ, א.

465 העולמות נבראו שלא בעמל

Kehot's note points to Bereshit Rabbah 3:2 for these words.

Bereshit Rabbah 3:2 בראשית רבה ג:ב

ברכיה בשם רבי יהודה בר סימון פתח (תהלים לג, ו): "בִּדְבַר ה' שָׁמַיִם
נַעֲשׂוּ וְגוֹ'" לא בעמל לא ביגיעה אלא בְּדִבּוּר "ויאמר אלקים וַיְהִי אוֹר":

Rabbi Berekhya began in the name of Rabbi Yehuda bar Simon: "By the word of the L-rd the heavens were made" (Psalms 33:6). Rabbi Yehuda bar Simon said: It was not with toil and not with exertion that the Holy One blessed be He created His world, but rather, "by the word of G-d," and the heavens were already made. Here, too, "and there was [ve-haya] light" is not written here, but rather, "vayhi light" - it immediately came about.

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ראה ב"ר פ"ג, ב.

below.

Exodus 25:8 שמות כ"ה:ח

וְעָשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם:

And let them make Me a sanctuary, that I may dwell among them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שמות כה, ח.

455 בתוכו לא נאמר

Kehot's note points to where this is explained further: Shelah (Shnei Luchos HaBris).

KEHOT'S NOTE

ראה ר"ח שער האהבה (בתחלתו). של"ה שער האותיות אות ל. מס' תענית רד"ה מענין העבודה, פ' תרומה חלק תו"א שכה, ב. שכו, ב. ע"ל נשא (כ, סע"ב). [כ].

456 ישראל לי ראש

Kehot's note points to where this is explained further: Derech Mitzvosecha.

KEHOT'S NOTE

דרמ"צ מצות ציצית (טו, ב) בשם הזהר. וראה שער הפסוקים — להאריז"ל — וישלח לב, כט. ספר הליקוטים — להאריז"ל — ויחי מז, כח. מח, ב.

457 בזח"ב . . רישא דמנרתא

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באריכות באוה"ת בהעלותך ע' תיח.

458 מואהבת עד ובשעריך הם מ"ב תיבין

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken.

KEHOT'S NOTE

ראה לקמן ואתחנן יד, ד. מאמרי אדה"ז — פרשיות ע' תשח ובהנסמן לשם.

459 בשתים יכסה

The words here quote Isaiah 6:2; the passage is shown below.

Isaiah 6:2 ישעיהו ו:ב

שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפַיִם שֵׁשׁ כְּנָפַיִם לְאֶחָד בִּשְׁתַּיִם יְכַסֶּה פָּנָיו
וּבִשְׁתַּיִם יְכַסֶּה רַגְלָיו וּבִשְׁתַּיִם יְעוֹפֵף:

Above Him stood the seraphim; each one had six wings: with twain he covered his face and with twain he covered his feet, and with twain he did fly.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' ו, ב.

460 נהר היוצא מעדן

The words here quote Genesis 2:10; the passage is shown below.

Genesis 2:10 בראשית ב:י

וְנָהָר יֹצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הַגָּן וּמִשָּׁם יִפָּרֵד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים:

466 **במאמר א' יכול להבראות**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

אבות רפ"ה.

467 **הוגעתם את ה' בדבריכם**

The words here quote Malachi 2:17; the passage is shown below.

Malachi 2:17 מלאכי ב':י"ז

הוֹגַעְתֶּם ה' בְּדִבְרֵיכֶם וַאֲמַרְתֶּם בַּמָּה הוֹגָעְנוּ בֶּאֱמָרְכֶם כָּל־עֹשֵׂה רָע טוֹב בְּעֵינֵי ה' וּבָהֶם הוּא חָפֵץ אוֹ אַיֵּה אֱלֹקֵי הַמִּשְׁפָּט׃

Ye have wearied the L-RD with your words. Yet ye say: 'Wherein have we wearied Him?' In that ye say: 'Every one that doeth evil Is good in the sight of the L-RD, And He delighteth in them; Or where is the G-d of justice?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

מלאכי ב, יז.

468 **ואציעה שאול הנך**

The words here quote Psalms 139:8; the passage is shown below.

Psalms 139:8 תהילים קל"ט:ח'

אִם־אֶסַּק שָׁמַיִם שָׁם אָתָּה וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ׃

If I ascend up into heaven, Thou art there; If I make my bed in the nether-world, behold, Thou art there.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קלט, ח.

469 **גם חושך לא יחשיך ממך כחשיכה כאורה**

The words here quote Psalms 139:12; the passage is shown below.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יַחְשִׁיךְ מִמֶּךָּ וְלַיְלָה כַּיּוֹם יָאִיר כַּחֲשֵׁיכָה כָּאוֹרָהּ׃

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ע"פ תהלים קלט, יב.

470 **ומתחת זרועות עולם**

The words here quote Deuteronomy 33:27; the passage is shown below.

Deuteronomy 33:27 דברים ל"ג:כ"ז

מְעֹנָה אֱלֹקֵי קֶדֶם וּמִתַּחַת זְרֹעֹת עוֹלָם וַיְגָרֶשׁ מִפָּנֶיךָ אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשְׁמֵד׃

The eternal G-d is a dwelling-place, And underneath are the everlasting arms; And He thrust out the enemy from before thee, And said: 'Destroy.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים לג, כז.

471 **וימינו תחבקני**

The words here quote Song of Songs 2:6; the passage is shown below.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי׃

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

שה"ש ב, ו.

472 **רחמים גדולים**

The words here quote Isaiah 54:7; the passage is shown below.

Isaiah 54:7 ישעיהו נ"ד:ז'

בְּרֶגַע קָטֹן עֲזַבְתִּיךְ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֲקַבְּצֵךְ׃

For a small moment have I forsaken thee; But with great compassion will I gather thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' נד, ז.

473 **סד"ה ועתה יגדל נא**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שלח לט, ג.

474 **ונגלו כספר השמים . . השמים החדשים**

The words here quote Isaiah 34:4; the passage is shown below.

Isaiah 34:4 ישעיהו ל"ד:ד'

וְנָמַקּוּ כָּל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וְנָגְלוּ כַסֵּפֶר הַשָּׁמָיִם וְכָל־צְבָאָם יִבּוֹל כִּנְבֹל עָלֶה מִגֶּפֶן וְכִנְבֵלֶת מִתְּאֵנָה׃

And all the host of heaven shall moulder away, And the heavens shall be rolled together as a scroll; And all their host shall fall down, As the leaf falleth off from the vine, And as a falling fig from the fig-tree.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' לד, ד. סו, כד.

475 **לחזות בנועם ה'**

The words here quote Psalms 27:4; the passage is shown below.

Psalms 27:4 תהילים כ"ז:ד'

אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־ה' אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית־ה' כָּל־יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת בְּנֹעַם־ה' וּלְבַקֵּר בְּהֵיכָלוֹ׃

One thing have I asked of the L-RD, that will I seek after: That I may dwell in the house of the L-RD all the days of my life, To behold the graciousness of the L-RD, and to visit early in His temple.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים כז, ד.

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

For thou shalt spread abroad on the right hand and on the left; And thy seed shall possess the nations, And make the desolate cities to be inhabited.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' נד, ג.

482 ימין מקרבת . . שמאל דוחה

The words here quote Sotah 47a:6-7; the passage is shown below.

Sotah 47a:6–7 סוטה מ"ז א:ו'-ז'

תָּנוּ רַבָּנַן: לְעוֹלָם תְּהֵא שְׂמֹאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקָרֶבֶת, לֹא כֶּאֱלִישָׁע שֶׁדְּחָפוֹ לְגֵחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו, וְלֹא כִּיהוֹשָׁעַ בֶּן פְּרַחְיָה שֶׁדְּחָפוֹ לְיֵשׁוּ הַנּוֹצְרִי מִתַּלְמִידָיו בִּשְׁתֵּי יָדָיו. אֱלִישָׁע מַאי הֲוָה, דִּכְתִיב: ״וַיֹּאמֶר נַעֲמָן הוֹאֶל קַח כִּכָּרָיִם״, וּכְתִיב: ״וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא לִבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ אִישׁ מֵעַל מֶרְכַּבְתּוֹ לִקְרָאתֶךָ הַעֵת לָקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלָקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וּכְרָמִים וְצֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת״.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

סוטה מז, א.

483 ודברי אשר שמתיך בפיך

The words here quote Isaiah 59:21; the passage is shown below.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר ה' רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא־יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר ה' מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ישע' נט, כא.

484 והנה ברבות ס"פ אמור שם

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת פ' בא ע' רעב מעתיק וז"ל "תרין אמוראין חד אמר גולה וחד אמר גאולה, מ"ד גולה ע"ש שגולה לבבל וגלת שכינה עמהון כדאמר למענכם שולחתי בבלה בישע' סי מ"ג י"ד . . ומ"ד גאולה פרוקא שנאמר גואלינו ד' צבאות שמו". וראה גם באוה"ת נ"ך-א ע' תקי.

485 ותוספת האלף שעל ידו נעשה מבחי' גולה בחי' גאולה

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת בהעלותך ע' תכג ואילך.

486 סמיכת גאולה לתפלה

The words here quote Berakhot 9b:14–15; the passage is

476 בגילוי זיו השכינה

Kehot's note points to Berakhot 17a for these words.

Berakhot 17a ברכות י"ז א

KEHOT'S NOTE

ברכות יז, א.

477 בד"ה קול דודי

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקו"ת שה"ש יד, ד.

478 רע ומר עזבו את ה'

The words here quote Jeremiah 2:19; the passage is shown below.

Jeremiah 2:19 ירמיהו ב':י"ט

תְּיַסָּרֵךְ רָעָתֵךְ וּמְשֻׁבוֹתַיִךְ תוֹכִחֻךְ וּדְעִי וּרְאִי כִּי־רַע וָמָר עָזְבֵךְ אֶת־ה' אֱלֹקָיִךְ וְלֹא פַחְדָתִי אֵלַיִךְ נְאֻם־אֲד־נָי ה' צְבָאוֹת:

Thine own wickedness shall correct thee, and thy backslidings shall reprove thee: Know therefore and see that it is an evil and a bitter thing, that thou hast forsaken the L-RD thy G-d, neither is My fear in thee, Saith the L-rd GOD of hosts.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ירמי' ב, יט.

479 כל מי שאין בו דעה

The words here quote Berakhot 33a:19; the passage is shown below.

Berakhot 33a:19 ברכות ל"ג א:י"ט

וְאָמַר רַב אַמִּי: גְּדוֹלָה דֵּעָה, שֶׁנִּתְנָה בֵּין שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ״כִּי אֵל דֵּעוֹת ה'״. וְכָל מִי שֶׁאֵין בּוֹ דֵּעָה — אָסוּר לְרַחֵם עָלָיו, שֶׁנֶּאֱמַר: ״כִּי לֹא עַם בִּינוֹת הוּא עַל כֵּן לֹא יְרַחֲמֶנּוּ עֹשֵׂהוּ״.

R. Ammi also said : Great is knowledge which is placed between two references to the Divine Name ; as it is said, "For a G-d of knowledge is the L-rd" (I Sam. ii. 3). It is forbidden to have mercy upon one who does not possess knowledge ; as it is said, "For it is a people of no understanding, therefore He that made them will not have compassion upon them" (Is. xxvii. 11).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות לג, א.

480 בד"ה בהעלותך

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל ל, א ואילך.

481 ימין ושמאל תפרוצי

The words here quote Isaiah 54:3; the passage is shown below.

Isaiah 54:3 ישעיהו נ"ד:ג'

כִּי־יָמִין וּשְׂמֹאול תִּפְרֹצִי וְזַרְעֵךְ גּוֹיִם יִירָשׁ וְעָרִים נְשַׁמּוֹת יוֹשִׁיבוּ:

shown below.

Berakhot 9b:14–15 ברכות ט' ב:י"ד-ט"ו

תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: וְתִיקִין הָיוּ גּוֹמְרִין אוֹתָהּ עִם הָנֵץ הַחַמָּה, כְּדֵי שֶׁיִּסְמוֹךְ גְּאוּלָּה לִתְפִלָּה, וְנִמְצָא מִתְפַּלֵּל בַּיּוֹם. אָמַר רַבִּי זֵירָא: מַאי קְרָאָה — "יִירָאוּךָ עִם שֶׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים".

There is a teaching to the same effect : The Wetikin used to conclude it with the sunrise in order to unite the Geullah with the Tefillah, and consequently pray in the day. R. Zera said : What is the Scriptural authority foe this? "They shall fear Thee with the sun, and before the moon, throughout all generations" (Ps. Ixxii. 5).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות ט, ב. טושו"ע או"ח סס"ו, ח. רסקי"א.

487 א"ת מה אלא מאה

Kehot's note points to Menachot 43b for these words.

Menachot 43b מנחות מ"ג

KEHOT'S NOTE

ראה מנחות מג, ב רש"י ד"ה מה. ושם ד"ה א"ת [כ].

488 ארוממך אלקי המלך

The words here quote Psalms 145:1; the passage is shown below.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א

תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד:

[A Psalm of] praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O King; And I will bless Thy name for ever and ever.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קמה, א.

489 שנגלה עליהם ממה"מ הקב"ה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

הגדה של פסח.

490 המריקים מעליהם הזהב

The words here quote Zechariah 4:12; the passage is shown below.

Zechariah 4:12 זכריה ד':י"ב

וָאַעַן שֵׁנִית וָאֹמַר אֵלָיו מַה־שְּׁתֵּי שִׁבְלֵי הַזֵּיתִים אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צַנְתְּרוֹת הַזָּהָב הַמְרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב:

And I answered the second time, and said unto him: 'What are these two olive branches, which are beside the two golden spouts, that empty the golden oil out of themselves?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

זכריי ד, יב.

491 מצפון זהב יאתה

The words here quote Job 37:22; the passage is shown below.

Job 37:22 איוב ל"ז:כ"ב

מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה עַל־אֱלוֹהַּ נוֹרָא הוֹד:

Out of the north cometh golden splendour, About G-d is terrible majesty.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לז, כב.

492 ונתתי מטר ארצכם

The words here quote Deuteronomy 11:14; the passage is shown below.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מְטַר־אַרְצְכֶם בְּעִתּוֹ יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דְגָנֶךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יא, יד.

493 בגמרא רפ"ו דברכות

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לה, ב תודי"ה כאן.

494 מקומו של עולם

The words here quote Bereshit Rabbah 68:9; the passage is shown below.

Bereshit Rabbah 68:9 בראשית רבה ס"ח:ט'

ויפגע במקום - ר' הונא בשם ר' אמי אמר: מפני מה מכנין שמו של הקב"ה וקוראין אותו מקום? שהוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו, מן מה דכתיב (שמות לג): הנה מקום אתי, הוי, הקדוש ברוך הוא מקומו של עולם, ואין עולמו מקומו. אמר רבי יצחק: כתיב (דברים לג): מעונה אלקי קדם, אין אנו יודעים אם הקב"ה מעונו של עולמו ואם עולמו מעונו, מן מה דכתיב (תהלים צ): ה' מעון אתה, הוי. הקדוש ברוך הוא מעונו של עולמו, ואין עולמו מעונו. אמר רבי אבא בר יודן: לגבור, שהוא רוכב על ...

"He encountered the place and spent the night there because the sun had set; he took from the stones of the place, which he placed beneath his head, and lay down in that place" (Genesis 28:11). "He encountered [vayifga] the place" - Rav Huna said in the name of Rabbi Ami: Why do they change the name of the Holy One blessed be He and call Him the Omnipresent [hamakom]? It is because He is the place [mekomo] of the world, and His world is not His place. From what ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

ב"ר סח, ט.

495 כי הדם הוא הנפש

The words here quote Deuteronomy 12:23; the passage is

shown below.

Deuteronomy 12:23 דברים י״ב:כ״ג

רַק חֲזַק לְבִלְתִּי אֲכֹל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ וְלֹא־תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם־הַבָּשָׂר׃

Only be stedfast in not eating the blood; for the blood is the life; and thou shalt not eat the life with the flesh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יב, כג.

496 ברבות פי תרומה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לה, ה.

497 וממצרים קראתי לבני

The words here quote Hosea 11:1; the passage is shown below.

Hosea 11:1 הושע י״א:א׳

כִּי נַעַר יִשְׂרָאֵל וָאֹהֲבֵהוּ וּמִמִּצְרַיִם קָרָאתִי לִבְנִי׃

When Israel was a child, then I loved him, And out of Egypt I called My son.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

הושע יא, א.

498 ופרעה הקריב

The words here quote Exodus 14:10; the passage is shown below.

Exodus 14:10 שמות י״ד:י׳

וּפַרְעֹה הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסֵעַ אַחֲרֵיהֶם וַיִּירְאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃

And when Pharaoh drew nigh, the children of Israel lifted up their eyes, and, behold, the Egyptians were marching after them; and they were sore afraid; and the children of Israel cried out unto the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Shemot Rabbah 21:5 שמות רבה כ״א:ה׳

... אמר רבי אלעזר בן פדת: כיון שיצאו ישראל ממצרים, היו נושאין עיניהן והיו המצרים רודפים אחריהם, שנאמר (שם יד, י): ופרעה הקריב (וגו׳). נוסעים אינו אומר, אלא נוסע, כיון שיצא פרעה והמצריים לרדוף אחריהם, תלו עיניהם לשמים וראו שרן של מצרים פורח באויר, כיון שראו אותו נתייראו הרבה, שנאמר (שם שם, שם): ויראו מאד. ומהו והנה מצרים נוסע אחריהן? שרן של מצרים היה שמו מצרים, שאין הקדוש ברוך הוא מפיל אומה, עד שהוא מפיל שרן תחלה. וכן אתה מוצא בנבוכדנצר, שהפיל הקדוש ברוך הוא לשרו תחלה, שנאמר (דניאל ד, ...

That is what is written: "My dove in the cleft of the rock" (Song of Songs 2:14). It should have said "a dove in the cleft of the rock." Why did it say "my dove?" It is as Rabbi Yoḥanan said: The Holy One blessed be He said to Israel: "My dove." See what is written: "Ephraim is like a foolish dove, with no understanding" (Hosea 7:11). The Holy One blessed be He said: To Me they are like a foolish dove; everything that I decree for them, they do ...

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

KEHOT'S NOTE

שמות יד, י. וראה שמו״ר כא, ה.

499 צמאה לך נפשי

The words here quote Psalms 63:2; the passage is shown below.

Psalms 63:2 תהילים ס״ג:ב׳

אֱלֹקִים אֵלִי אַתָּה אֲשַׁחֲרֶךָּ צָמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמַהּ לְךָ בְשָׂרִי בְּאֶרֶץ־צִיָּה וְעָיֵף בְּלִי־מָיִם׃

O G-d, Thou art my G-d, earnestly will I seek Thee; My soul thirsteth for Thee, my flesh longeth for Thee, In a dry and weary land, where no water is.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים סג, ב.

500 בד״ה להבין ענין יו״ט שני

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן שמע״צ צב, א ואילך.

501 שיאמרו ליצחק כי אתה אבינו

The words here quote Shabbat 89b:4–5; the passage is shown below.

Shabbat 89b:4–5 שבת פ״ט ב:ד׳-ה׳

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מַאי דִּכְתִיב: ״כִּי אַתָּה אָבִינוּ כִּי אַבְרָהָם לֹא יְדָעָנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יַכִּירֵנוּ אַתָּה ה׳ אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ״ — לְעָתִיד לָבֹא יֹאמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: בָּנֶיךָ חָטְאוּ לִי. אֹמֶר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יִמָּחוּ עַל קִדּוּשַׁת שְׁמֶךָ. אָמַר: אֵימַר לְקֹה לְיַעֲקֹב דַּהֲוָה לֵיקֹה צַעַר גִּידּוּל בָּנִים, אֶפְשָׁר דְּבָעֵי רַחֲמֵי עֲלַיְיהוּ. אָמַר לֵיקֹה: בָּנֶיךָ חָטְאוּ. אֹמֶר לְפָנָיו: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יִמָּחוּ עַל קִדּוּשַׁת שְׁמֶךָ. אָמַר לָא בְּסָבֵי טָעֲמָא וְלָא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

KEHOT'S NOTE

שבת פט, ב.

502 לבאר הדברים הנ״ל

Kehot's note points to where this is explained further: Maamarei Admur HaZaken 5568.

KEHOT'S NOTE

הנחת כ״ק אדמו״ר האמצעי נדפס בסה״מ תקס״ח ח״א ע׳ תק. מאמר זה בתוס׳ הגהות נדפס באוה״ת בהעלותך ע׳ תכ. וראה שם ע׳ תטז.

503 החכמה תחי׳ את בעליה

The words here quote Ecclesiastes 7:12; the passage is shown below.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז׳:י״ב

כִּי בְּצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ׃

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

for ever, that we may do all the words of this law.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כט, כח.

509 **הנסתרות הן דחילו ורחימו**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

זח"ג (קכג, ב). ת"ז (ת"י ות"ע). [כ].

510 **בד"ה ואלה פקודי**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לעיל פ' פקודי ג, ג.

511 **בד"ה ושבתי בשלום**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

תו"א כא, ב ואילך. ובאוה"ת בהעלותך ע' תכ מציין "בענין וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה".

512 **ואם צדקת**

Kehot's note points to Job 35:7 for these words.

Job 35:7 איוב ל"ה:ז

אִם־צָדַקְתָּ מַה־תִּתֶּן־לוֹ אוֹ מַה־מִּיָּדְךָ יִקָּח׃

If thou be righteous, what givest thou Him? Or what receiveth He of thy hand?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב לה, ז.

513 **ולעבדו**

Kehot's note points to Deuteronomy 11:13 for these words.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־ה' אֱלֹקֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים יא, יג.

514 **סד"ה ואלה המשפטים**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א עה, ד.

515 **ובד"ה לא תהיה משכלה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א עח, ד.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה קהלת ז, יב.

504 **למה קדמה פ' שמע**

The words here quote Berakhot 13a:21; the passage is shown below.

Berakhot 13a:21 ברכות י"ג א:כ"א

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: לָמָּה קָדְמָה פָּרָשַׁת "שְׁמַע" לְ"וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ" — כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ" לְ"וַיֹּאמֶר" — שֶׁיְּהֵא אָדָם נוֹהֵג בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, "וַיֹּאמֶר" אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם בִּלְבַד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall came to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake" ? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ברכות יג, א.

505 **תחת אשר לא עבדת**

The words here quote Deuteronomy 28:47; the passage is shown below.

Deuteronomy 28:47 דברים כ"ח:מ"ז

תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עָבַדְתָּ אֶת־ה' אֱלֹקֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוּב לֵבָב מֵרֹב כֹּל׃

because thou didst not serve the L-RD thy G-d with joyfulness, and with gladness of heart, by reason of the abundance of all things;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

דברים כח, מז.

506 **בד"ה כי עמך מקור חיים בפי' מקץ**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א לה, א.

507 **ובפי' שלח ע"פ ועתה**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

להלן לט, א.

508 **הנסתרות לה' אלקינו**

The words here quote Deuteronomy 29:28; the passage is shown below.

Deuteronomy 29:28 דברים כ"ט:כ"ח

הַנִּסְתָּרֹת לַה' אֱלֹקֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃

The secret things belong unto the L-RD our G-d; but the things that are revealed belong unto us and to our children

ע' בתו"א נח ד"ה הן עם א' (שם בלק"ת [מהאריז"ל] ע"ז ס' ה (טז, ג)) [ד"ה מהרח"ו ז"ל]. וע' אוה"ת ויחי (שסז, א). ושם (שעג, ב) מציין משי' הצחצחות והלי "ע"ס הגנוזות" אות באות ל"מ — וע' ביאוה"ז ס"פ פקודי [נט, ב] ענוה שרשה מע"ס הגנוזות. וע' דרך מצותיך מאדמו"ו צ"צ נ"ע דרוש הלל בתחלתו [קמח, ב] ציין ע"ז בשי' הני"ל בשם הגאונים. והוא בפ"א ובפ"ד שם אבל הלי' אינו כן. [כ]. וראה לעיל בחקתי מו, ג. ראה פרדס שער מלמטה למעלה. וראה לקו"ת חקת סג, ג. [כ].

525 הם ע"פ קבלת האריז"ל

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה ד"ה לעולם יהא אדם — עזר"ת ע' פה.

526 רצון . . מצחא . . באדרא

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

[זהר] ח"ג (קכט, א. רפח, ב). [כ].

527 וכנודע שיש ב' בחי' בכתר

Kehot's note points to where this is explained further: Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

ראה ע"ח שמ"ב, פ"א.

528 ארוכה מארץ מדה

The words here quote Job 11:9; the passage is shown below.

Job 11:9 איוב י"א:ט

אָרְכָּהּ מֵאֶרֶץ מִדָּהּ וּרְחָבָה מִנִּי־יָם׃

The measure thereof is longer than the earth, and broader than the sea.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

איוב יא, ט.

529 בביאור ע"פ מי מנה

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' בלק סט, ג.

530 בחכמה אתברירו

Kehot's note points to Zohar II, 254b for these words.

Zohar II, 254b זח"ב רנד,

KEHOT'S NOTE

זח"ב רנד, ב. ראה ע"ח שי"ח, פ"ה. וראה הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תש"ח ע' 206. וראה לעיל ויקרא ד, א. צו יג, ב.

531 וז"ש בזהר

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ל"מ. וע' כתובות (נז, ב). נדרים (עג, ב) במתני' "הואיל ובעלה חייב במזונותי'". וע' זח"א (שם) מח, סע"ב. [כ]. ראה אוה"ת בראשית-ג ע' תקמג, ב.

516 ובד"ה לא הביט און

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

לקמן פ' בלק ע, ג.

517 וצ"ל גילוי . . השמים

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת יתרו ע' תתפא.

518 הערת רוח קדשו ממרום

Isaiah foretells desolation "until a spirit is poured upon us from on high, and the wilderness becomes a fruitful field." It describes the arousal from above that answers the outcry.

Isaiah 32:15 ישעיהו ל"ב:ט"ו

עַד־יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם וְהָיָה מִדְבָּר לַכַּרְמֶל וְהַכַּרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב׃

Until the spirit be poured upon us from on high, And the wilderness become a fruitful field, And the fruitful field be counted for a forest.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה ישעי' לב, טו.

519 ההשתלשלות של הקו נמשך מבחי' עשי'

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

ראה המשך בששה"ק תער"ב ח"ב ע' תתקכד וע' א'קב.

520 וכענין טורא חשוכא

Kehot's note points to Zohar III, 208a for these words.

Zohar III, 208a זח"ג רח, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ג רח, א. ראה אוה"ת קרח ע' תשכא. מובא ביהל אור ע' קצ.

521 טורא חשוכא חג"ת

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

נ"ב עלי"ק שה"ש ד"ה קול דודי (טו, ג). ולעיל נשא (כג, א). [כ].

522 (עיין בפרדס . . נוגע לעצמותו כו')

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

הגה זו באריכות באוה"ת בהעלותך ע' תכא.

523 ובמי"א נתבאר

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

תו"א קג, ג.

524 ע"ס הגנוזות הנז' בפרדס

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

532 **האדם — מכאן ואילך**

Kehot's note points to where this is explained further: Etz Chaim.

KEHOT'S NOTE

וע' בע"ח ש' מ"ן ומ"ד דרוש א' ד"ה [— בהכת"י קרוע — כל ענין זה]. [כ].

533 **אבל שרש מציאותה הוא מרצון העליון**

Kehot's note points to where this is explained further: The Rebbe Rashab's maamar "כל הנהנה" (5652).

KEHOT'S NOTE

נתבאר בד"ה כל הנהנה תרנ"ב ע' קכג.

534 **אשת חיל עט"ב**

The words here quote Proverbs 12:4; the passage is shown below.

Proverbs 12:4 משלי י"ב:ד'

אֵשֶׁת־חַיִל עֲטֶרֶת בַּעְלָהּ וּכְרָקָב בְּעַצְמוֹתָיו מְבִישָׁה׃

A virtuous woman is a crown to her husband; But she that doeth shamefully is as rottenness in his bones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי י"ב, ד.

535 **כמ"ש בלקו"ת**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

באוה"ת בהעלותך ע' תכג כי "לכאורה לא נמצא כלל בלקו"ת פי' בהעלותך שהמנורה הוא פרצוף פנימי דנוק' . . וצ"ל דמש"ש בלקו"ת דהמנורה היא נוק' דז"א והוא מע"ח שער תיקון הנוק' פ"ז".

536 **בביאור ע"פ אחת היא יונתי**

Kehot's marei makom for these words (its note is below).

KEHOT'S NOTE

כנראה הכוונה להביאור לד"ה ששים המה מלכות לקמן שה"ש מ, א.

537 **וע' זח"ב דף י"ד ע"ב**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

ראה אוה"ת בהעלותך ע' תכג.

538 **אם הבנים**

Kehot's note points to Psalms 113:9 for these words.

Psalms 113:9 תהילים קי"ג:ט'

מוֹשִׁיבִי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אֵם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה הַלְלוּ־יָהּ׃

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

תהלים קיג, ט.

539 **כד אתכפיא סט"א**

Kehot's note points to Zohar II, 128b for these words.

Zohar II, 128b זח"ב קכח

KEHOT'S NOTE

ראה זח"ב קכח, ב.

540 **בארץ לא זרועה**

The words here quote Jeremiah 2:2; the passage is shown below.

Jeremiah 2:2 ירמיהו ב':ב'

הָלוֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ
אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃

Go, and cry in the ears of Jerusalem, saying: Thus saith the L-RD: I remember for thee the affection of thy youth, the love of thine espousals; how thou wentest after Me in the wilderness, in a land that was not sown.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ירמי' ב, ב.

541 **י"ה עם שמי הוא שס"ה**

Kehot's note points to Zohar III, 110b for these words.

Zohar III, 110b זח"ג קי, ב

KEHOT'S NOTE

זח"ג קי, ב. וראה ת"ז בהקדמה ד, ב. ה, א.

542 **שבזה לעומת זה**

Kehot's note points to Ecclesiastes 7:14 for these words.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

בְּיוֹם טוֹבָה הֱיֵה בְטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רְאֵה גַּם אֶת־זֶה לְעֻמַּת־זֶה עָשָׂה
הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרַת שֶׁלֹּא יִמְצָא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה׃

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה קהלת ז, יד.

543 **שעבדו בחומר ובלבנים**

The words here quote Exodus 1:14; the passage is shown below.

Exodus 1:14 שמות א':י"ד

וַיְמָרְרוּ אֶת־חַיֵּיהֶם בַּעֲבֹדָה קָשָׁה בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים וּבְכָל־עֲבֹדָה בַּשָּׂדֶה אֵת
כָּל־עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר־עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרֶךְ׃

And they made their lives bitter with hard service, in mortar and in brick, and in all manner of service in the field; in all their service, wherein they made them serve with rigour.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

ראה שמות א, יד.

544 **במדרש רבה ר"פ ואתה תצוה**

Kehot's note points to where this is explained further: Or

HaTorah.

KEHOT'S NOTE

נעתק באוה"ת בהעלותך ע' תכה "מה הזית הזה כו' מעלין אותו לגת ונותנין אותו במטחן כו' ואח"כ נותנין את שומנן כו'" ראה באוה"ת שם באריכות.

545 **שמן וקטרת**

The words here quote Proverbs 27:9; the passage is shown below.

Proverbs 27:9 משלי כ"ז:ט'

שֶׁמֶן וּקְטֹרֶת יְשַׂמַּח־לֵב וּמֶתֶק רֵעֵהוּ מֵעֲצַת־נָפֶשׁ׃

Ointment and perfume rejoice the heart; So doth the sweetness of a man's friend by hearty counsel.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

KEHOT'S NOTE

משלי כז, ט.

546 **בוצינא דקרדוניתא**

Kehot's note points to Zohar I, 15a for these words.

Zohar I, 15a זח"א טו, א

KEHOT'S NOTE

ראה זח"א טו, א. ובמק"מ שם. ת"ז רת"ה ובכס"מ שם.

547 **בלקו"ת פ' עקב**

Kehot's note points to where this is explained further: Or HaTorah.

KEHOT'S NOTE

להאריז"ל, "ע"פ ארץ חטה כו' ארץ זית שמן כו' זית הוא יסוד כו' כי בחי' יסוד לעולם אינו נפרד" מובא באוה"ת בהעלותך ע' תכו.

PARAGRAPH 10

548 **שמקבל עליו עול מלכות שמים**

Rabbi Yehoshua ben Korchah explains that the Shema comes first so that one first accepts upon himself the yoke of the kingdom of Heaven and afterwards the yoke of the mitzvos. This is the acceptance that precedes "Forgive us."

Berakhot 13a:21 ברכות י"ג א:כ"א

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה: לָמָּה קָדְמָה פָּרָשַׁת "שְׁמַע" לְ"וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ" — כְּדֵי שֶׁיְּקַבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מְקַבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. "וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ" לְ"יֹאמֶר" — שֶׁיְּהֵא אִם שָׁמוֹעַ" נוֹהֵג בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה, "יֹאמֶר" אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בַּיּוֹם בִּלְבַד.

R. Joshua b. Karhah said: Why does the section "Hear, O Israel" precede "And it shall come to pass if ye shall hearken"? So that a man shall first receive upon himself the yoke of the kingdom of heaven, and afterwards receive upon himself the yoke of the commandments. And why does "And it shall came to pass if ye shall hearken" precede "And the L-rd spake" ? Because the former applies both during the day and night, but the latter during the day only.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

549 **אוילים מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו**

The psalmist speaks of the sick: "Fools, because of the way of their transgression and because of their iniquities, are afflicted." The Alter Rebbe reads "afflicted" as "afflict themselves," fasting in teshuvah, and distinguishes iniquity from rebellion. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 107:17 תהילים ק"ז:י"ז

אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ׃

Crazed because of the way of their transgression, And afflicted because of their iniquities—

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

550 **פשעים אלו המרדים**

In defining the words of the High Priest's confession, the Talmud says pesha'im are rebellions, avonos are deliberate sins and chata'im are unwitting ones. It shows that pesha is the gravest offense.

Yoma 36b:6 יומא ל"ו ב:ו'

פְּשָׁעִים אֵלּוּ הַמָּרְדִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "מָלְכוּ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי", וְאוֹמֵר: "אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה בָּעֵת הַהִיא". "לְכָל חַטֹּאתָם" אֵלּוּ הַשְּׁגָגוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא בִּשְׁגָגָה". וּמַאַחַר שֶׁהִתְוַדָּה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמָּרְדִים חוֹזֵר וּמִתְוַדֶּה עַל הַשְּׁגָגוֹת?!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

551 **והם פשעו בי**

"Children I have raised and exalted, and they have transgressed against Me." Here its words name the theme of a discourse on rebellion.

Isaiah 1:2 ישעיהו א:ב'

שִׁמְעוּ שָׁמַיִם וְהַאֲזִינִי אֶרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר בָּנִים גִּדַּלְתִּי וְרוֹמַמְתִּי וְהֵם פָּשְׁעוּ בִי׃

Hear, O heavens, and give ear, O earth, For the L-RD hath spoken: Children I have reared, and brought up, And they have rebelled against Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

552 **בי נשבעתי**

In Parshas Acharei the Zohar speaks of the alef hidden within the vav and not revealed, as it is written, "By Myself (bi) I have sworn." The text cites this place for the meaning of "against Me" (bi).

Zohar, Achrei Mot 29:182–31:193 ספר הזהר, אחרי מות כ"ט:קפ"ב-ל"א:קצ"ג

553 **ומאריך באחד**

Sumchus says that whoever lengthens the word "One" has his days and years lengthened. It is the source of dwelling at length on "One" in the Shema.

Berakhot 13b:14–15 ברכות י"ג ב:י"ד-ט"ו

תָּנְיָא סוּמְכוֹס אוֹמֵר: כָּל הַמַּאֲרִיךְ בְּ"אֶחָד", מַאֲרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וּבַדָּלִית. אָמַר רַב אָשֵׁי: וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַחֲטוֹף בַּחֵית. רַבִּי יִרְמְיָה הֲוָה יָתֵיב קַמֵּיהּ דְּרַבִּי [חֲיָיא בַּר אַבָּא], חֲזָיֵיהּ דַּהֲוָה

"bread day and night" of the psalm with the study of Torah.

Joshua 1:8 יהושע א׳:ח׳

לֹא־יָמ֗וּשׁ סֵ֚פֶר הַתּוֹרָ֣ה הַזֶּ֔ה מִפִּ֖יךָ וְהָגִ֣יתָ בּ֑וֹ יוֹמָ֥ם וָלַ֛יְלָה לְמַ֥עַן תִּשְׁמֹ֖ר לַעֲשׂ֣וֹת כְּכָל־הַכָּת֣וּב בּ֑וֹ כִּי־אָ֚ז תַּצְלִ֣יחַ אֶת־דְּרָכֶ֔ךָ וְאָ֖ז תַּשְׂכִּֽיל׃

This book of the law shall not depart out of thy mouth, but thou shalt meditate therein day and night, that thou mayest observe to do according to all that is written therein; for then thou shalt make thy ways prosperous, and then thou shalt have good success.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

559 אם ישים אליו לבו

Elihu says that if G-d set His heart against man and gathered back his spirit and breath, all flesh would perish. The words "if he sets his heart to Him" are used here for a person turning his heart to G-d. (context: Steinsaltz Tanakh)

Job 34:14 איוב ל״ד:י״ד

אִם־יָשִׂ֣ים אֵ֭לָיו לִבּ֑וֹ רוּח֖וֹ וְנִשְׁמָת֣וֹ אֵלָ֣יו יֶאֱסֹֽף׃

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

560 כי נכמרו רחמיו

Yosef hurried out, "for his compassion was stirred toward his brother," went into the chamber and wept there. The weeping comes first.

Genesis 43:30 בראשית מ״ג:ל׳

וַיְמַהֵ֣ר יוֹסֵ֔ף כִּי־נִכְמְר֥וּ רַחֲמָ֖יו אֶל־אָחִ֑יו וַיְבַקֵּ֣שׁ לִבְכּ֔וֹת וַיָּבֹ֥א הַחַדְרָ֖ה וַיֵּ֥בְךְּ שָֽׁמָּה׃

And Joseph made haste; for his heart yearned toward his brother; and he sought where to weep; and he entered into his chamber, and wept there.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

561 שימו לחם

After weeping, Yosef washed his face, restrained himself and said, "Set out bread." Bread follows tears, as in "My tears have been my bread."

Genesis 43:31 בראשית מ״ג:ל״א

וַיִּרְחַ֖ץ פָּנָ֑יו וַיֵּצֵ֕א וַיִּתְאַפַּ֖ק וַיֹּ֣אמֶר שִׂ֔ימוּ לָֽחֶם׃

And he washed his face, and came out; and he refrained himself, and said: 'Set on bread.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

562 הרועה בשושנים

The maiden says, "I am my Beloved's and my Beloved is mine, who grazes among the roses." The discourse on this verse reads shoshanim as those who study (shonim) the laws.

Song of Songs 6:3 שיר השירים ו׳:ג׳

אֲנִ֥י לְדוֹדִ֖י וְדוֹדִ֣י לִ֑י הָרֹעֶ֖ה בַּשּׁוֹשַׁנִּֽים׃

I am my beloved's, and my beloved is mine, That feedeth among the lilies.'

מַאֲרִיךְ טוּבָא, אֲמַר לֵיקָה: כֵּיוָן דְּאַמְלֵיכְתֵּיהּ לְמַעְלָה וּלְמַטָּה וּלְאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם — תּוּ לָא צְרִיכַתְּ.

There is a teaching : Symmachus says : Whoever prolongs the pronunciation of the word ehad "one," his days and years are prolonged for him. Rab Aha b. Jacob said : Especially the letter D. Rab Ashe said: Only he must not slur over the letter H. R. Jeremiah was sitting in the presence of R. Hiyya b. Abba, and noticed that he prolonged [the word ehad] exceedingly. He said to him : So long as thou hast proclaimed His Kingship above and below and the four winds of heaven, ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

554 בזכרנו את ציון

The exiles in Babylon say, "By the rivers of Babylon, there we sat and wept, when we remembered Zion." It is the theme of the midnight lament.

Psalms 137:1 תהילים קל״ז:א׳

עַל־נַהֲרוֹת בָּבֶל שָׁם יָשַׁבְנוּ גַּם־בָּכִינוּ בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן׃

By the rivers of Babylon, There we sat down, yea, we wept, When we remembered Zion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

555 הוי׳ בחכמה

"Havayah, with Chochmah, founded the earth; He established the heavens with understanding." It shows the Infinite Light revealed in Chochmah.

Proverbs 3:19 משלי ג׳:י״ט

ה׳ בְּחָכְמָה יָסַד־אָרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בִּתְבוּנָה׃

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

556 בחכמה אתבררו

The Zohar teaches that "through Chochmah they are refined." The Kehot note gives this place for the phrase.

Zohar, Pekudei 51:663–674 ספר הזהר, פקודי נ״א:תרס״ג-תער״ד

557 היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה באמור אלי כל היום איה אלקיך

The psalmist, far from G-d's house, says his tears are as constant as his bread while his enemies taunt him all day, "Where is your G-d?" The Alter Rebbe reads the tears as the way to the "bread" of Torah, and "all day" as asking where G-d is through the day. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 42:4 תהילים מ״ב:ד׳

הָיְתָה־לִּי דִמְעָתִי לֶחֶם יוֹמָם וָלָיְלָה בֶּאֱמֹר אֵלַי כָּל־הַיּוֹם אַיֵּה אֱלֹקֶיךָ׃

My tears have been my food day and night, while they say unto me all the day: 'Where is Thy G-d?'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

558 והגית בו יומם ולילה

"This book of the Torah shall not depart from your mouth, and you shall meditate in it day and night." It links the

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

Rabbi Meir said: Engage but little in business, and busy yourself with the Torah. Be of humble spirit before all men. If you have neglected the Torah, you shall have many who bring you to neglect it, but if you have labored at the study of Torah, there is much reward to give unto you

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

ונפשי כעפר לכל תהיה 566

Mar son of Ravina closed his prayer with "My G-d, guard my tongue from evil ... and let my soul be as dust to all," the prayer said at the end of the Amidah. It is the humility likened to crushed oil.

Berakhot 17a:4 ברכות י"ז א:ד'

מָר בַּרְיהּ דְּרָבִינָא כִּי הֲוָה מְסַיֵּים צְלוֹתֵיהּ אָמַר הָכִי: "אֱלֹקַי, נְצוֹר לְשׁוֹנִי מֵרָע וְשִׂפְתוֹתַי מִדַּבֵּר מִרְמָה, וְלִמְקַלְלַי נַפְשִׁי תִדּוֹם, וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה. פְּתַח לִבִּי בְּתוֹרָתֶךָ, וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדּוֹף נַפְשִׁי. וְתַצִּילֵנִי מִפֶּגַע רָע, מִיֵּצֶר הָרָע, וּמֵאִשָּׁה רָעָה, וּמִכָּל רָעוֹת הַמִּתְרַגְּשׁוֹת לָבֹא בָּעוֹלָם. וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה מְהֵרָה הָפֵר עֲצָתָם וְקַלְקֵל מַחְשְׁבוֹתָם. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי".

Mar b. Kabina used to add at the conclusion of his prayer : O my G-d ! (Guard my tongue from evil and my lips from speaking guile ; and to such as curse me let my soul be dumb, yea, let my soul be unto all as the dust. Open my heart to Thy Torah, and let my soul pursue Thy commandments. And do Thou deliver me from mishap, from the evil impulse, and from an evil woman and all evil which breaks forth to come upon the world. ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן שיורד ע"פ מדותיו 567

David's psalm of brotherly unity compares it to the good oil poured on Aharon's head, running down his beard to the collar of his robes. The whole section is built on this verse, and the maamar later reads middosav, his garments, as G-d's middos, His attributes. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו׃

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

קווצותיו תלתלים 568

Rav Chisda teaches in the name of Mar Ukva that "his locks are curled" (taltalim) means that on every stroke of the Torah's letters one may expound heaps upon heaps (tilei tilim) of laws. It is the basis for reading the locks as the laws of the Torah.

Eruvin 21b:23–25 עירובין כ"א ב:כ"ג-כ"ה

"[וְ]אֵיזֵן וְחַקֵּר תֵּיקֵן מְשָׁלִים הַרְבֵּה" — אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר: בַּתְּחִילָּה הָיְתָה תּוֹרָה דּוֹמָה לְכִפָּה שֶׁאֵין לָהּ אָזְנַיִם, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָזְנַיִם. "קְווּצוֹתָיו תַּלְתַּלִּים", אָמַר רַב חִסְדָּא אָמַר מָר עוּקְבָא:

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מים תחתונים בוכים 563

Rabbeinu Bachya brings the Midrash that when the waters were divided, the lower waters began to weep, and they were promised to be brought on the altar in the salt and the water libation. The Kehot note cites this place.

Rabbeinu Bahya, Vayikra 2:13:4 רבנו בחיי, ויקרא ב':י"ג:ד'

... כי בשעה שחלק הקב"ה את המים נתן אלו למעלה ואלו למטה התחילו מים התחתונים בוכים וזהו שכתוב (איוב כ"ח:י"א) מבכי נהרות חבש. אמר רבי אבא בבכי נתפרשו המים התחתונים מן העליונים, אמרו אוי לנו שלא זכינו לעלות למעלה להיות קרובים ליוצרנו, מה עשו העיזו פניהם ובקעו תהומות ובקשו לעלות, עד שגער בהן הקב"ה שנאמר (ישעיהו מ"ג:ט"ז) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, (נחום א':ד') גוער בים ויבשהו, אמר להם הקב"ה הואיל ולכבודי עשיתן כל כך אין להן רשות למים העליונים לומר שירה עד שיטלו רשות מכם, שנאמר (תהילים צ"ג:ד') ...

A Midrashic approach tinged with kabbalah: G'd had concluded a covenant with the waters in the "lower" regions of the universe .at the time these waters were separated from the "upper" waters (Genesis 1,7) that on Sukkot some of these waters laced with salt would be used as a libation on G'd's altar. This is confirmed by Bereshit Rabbah 5,5 according to which the "lower" waters were called "crying waters" as they accepted the separation from the upper waters only after shedding salty tears. This is reflected in Job 28,11: ...

Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain) • Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY)

PARAGRAPH 11

כתית למאור 564

"And you shall command the children of Israel to bring you pure olive oil, crushed for the light, to raise up a lamp continually." It is the oil of the Menorah.

Exodus 27:20 שמות כ"ז:כ'

וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃

And thou shalt command the children of Israel, that they bring unto thee pure olive oil beaten for the light, to cause a lamp to burn continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

שפל רוח 565

Rabbi Meir says, "Be humble of spirit before every person." The Kehot note gives this place for humility of spirit.

Pirkei Avot 4:10 משנה אבות ד':י'

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, הֱוֵי מְמַעֵט בְּעֵסֶק, וַעֲסֹק בַּתּוֹרָה. וֱהֵוי שְׁפַל רוּחַ בִּפְנֵי כָל אָדָם. וְאִם בָּטַלְתָּ מִן הַתּוֹרָה, יֶשׁ לְךָ בְּטֵלִים הַרְבֵּה כְּנֶגְדֶּךָ. וְאִם עָמַלְתָּ בַּתּוֹרָה, יֶשׁ לוֹ שָׂכָר הַרְבֵּה לִתֶּן לָךְ׃

מְלַמֵּד שֶׁיֵּשׁ לִדְרוֹשׁ עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תֵּילֵי תֵּילִים שֶׁל הֲלָכוֹת. "שְׁחוֹרוֹת כָּעוֹרֵב": בְּמִי אַתָּה מוֹצְאָן — בְּמִי

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

569 קווצותיו תלתלים שחורות כעורב

The maiden describes her beloved: "His head is finest gold; his locks are curled, black as a raven." The locks stand for the laws of the Torah.

Song of Songs 5:11 שיר השירים ה׳:י״א

רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב:

His head is as the most fine gold, His locks are curled, And black as a raven.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

570 משל הקדמוני

David tells Shaul, "As the ancient proverb says, from the wicked comes forth wickedness," and so he will not raise his hand against him. Rashi (on Exodus 21:13) reads "the parable of the Ancient One" as the Torah, G-d's parable, the source of the name used here. (Kehot: I Samuel 24:13)

I Samuel 24:14 שמואל א כ״ד:י״ד

כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע וְיָדִי לֹא תִהְיֶה־בָּךְ:

As saith the proverb of the ancients: Out of the wicked cometh forth wickedness; but my hand shall not be upon thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

571 התורה נק׳ משל הקדמוני

Rashi explains that "the parable of the Ancient One" is the Torah, the parable of the Holy One, blessed be He, who is the Ancient One of the world. The Alter Rebbe builds on this reading.

Rashi on Exodus 21:13:4 רש"י על שמות כ״א:י״ג:ד׳

והאלקים אנה לידו. וְלָמָּה תֵּצֵא זֹאת מִלְּפָנָיו? הוּא שֶׁאָמַר דָּוִד "כַּאֲשֶׁר יֹאמַר מְשַׁל הַקַּדְמֹנִי מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע" (שמואל א כ״ד); וּמְשַׁל הַקַּדְמוֹנִי הִיא הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא מְשַׁל הַקָּבָ"ה שֶׁהוּא קַדְמוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם; וְהֵיכָן אָמְרָה תּוֹרָה מֵרְשָׁעִים יֵצֵא רֶשַׁע? וְהָאֱלֹקִים אִנָּה לְיָדוֹ. בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בִּשְׁנֵי בְנֵי אָדָם, אֶחָד הָרַג שׁוֹגֵג וְאֶחָד הָרַג מֵזִיד, וְלֹא הָיוּ עֵדִים בַּדָּבָר שֶׁיַּעִידוּ, זֶה לֹא נֶהֱרַג, וְזֶה לֹא גָלָה, וְהַקָּבָ"ה מְזַמְּנָן לְפָנָיו אֶחָד, זֶה שֶׁהָרַג בְּמֵזִיד יוֹשֵׁב תַּחַת הַסֻּלָּם וְזֶה שֶׁהָרַג שׁוֹגֵג עוֹלֶה ...

והאלקים אנה לידו BUT GOD GOT IT READY FOR HIS HAND — But why should this go forth from Him (be brought about by G-d)? This is just what David tells us: (I Samuel 24:13) "As says the proverb of the ancient (הקדמני) "Wickedness proceededeth from the wicked". — "The proverb of the קדמני" is the Torah, the maxim of G-d, Who it the "Ancient" (Whose existence preceded that) of the world. But where indeed does the Torah say, "Wickedness proceedeth from the wicked"? It says it implicitly in the ...

Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain) • Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain)

572 כתלג חיוור

In Daniel's vision the Ancient of Days sits, "His garment white as snow and the hair of His head like pure wool." Its words describe the white hairs of Arich Anpin here.

Daniel 7:9 דניאל ז׳:ט׳

חָזֶה הֲוֵית עַד דִּי כָרְסָוָן רְמִיו וְעַתִּיק יוֹמִין יְתֵב לְבוּשֵׁהּ כִּתְלַג חִוָּר וּשְׂעַר רֵאשֵׁהּ כַּעֲמַר נְקֵא כָּרְסְיֵהּ שְׁבִבִין דִּי־נוּר גַּלְגְּלוֹהִי נוּר דָּלִק:

I beheld Till thrones were placed, And one that was ancient of days did sit: His raiment was as white snow, And the hair of his head like pure wool; His throne was fiery flames, and the wheels thereof burning fire.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

573 והחכמה תחיה

Koheles says that "the advantage of knowledge is that wisdom gives life to those who have it." Here "gives life" (techayeh) marks supernal Chochmah as above the level of plant life.

Ecclesiastes 7:12 קהלת ז׳:י״ב

כִּי בְצֵל הַחָכְמָה בְּצֵל הַכָּסֶף וְיִתְרוֹן דַּעַת הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְעָלֶיהָ:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

PARAGRAPH 12

574 שמן משחת קדש

"And you shall make it an oil of holy anointing, a perfume compounded by the perfumer's art." It names the oil of this section.

Exodus 30:25 שמות ל׳:כ״ה

וְעָשִׂיתָ אֹתוֹ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ רֹקַח מִרְקַחַת מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה:

And thou shalt make it a holy anointing oil, a perfume compounded after the art of the perfumer; it shall be a holy anointing oil.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

575 שמן משחת קדש

"This shall be an oil of holy anointing to Me throughout your generations." The Kehot note gives both verses.

Exodus 30:31 שמות ל׳:ל״א

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר שֶׁמֶן מִשְׁחַת־קֹדֶשׁ יִהְיֶה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם:

And thou shalt speak unto the children of Israel, saying: This shall be a holy anointing oil unto Me throughout your generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

576 שאו ידיכם קודש

"Lift up your hands [in] holiness and bless Havayah." Here its words name the passage of "Go forth and gaze" on

kodesh.

Psalms 134:2 תהילים קל"ד:ב'

שְׂאוּ־יְדֵכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־ה'

Lift up your hands to the sanctuary, And bless ye the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

577 **חכים ולא בחכמה ידיעא**

In Eliyahu's prayer the Tikkunim say of G-d, "You are wise, but not with a knowable wisdom." It describes the wisdom the Torah draws down, which is kodesh.

Tikkunei Zohar 17b:3–4 תקוני הזהר י"ז ב:ג'-ד'

אנת חכים ולאו בחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא. דין איהו גבורה. משפט עמודא דאמצעיתא. צדק מלכותא קדישא. מאזני צדק *תרין סמכי קשוט. הין צדק אות ברית. כלא לאחזאה איך אתנהיג עלמא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

PARAGRAPH 13

578 **ואנשי קדש תהיון לי**

"And you shall be holy men to Me; you shall not eat flesh torn in the field." Here it describes the holiness that the mitzvos give.

Exodus 22:30 שמות כ"ב:ל'

וְאַנְשֵׁי־קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ לַכֶּלֶב תַּשְׁלִכוּן אֹתוֹ׃

And ye shall be holy men unto Me; therefore ye shall not eat any flesh that is torn of beasts in the field; ye shall cast it to the dogs.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

579 **עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש**

Rabbi Elazar says that in the future "kadosh" will be said before the righteous, as it is said before the Holy One, blessed be He. The Alter Rebbe explains it as the holiness that comes to them from the supernal kodesh.

Bava Batra 75b:3–4 בבא בתרא ע"ה ב:ג'-ד'

וְאָמַר רַבָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עֲתִידִין צַדִּיקִים שֶׁנִּקְרָאִין עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, שֶׁנֶּאֱמַר: "כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו, יְצַרְתִּיו אַף עָשִׂיתִיו". וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שְׁלֹשָׁה נִקְרְאוּ עַל שְׁמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וְאֵלּוּ הֵן: צַדִּיקִים, וּמָשִׁיחַ, וִירוּשָׁלַיִם. צַדִּיקִים – דִּכְתִיב: "וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרְאוֹ ה' צִדְקֵנוּ". יְרוּשָׁלַיִם – דִּכְתִיב: "סָבִיב שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף, וְשֵׁם הָעִיר מִיּוֹם ה' שָׁמָּה", אַל תִּקְרֵי "שָׁמָּה" אֶלָּא "שָׁמָּה". ...

R' Shmuel bar Nachmani said in the name of R' Yochanan: three are called by the name of the Holy One, and they are: the righteous, the Messiah and Jerusalem. The righteous, as we said above. The Messiah, as it is written "...this is his name that he shall be called, The L-rd is our righteousness." (Jeremiah 23:6) Jerusalem, as it is written "All around it amounts to 18,000; and the name of the city from that day will be "The L-rd is There."" (Ezekiel 48:35)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY)

PARAGRAPH 14

580 **ועוד זאת שהרי הדבור**

The essay "To understand what is written in Pri Etz Chaim" argues, "And furthermore, for speech" from supernal wisdom does not beget, while the drop drawn from the vessel of supernal Chochmah can bring something into being from nothing. It is the analogy used here.

Tanya, Part V; Kuntres Acharon 4:30 תניא, קונטרס אחרון ד':ל'

וְעוֹד זֹאת, שֶׁהֲרֵי הַדִּבּוּר מִדִּבְרֵי חָכְמָה עִילָּאָה אֵינוֹ מוֹלִיד, וְהַטִּפָּה שֶׁנִּמְשְׁכָה מֵהַכְלִי דְּחָכְמָה עִילָּאָה יֵשׁ בָּהּ כֹּחַ הַמּוֹלִיד וּמְהַוֶּה יֵשׁ מֵאַיִן. וְגַם הַמָּשְׁכַת חָכְמָה עִילָּאָה, כְּלוּלָה בָּהּ. וְהַטַּעַם, מִפְּנֵי שֶׁבָּהּ נִמְשָׁךְ מַהוּתָהּ וְעַצְמוּתָהּ דְּחָכְמָה עִילָּאָה.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

PARAGRAPH 15

581 **שיורד ע"פ מדותיו**

In the psalm the oil runs down Aharon's beard to the collar of his robes (pi middosav). The Alter Rebbe now reads middosav as G-d's middos, His attributes, revealed from above to below. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 133:2 תהילים קל"ג:ב'

כַּשֶּׁמֶן הַטּוֹב עַל־הָרֹאשׁ יֹרֵד עַל־הַזָּקָן זְקַן־אַהֲרֹן שֶׁיֹּרֵד עַל־פִּי מִדּוֹתָיו׃

It is like the precious oil upon the head, Coming down upon the beard; Even Aaron's beard, That cometh down upon the collar of his garments;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

582 **ושמן ימינו יקרא**

Shlomo says that one who would hide a quarrelsome wife is hiding the wind, and "the oil of his right hand calls out": it cannot be concealed. The Alter Rebbe reads "calls out" as "calls forth": through the oil the "right," G-d's love, is drawn down. (context: Steinsaltz Tanakh)

Proverbs 27:16 משלי כ"ז:ט"ז

צֹפְנֶיהָ צָפַן־רוּחַ וְשֶׁמֶן יְמִינוֹ יִקְרָא׃

He that would hide her hideth the wind, And the ointment of his right hand betrayeth itself.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

583 **חסד דא"א שהוא ימינו**

In Eliyahu's prayer the Tikkunim describe the Sefiros as a body: "Chesed is the right arm, Gevurah the left arm." The Kehot note brings it for Chesed as G-d's right hand.

Tikkunei Zohar 17a:16–17 תקוני הזהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה

מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אלין תרין כתיב *הנסתרות ליי' אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

584 **וימיני טפחה שמים**

"My hand founded the earth, and My right hand spanned the heavens." Here G-d's right hand is the light that encompasses all worlds.

Isaiah 48:13 ישעיהו מ״ח:י״ג

אַף־יָדִי יָסְדָה אֶרֶץ וִימִינִי טִפְּחָה שָׁמָיִם קֹרֵא אֲנִי אֲלֵיהֶם יַעַמְדוּ יַחְדָּו׃

Yea, My hand hath laid the foundation of the earth, And My right hand hath spread out the heavens; When I call unto them, They stand up together.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

585 **חסד עולם**

G-d tells Israel, "In a little wrath I hid My face from you for a moment, but with chesed olam I will have compassion on you." In the verse olam means "everlasting"; here chesed olam is the lower kindness, the root of ahavas olam, the "love of the world." (context: Steinsaltz Tanakh)

Isaiah 54:8 ישעיהו נ״ד:ח׳

בְּשֶׁצֶף קֶצֶף הִסְתַּרְתִּי פָנַי רֶגַע מִמֵּךְ וּבְחֶסֶד עוֹלָם רִחַמְתִּיךְ אָמַר גֹּאֲלֵךְ ה׳

In a little wrath I hid My face from thee for a moment; But with everlasting kindness will I have compassion on thee, Saith the L-RD thy Redeemer.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

586 **רב חסד**

G-d proclaims His attributes to Moshe: "slow to anger and abundant in kindness and truth." It names the higher kindness of Arich Anpin.

Exodus 34:6 שמות ל״ד:ו׳

וַיַּעֲבֹר ה׳ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא ה׳ ה׳ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, and abundant in goodness and truth;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

587 **רב חסד**

Moshe repeats the attributes: "Havayah is slow to anger and abundant in kindness." The Kehot note gives this verse as well.

Numbers 14:18 במדבר י״ד:י״ח

ה׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נֹשֵׂא עָוֹן וָפָשַׁע וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים וְעַל־רִבֵּעִים׃

The L-RD is slow to anger, and plenteous in lovingkindness, forgiving iniquity and transgression, and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, upon the third and upon the fourth generation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

588 **כי חפץ חסד הוא**

"Who is a G-d like You, Who pardons iniquity … for He desires kindness." It describes the Chesed of Arich Anpin.

Micah 7:18 מיכה ז׳:י״ח

מִי־אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא׃

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

589 **חסד דקשוט**

The Idra Rabba says that the Chesed of the Ancient of Ancients is chesed dikshot, the kindness of truth, for the life of the soul and not of the body, and ties it to "for He desires kindness." It is the source of the term used here.

Zohar, Idra Rabba 15:134–17:147 ספר הזהר, האדרא רבא ט״ו:קל״ד-י״ז:קמ״ז

590 **חסד של אמת**

Yaakov asks Yosef, "Deal with me in kindness and truth; do not bury me in Egypt." Rashi explains kindness to the dead as true kindness, which expects no repayment. The Kehot note points to this verse for the phrase "kindness of truth."

Genesis 47:29 בראשית מ״ז:כ״ט

וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־יִשְׂרָאֵל לָמוּת וַיִּקְרָא לִבְנוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ שִׂים־נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי וְעָשִׂיתָ עִמָּדִי חֶסֶד וֶאֱמֶת אַל־נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרָיִם׃

And the time drew near that Israel must die; and he called his son Joseph, and said unto him: 'If now I have found favour in thy sight, put, I pray thee, thy hand under my thigh, and deal kindly and truly with me; bury me not, I pray thee, in Egypt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

591 **היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים**

At the sea, "Israel saw the great hand that Havayah performed in Egypt." It is cited as a revelation of the higher Chesed.

Exodus 14:31 שמות י״ד:ל״א

וַיַּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה׳ בְּמִצְרַיִם וַיִּירְאוּ הָעָם אֶת־ה׳ וַיַּאֲמִינוּ בַּה׳ וּבְמֹשֶׁה עַבְדּוֹ׃

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

592 **האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו**

The Talmud concludes that one who says he has nothing but Torah does not have even Torah, since study goes with

doing. Here it warns against seeking only the outer side.

Yevamot 109b:4–5 יבמות ק"ט ב:ד'-ה'

עֲרֵבִי שַׁלְצִיּוֹן — דְּעָבְדִי שְׁלוּחַ דּוֹץ. תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה — דְּתַנְיָא, רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ תּוֹרָה — אֵין לוֹ תּוֹרָה. פְּשִׁיטָא! אֶלָּא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה — אֵין לוֹ אֶלָּא תּוֹרָה. הָא נָמֵי פְּשִׁיטָא! אֶלָּא דַּאֲפִילּוּ תּוֹרָה אֵין לוֹ. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פָּפָּא, אָמַר קְרָא: "וְלִמַּדְתָּם וַעֲשִׂיתֶם" — כֹּל שֶׁיִּשְׁנוֹ בַּעֲשָׂיָה יִשְׁנוֹ בִּלְמִידָה, כֹּל שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשָׂיָה אֵינוֹ בִּלְמִידָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

593 **ישים אליו לבו ורוחו ונשמתו אליו יאסוף**

Elihu says that if G-d set His heart against man and gathered back his spirit and breath, all flesh would perish. The Alter Rebbe turns the words around: a person should set his heart on G-d and gather his spirit and soul to Him. (context: Steinsaltz Tanakh)

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אִם־יָשִׂים אֵלָיו לִבּוֹ רוּחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֵלָיו יֶאֱסֹף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

594 **קרב איש ולב עמוק**

David describes his enemies' schemes, hidden in "the inward part of a man, and a deep heart." Here it describes the depths from which one seeks G-d. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 64:7 תהילים ס"ד:ז'

יַחְפְּשׂוּ־עוֹלֹת תַּמְנוּ חֵפֶשׂ מְחֻפָּשׂ וְקֶרֶב אִישׁ וְלֵב עָמֹק:

They search out iniquities, they have accomplished a diligent search; even in the inward thought of every one, and the deep heart.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

595 **אל מול פני המנורה**

The verse of the maamar: "toward the face of the Menorah shall the seven lamps give light." Its words are now explained in full.

Numbers 8:2 במדבר ח':ב'

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת־הַנֵּרֹת אֶל־מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

'Speak unto Aaron, and say unto him: When thou lightest the lamps, the seven lamps shall give light in front of the candlestick.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

596 **יאר ה' פניו אליך**

The priestly blessing, which Aharon and his sons were commanded to give Israel: "May Havayah make His face shine upon you and be gracious to you." It is the revelation of the inner supernal will.

Numbers 6:25 במדבר ו':כ"ה

יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

597 **באור פני מלך חיים**

"In the light of the King's face is life, and his favor is like a cloud of the latter rain." It describes the supernal face shining toward the Menorah.

Proverbs 16:15 משלי ט"ז:ט"ו

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מַלְקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

598 **כמים הפנים לפנים**

"As in water, face answers to face, so the heart of man to man." The supernal face answers the face below.

Proverbs 27:19 משלי כ"ז:י"ט

כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים כֵּן לֵב־הָאָדָם לָאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

599 **ישא ה' פניו אליך**

"May Havayah lift up His face toward you and grant you peace." The Kehot note gives both verses of the blessing.

Numbers 6:26 במדבר ו':כ"ו

יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם:

The L-RD lift up His countenance upon thee, and give thee peace.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

600 **לך אמר לבי בקשו פני את פניך הוי"ה אבקש**

David says, "Of You my heart said, 'Seek My face'": his heart repeats G-d's call to seek Him, and he answers, "Your face, Havayah, I will seek." It names the theme of the discourse referred to. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 27:8 תהילים כ"ז:ח'

לְךָ אָמַר לִבִּי בַּקְּשׁוּ פָנָי אֶת־פָּנֶיךָ ה' אֲבַקֵּשׁ:

In Thy behalf my heart hath said: 'Seek ye My face'; Thy face, L-RD, will I seek.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

601 On "opposite its nape" (mimul orpo), the Talmud explains mul as facing what sees the nape. It shows that "opposite the face of the Menorah" means what faces it.

Chullin 19b:14 חולין י"ט ב:י"ד

מנהני מילי דתנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וכן הוא אומר (במדבר כב, ה) והוא יושב ממולי ואומר (ירמיהו ב, כז) כי פנו אלי עורף ולא פנים מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעינן היכא דנדע מול דידיה היכא תא שמע כי פנו אלי עורף ולא פנים מכלל דעורף להדי פנים

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

602 אמת הויי לעולם

The psalmist calls on the nations to praise G-d, "for His kindness has prevailed over us, and the truth of Havayah is forever." The Alter Rebbe reads le'olam, "forever," as "to the world": a revelation in the world below. (context: Steinsaltz Tanakh)

Psalms 117:2 תהילים קייז:ב

כִּי־גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת־ה' לְעוֹלָם הַלְלוּ־יָהּ׃

For His mercy is great toward us; And the truth of the L-RD endureth for ever. Hallelujah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations, and the notes.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

"In the Rebbe's light": what the Rebbe says about a paragraph, found by AI in his sichos, letters and maamarim and checked against each source by further AI readers. Short quotes only, with the place of each. No person has reviewed it yet; check the place before relying on a detail. The Rebbe's works are published by Kehot and by Vaad Hanochos B'Lahak.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Quoted sources, via Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Rabbi Mike Feuer, Jerusalem Anthology (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); OYW (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Midrash Rabbeinu Bachya [ben Asher]. Warsaw, 1878 (Public Domain); Torah Commentary by Rabbi Bachya ben Asher, trans. Eliyahu Munk, 1998. (CC-BY); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann, 1929-1934 (Public Domain).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com. https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/

English translation and explanations: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306–309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likkutei-torah/behaaloscha/1/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok